

PROGRAMMABEGROTING 2016

2016

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u ligt de Programmabegroting 2016, de eerste begroting in deze bestuursperiode. In deze begroting komen onze ambities naar voren zoals deze zijn verwoord in het Coalitieakkoord 2015-2019.

Onder het motto 'Innovatief en ondernemend' geven wij aandacht aan belangrijke Flevolandse thema's zoals landelijk gebied, energie, milieu en klimaat. Hiertoe is de programmabegroting in acht programma's opgedeeld. Aandachtspunten voor 2016 zijn onder andere het proces rondom de totstandkoming van de omgevingsvisie; hernieuwbare energie; de ontwikkeling en ontsluiting van Amsterdam Lelystad Airport en Flevokust.

Een van de voornemens van het college voor de komende coalitieperiode is het intensiveren van de samenwerking en de dialoog met (alle fracties in) Provinciale Staten. In overleg met de Staten bespreken wij graag in een vroeg stadium de belangrijkste ontwikkelingen.

Financieel gezien presenteren wij een solide en sluitende meerjarenbegroting 2016-2019. Hierin is, naast de ambities uit het coalitieakkoord, ook nog financiële ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

De begroting is digitaal beschikbaar op www.flevoland.nl.

Wij verwachten dat u met deze begroting voldoende sturingsmiddelen heeft om de weloverwogen keuzes te maken en goede besluiten te nemen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

Secretaris,

Voorzitter,

Inhoudsopgave

I Bestuurlijke samenvatting	5
II Programmaplan	13
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	14
1.0 Inleiding	15
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	17
1.2 Water	18
1.3 Totale lasten en baten	19
2 Landelijk gebied en natuur	20
2.0 Inleiding	21
2.1 Leefbaarheid landelijk gebied	23
2.2 Natuur en landschap	24
2.3 Totale lasten en baten	25
3 Economie	26
3.0 Inleiding	27
3.1 Innovatieve en circulaire economie	29
3.2 Recreatie en toerisme incl. gebiedspromotie	30
3.3 Totale lasten en baten	31
4 Cultuur, samenleving en sport	32
4.0 Inleiding	33
4.1 Cultuur	35
4.2 Samenleving en sport	36
4.3 Totale lasten en baten	37
5 Energie, milieu en klimaat	38
5.0 Inleiding	39
5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten	41
5.2 Energie en klimaat	42
5.3 Totale lasten en baten	44
6 Mobiliteit	45
6.0 Inleiding	46
6.1 Openbaar vervoer	49
6.2 Mobiliteitsbeleid	50
6.3 Nieuwe infrastructuur	52
6.4 Bestaande infrastructuur	54
6.5 Totale lasten en baten	56
7 Gebiedsontwikkeling	57
7.0 Inleiding	58
7.1 Noordelijk Flevoland	60
7.2 Midden Flevoland	61
7.3 Zuidelijk Flevoland	63
7.4 Nieuwe Natuur	65
7.5 Totale lasten en baten	67
8 Kwaliteit openbaar bestuur	68
8.0 Inleiding	69
8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering	71
8.2 Bestuurszaken	74
8.3 Algemene dekkingsmiddelen	75
8.4 Onvoorzien en stelposten	77
8.5 Bedrijfsvoering	78
8.6 Reserves	80
8.7 Totale lasten en baten	81

III Paragrafen	82
1 Lokale heffingen.....	83
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen.....	83
1.2 Overzicht tarieven	84
1.3 Kwijtscheldingsbeleid	84
1.4 Lokale lastendruk	84
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	85
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	86
2.1 Inleiding	86
2.2 Risicobeleid en risicomanagement.....	86
2.3 Risicoprofiel	87
2.4 Weerstandsvermogen.....	91
3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	93
3.1 Algemeen.....	93
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud.....	94
3.3 Middelen.....	96
4 Financiering	97
4.1 Algemene ontwikkelingen.....	97
4.2 Treasurybeleid	97
4.3 Uitvoering treasurybeleid.....	99
5 Bedrijfsvoering.....	100
5.1 Algemeen.....	100
5.2 Samenwerking	100
5.3 HRM	101
5.4 Meerjaren aanpak Bedrijfsvoering.....	101
5.5 Inkoop en aanbesteding	101
5.6 Overig.....	101
6 Verbonden partijen	102
6.1 Algemeen.....	102
6.2 Overzicht verbonden partijen	103
7 Grondbeleid.....	112
IV Financiële begroting.....	114
1 Overzicht baten en lasten.....	115
2 Uiteenzetting financiële positie	123
Bijlagen.....	135
A. Aanvaarde moties en amendementen algemene beschouwingen 2015	136
B. Overzicht reserves en voorzieningen	138
C. Verloopstaat 2015-2016	153
D. Specificatie van incidentele lasten en baten 2016-2019	154

I Bestuurlijke samenvatting

Dit is de eerste programmabegroting in deze bestuursperiode. In deze periode gaan we aan de slag onder het motto 'innovatief en ondernemend'. Dat willen we niet alleen doen. Samenwerking met allerlei partners is een prioriteit waarbij vooral de samenwerking met Provinciale Staten bij ons voorop staat. Graag betrekken we Provinciale Staten in een vroeg stadium bij ontwikkelingen. Deze programmabegroting is samengesteld met het Coalitieakkoord 2015-2019 in het achterhoofd. Parallel werkten we aan het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019 op basis van dit coalitieakkoord. Doelen voor de hele coalitieperiode en concrete activiteiten voor 2016 zijn in deze programmabegroting verwerkt. Dat betekent onder andere dat het aantal begrotingsprogramma's is uitgebreid van zes naar de volgende acht:

1. Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid;
2. Landelijk gebied en natuur;
3. Economie;
4. Cultuur, samenleving en sport;
5. Energie, milieu en klimaat;
6. Mobiliteit;
7. Gebiedsontwikkeling en
8. Kwaliteit openbaar bestuur.

I. De belangrijkste onderwerpen per programma

1. Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid

Start proces omgevingsvisie Flevoland

In de omgevingsvisie Flevoland (OVF) maken we als provincie de strategische hoofdkeuzes voor Flevoland voor de lange termijn voor de inhoudelijke provinciale kerntaken (ruimtelijke ontwikkeling, water, milieu, energie, klimaat, landelijk gebied, natuur, mobiliteit, economie en cultuur). Op deze terreinen geven we aan met welke provinciale belangen gemeenten regionaal rekening moeten houden bij nieuwe ontwikkelingen. We werken bovendien uit wat de Ladder voor Duurzame Verstedelijking voor Flevoland betekent.

Voorbereidingen voor de Omgevingswet 2018

De Omgevingswet die in 2018 in werking treedt, is niet alleen een enorme wetgevingsoperatie, maar heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincies. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden voor maatwerk, tijdelijk bestemmen en experimenten. Dat vraagt om helderheid over de provinciale belangen die we in het proces van de omgevingsvisie met onze gebiedspartners zullen doordenken. De Omgevingswet vraagt van alle overheden een zorgvuldige implementatie, zodat ondernemers en bewoners met ingang van 2018 ook daadwerkelijk kunnen profiteren van de vereenvoudiging van de regels. In een bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, VNG en de Unie van Waterschappen is vastgelegd dat alle partijen de regie nemen voor de ondersteuning van hun achterban bij de voorbereidingen voor de wetswijziging. Bovendien moet de digitale ondersteuning van de Omgevingswet op orde zijn in 2018. Daarom stellen wij in 2016 een plan van aanpak op voor de implementatie van de Omgevingswet.

Wijziging van de Verordening op de Fysieke Leefomgeving

We benutten 2016 om de Verordening op de Fysieke Leefomgeving (VFL) helemaal door te lichten en te bekijken hoe we de regelgeving kunnen vereenvoudigen en overbodige regels kunnen schrappen. Bijzondere aandacht vragen de spelregels voor het Natuurnetwerk (EHS) die we gaan herzien en de rol die Provinciale Staten willen spelen bij de vaststelling van natuurcompensatiemaatregelen. Ook dat verwerken we in de actualisatie van de VFL.

Water- en bodembewustzijn: nieuwe instrumenten in waterbeleid

De partiële herziening Water van het Omgevingsplan is eind 2015 vastgesteld. We zijn ons ervan bewust geworden, dat de eisen die een robuust watersysteem in Flevoland stelt en de bodemdaling die zich voordoet, betekenen dat we niet overal in onze polders dezelfde mate van droge voeten kunnen garanderen. We gaan water en bodem veel meer als één systeem benaderen, want zo ontstaan kansen om de nadelige gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling op te vangen. Dat is ook de reden waarom we willen bevorderen dat

bewoners en ondernemers een water- en bodembewustzijn ontwikkelen. Dit doen we in aanvulling op de uitvoering van onze wettelijke taken voor water, omdat het niet houdbaar blijkt om uit publieke middelen de consequenties van private keuzes te blijven bekostigen. Dat vraagt van ons dat we bewoners en ondernemers intensiever betrekken bij het formuleren van nieuwe beleidskaders en dat we ze de handvatten aanreiken voor het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling.

2. Landelijk gebied en natuur

Uitwerking Agenda Vitaal Platteland

Begin 2015 hebben Provinciale Staten de Agenda Vitaal Platteland vastgesteld. De Agenda omvat zeventien agendapunten die uiteenlopen van ruimtelijke vraagstukken, via economische kansen en uitdagingen tot leefbaarheidsopgaven. De uitdagingen waar het landelijk gebied zich voor gesteld ziet, zijn groot. Een langdurige en vereende inzet van vele partijen is nodig om het platteland vitaal te houden. Als provincie dragen wij bij aan die inzet. Ruimtelijk-economische agendapunten (zoals hoe om te gaan met de gevolgen van bodemdaling en hoe ruimte te bieden aan de veehouderij, rekening houdend met leefbaarheid, dierenwelzijn en milieu) betrekken we bij het opstellen van de omgevingsvisie. Aan andere agendapunten zoals Erf Zoekt Kans en de ruimte voor de veehouderij geven we in 2016 al concreet uitvoering.

Oostvaardersplassen op weg naar de status Nationaal Park

De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in het op orde brengen van de basis van het natuurbeheer na de decentralisatie vanuit het Rijk naar de provincies. De uitgangspunten zijn helder. We voeren een sober beheerbeleid en onderzoeken samen met de terrein beherende organisaties de mogelijkheden om de Oostvaardersplassen de status van Nationaal Park te laten verwerven. Daar zetten we ons voor in samen met Staatsbosbeheer, de gemeenten Almere en Lelystad en enthousiaste ondernemers.

3. Economie

Nieuwe impulsen voor de Flevolandse economie

In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven het economisch beleid te gaan verbreden. We hebben logistiek als topsector toegevoegd, willen investeren in productieketens, bijdragen aan het benutten van het menselijk kapitaal in Flevoland, toeristisch-recreatieve kansen benutten en brede ondersteuning realiseren voor het MKB. Dit vraagt duidelijkheid en samenhang in beleid en uitvoering. Daarom stellen we een integrale economische visie op voor de langere termijn en ontwikkelen we een uitvoeringsprogramma voor deze Statenperiode. Een onderdeel van het uitvoeringsprogramma is het financieringsinstrumentarium waarmee we de innovatie en verduurzaming van de economie willen stimuleren. De nieuwe koers heeft ook consequenties voor onze uitvoeringsorganisatie, de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL). Hierbij past het dat we aandacht geven aan het takenpakket en de governance van de OMFL.

Investeren in vrijetijdseconomie en gebiedspromotie

De groeisector toerisme en recreatie biedt vele kansen voor Flevoland. Wij willen vanuit onze provinciale rol bijdragen aan de profilering van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Dat doen we enerzijds door het laten ontwikkelen van aantrekkelijke producten, bijvoorbeeld de in het coalitieakkoord genoemde routes voor natuur, landschapskunst en monumenten. Anderzijds stimuleren we dat de rijkdom van Flevoland in al haar aspecten breed bekend wordt gemaakt. Nederland verdient het dat bewoners en ondernemers uitdragen hoeveel Flevoland te bieden heeft. Ook in andere programma's investeren we in vrijetijdseconomie, zoals door het beter beleefbaar maken van natuur en monumenten, het completeren van het fietspadennetwerk en het verbeteren van de bereikbaarheid met het OV.

4. Cultuur, samenleving en sport

Batavialand van start

Voor de culturele infrastructuur is 2016 een belangrijk jaar. Batavialand gaat van start. Batavialand vertelt het verhaal van Nederland, de geschiedenis van het leven met water, de strijd tegen het water en het bewoonbaar maken van de delta waarin we leven. Batavialand is dus meer dan alleen een museum over de geschiedenis van Flevoland; het kan uitgroeien tot een erfgoedpark en publiekstrekker en draagt zo bij aan het culturele 'merk' Flevoland. Batavialand versterkt het culturele voorzieningenniveau. Provinciale Staten hebben, op basis van een sluitend businessplan, in 2015 het besluit genomen aan deze ontwikkeling financieel bij te dragen.

Koers houden in cultureel beleid

Zoals we in het coalitieakkoord al hebben aangegeven, houden we koers in ons culturele beleid voor de komende jaren. Toch is actualisatie van de nota Cultuur op Koers noodzakelijk, mede door afspraken op nationaal niveau. We leggen nog dit jaar een nieuwe nota cultuur voor, waarin we de uitgangspunten van Cultuur op Koers overeind zullen houden.

5. Energie, milieu en klimaat

Koploperpositie hernieuwbare energie

De doelstelling energieneutraal in 2020 exclusief vervoer ligt binnen handbereik. Als windpark Noordoostpolder in bedrijf wordt genomen, produceren we in Flevoland genoeg hernieuwbare energie om in het energiegebruik van Flevolandse bewoners, bedrijven en organisaties te voorzien (als we het energiegebruik voor vervoer buiten beschouwing laten). We kunnen ons dus gaan richten op wat er nodig is om energieneutraal te worden in 2030 inclusief vervoer. Daarvoor stellen we samen met een brede groep betrokkenen een energievisie op voor de lange termijn. In deze energievisie werken we onder andere uit hoe we energiebesparing en andere vormen van hernieuwbare energie kunnen stimuleren, hoe we (energie-intensieve) bedrijvigheid kunnen trekken en vooral hoe we de energievraag van de Flevolandse mobiliteit kunnen verduurzamen en compenseren.

We leggen het Regioplan Windenergie en de daarbij behorende verordening voor definitieve besluitvorming voor aan Provinciale Staten. Daarmee realiseren we de kaderstelling voor de realisatie van het Flevolandse aandeel in de nationale opgave van 6000 MW windenergie op land. Het beleid voor opschalen en saneren van de Flevolandse windmolens vormt de leidraad daarvoor. De nieuwe windparken zullen bijdragen aan de doelstelling voor energieneutraliteit inclusief vervoer voor 2030.

Goede milieukwaliteiten koesteren

Flevoland kan zich nog steeds gelukkig prijzen met zijn goede milieu. Dat levert er een belangrijke bijdrage aan dat het in Flevoland prettig wonen, werken en recreëren is. Die goede uitgangspositie verdient bescherming. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij zetten we in op die kwaliteitsniveaus die ruimte creëren voor het versterken van de economie, die gekoppeld zijn aan een goed vestigingsklimaat en waarbij minimaal wordt voldaan aan de wet- en regelgeving.

6. Mobiliteit

Op weg naar innovatie binnen het openbaar vervoer

Met de aanbesteding van het openbaar vervoer (OV) voor de periode 2014-2024 en de OV-visie die Provinciale Staten in 2015 hebben vastgesteld, ligt er een goede basis voor het verbeteren van de bereikbaarheid met OV binnen de financiële kaders. We verbeteren de bereikbaarheid van het landelijk gebied door samen met bewoners en organisaties te zoeken naar innovatieve vervoersconcepten om het OV beter te laten aansluiten bij de vervoersvraag.

Nieuwe visie op mobiliteit in Flevoland

We leggen Provinciale Staten de Mobiliteitsvisie Flevoland voor. Deze visie heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke nieuwe thema's, vergeleken met de Nota Mobiliteit uit 2006. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming op hoger abstractieniveau, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen het beleid bij te sturen. De komende vier jaar zullen we de in het coalitieakkoord aangekondigde onderzoeken uitvoeren. Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur voeren we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uit en houden we de bestaande (vaar)wegen kwalitatief op peil.

7. Gebiedsontwikkeling

Noordelijk Flevoland

Toen de aanleg van de geplande spoorlijn (de Zuiderzeelijn) niet doorging, heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld om Noordelijk Flevoland extra economische impulsen te geven. Dit gebied kent sterke sectoren zoals AgroFood, visserij en High Tech Systems and Materials (onder andere composieten) en biedt mooie kansen op het gebied van recreatie en toerisme. We gaan de zogeheten Zuiderzeelijngelden (ZZL/NF-gelden) inzetten vanuit de kracht van dit gebied.

Midden Flevoland

In Midden Flevoland werken we aan twee gebiedsprogramma's: Amsterdam Lelystad Airport/OMALA en Flevokust. Beide programma's zijn van bovenregionaal belang en zijn een belangrijke katalysator voor de economie van de regio.

Zuidelijk Flevoland

In de Bestuursovereenkomst Rijk- Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer zijn afspraken vastgelegd over de uitvoering van de drievoudige ambitie:

- verdere verstedelijking: de verdere groei van Almere met in principe 60.000 woningen;
- verbetering bereikbaarheid: uitbreiding van de weg en het spoor tussen Schiphol, Amsterdam en Almere en een IJmeerverbinding als stip op de horizon en
- uitbreiding natuur- en recreatiemogelijkheden in het Markermeer en IJmeer.

Binnen de stedenbouwkundige ontwikkeling van het stadsdeel Almere Centrum Weerwater wordt de Floriade als 'kans' meegenomen.

Nieuwe Natuur

Het programma Nieuwe Natuur verbetert de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in heel Flevoland, met een maximale benutting van de ecologische en economische potenties. Het programma is via een adaptief proces ontstaan en met de keuze voor 22 projectideeën ligt er een stevige basis voor het programma.

8. Kwaliteit openbaar bestuur

Als bestuur tussen de gemeenten en het Rijk neemt de provincie een bijzondere plaats in. De provinciale bestuurslaag is bij uitstek geschikt om de regionale belangen te behartigen, verbindingen te leggen op lokaal, interregionaal en nationaal niveau. Onze bestuurlijke inzet in Europa verdient de komende tijd veel aandacht. Ook voor concrete programma's en projecten wordt daarvoor de nodige inzet gepleegd.

Om onze resultaten te bereiken, zoeken we op alle niveaus samenwerking, binnen en buiten de provinciegrenzen. We zoeken de dialoog met de samenleving om tot besluiten te komen die goed zijn voor de ontwikkeling van dit gebied. Flevoland heeft een effectief bestuur nodig. Gedeputeerde Staten werken als collectief samen met Provinciale Staten aan de sturing en ontwikkeling van onze provincie. Naast samenwerking met andere overheden zoeken we derden om onze doelen te realiseren. Tegelijkertijd oefenen wij onze formele toezichtstaak uit om de effectiviteit van onze bestuursorganen te bevorderen. Verbonden partijen zijn daarom van grote waarde; we evalueren hun individuele inspanningen en mogelijkheden. En waar mogelijk zorgen we ervoor dat onze belangen op het juiste niveau worden behartigd.

De komende tijd pakken we concrete activiteiten op om het onderwerp bestuurlijke vernieuwing vorm te geven, belemmerende regelgeving weg te nemen en participatie concreet in te vullen.

II. Financiën

In deze programmabegroting, die voortborduurt op de door uw Staten vastgestelde Perspectiefnota 2015-2019, wordt een sluitend (meerjaren)beeld gepresenteerd. Bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2016 zijn voor- en nadelige effecten ontstaan, onder andere als gevolg van de Meicirculaire Provinciefonds 2015. Deze zijn, zoals inmiddels gebruikelijk, toegevoegd aan de stelpost Nieuw beleid. Het verloop van de stelpost Nieuw beleid is als volgt:

Verloop stelpost Nieuw beleid	2016	2017	2018	2019
Kader (Perspectiefnota 2015-2019)	2.018	1.721	1.295	212
Mutaties stelpost Nieuw beleid 2016-2019				
- Mutatie door verwerking Meicirculaire 2015	591	-393	24	818
- Overige mutaties 2016-2019 t.o.v. Perspectiefnota	419	924	760	-45
Totaal mutaties stelpost Nieuw beleid	1.010	531	784	773
Saldo van de stelpost Nieuw beleid	3.028	2.252	2.079	985

Bedragen x €1.000

In de Programmabegroting 2016, onderdeel IV Financiële begroting 2016, is een uiteenzetting van de begrotingsmutaties opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie. Eveneens is een overzicht van de incidentele en structurele lasten en baten opgenomen.

III. Weerstandsvermogen

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de belangrijkste risico's van de provincie benoemd (top 9). In vergelijking met de Jaarstukken 2014 is het risicoprofiel van de provincie Flevoland gedaald naar € 9,36 mln. (was € 10,01 mln.). De in het risicoprofiel opgenomen risico's betreffen risico's die veelal het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie maar in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen.

De risico's zijn modelmatig vertaald naar een risicoprofiel en afgezet tegen de weerstandscapaciteit. Deze weerstandscapaciteit is ten opzichte van het Jaarstukken 2014 gedaald, voornamelijk door de nieuwe berekeningsmethode van de belastingcapaciteit. Op basis van het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit wordt de dekkingsgraad berekend. Deze ligt op 2,29. Daarmee ligt de dekkingsgraad hoger dan de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte (1,1 - 2,0).

Leeswijzer

Hieronder is de leeswijzer voor de Programmabegroting 2016 opgenomen.

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten. Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht gemaakt door Provinciale Staten. De keuzes houden verband met de doelstellingen en activiteiten van de provincie. De programmabegroting is daarmee ook een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van Provinciale Staten.

Plaats programmabegroting in de planning & control cyclus

In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door Provinciale Staten vastgesteld. Een en ander wordt in financiële zin verder uitgewerkt in de *productenraming*, die door Gedeputeerde Staten wordt vastgesteld.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere cyclus gebeuren via de *perspectiefnota* en de *zomernota*, maar ook incidenteel op basis van door Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

In de *jaarstukken* wordt uiteindelijk eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- of zomernota. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en verantwoording wordt afgelegd over de inzet van de financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van Provinciale Staten.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet wettelijke voorschriften.

Wettelijke voorschriften: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voorschriften voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- een *Programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken. Dat wordt gedaan aan de hand van de drie vragen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we daarvoor doen?' en 'Wat mag het kosten?'. Een programma is het geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken.
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen, Grondbeleid, een en ander voor zover van toepassing. Daarnaast kunnen Provinciale Staten besluiten additionele paragrafen op te nemen;
- een *overzicht van baten en lasten*¹, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen activiteiten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van Provinciale Staten;
- een *uiteenzetting van de financiële positie*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen. Naast de voorgeschreven thema's wordt ook ingegaan op de uitgangspunten en hoofdlijnen van de financiële aanpassingen in het begrotingsproces.

De twee laatste onderdelen vormen samen de 'financiële begroting'. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van Provinciale Staten, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van de rechtmatigheid en het getrouwe beeld van de jaarrekening door de accountant).

¹ Door afronding in duizendtallen, kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding, gevolgd door de programmaonderdelen binnen dat programma.

Nieuw en gewijzigd in 2016

De opzet van de programmabegroting is gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. In aansluiting op het College-uitvoeringsprogramma (CUP) 2015-2019 is gekozen voor een indeling in acht programma's.

In de inleiding van elk programma zijn het maatschappelijke effect, de relevante indicatoren en de doelenboom opgenomen. De indicatoren worden gebruikt voor het meten van en afleggen van verantwoording over de te leveren prestaties en de maatschappelijke effecten van het provinciale beleid. In de doelenboom zijn de doelen uit het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019 weergegeven die bijdragen aan het maatschappelijk effect van het programma, eventueel aangevuld met overige doelstellingen voor 2016. In navolging op het advies van de Randstedelijke Rekenkamer, is vanaf de begroting 2015 ook de relatie met andere programmaonderdelen in de doelenboom opgenomen.

Voor de vergelijkbaarheid zijn de cijfers 2014 en 2015 gepresenteerd in de nieuwe structuur. Hierdoor is het mogelijk dat in de vergelijkende cijfers over 2014 en 2015 verschillen ontstaan ten opzichte van de Jaarstukken 2014 respectievelijk de Programmabegroting 2015. Het totaal van lasten en baten 2014 en 2015 is uiteraard wel overeenkomstig deze vastgestelde documenten.

Het BBV schrijft voor om binnen de programmaonderdelen onderscheid te maken in de 3 w-vragen (wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen, wat mag het kosten). Wij hebben deze w-vragen weergegeven in termen van Doelen, Activiteiten en Middelen en hierbij eventuele risico's benoemd. De doelen zijn één op één overgenomen uit het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019, de activiteiten hebben betrekking op het jaar 2016 waarbij tussen haakjes -indien aanwezig- de relatie met het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019 is aangegeven.

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het BBV -indien van toepassing- een verklaring bij het verschil met de financiële kaders in de Perspectiefnota 2015-2019. Hiermee krijgt Provinciale Staten een beeld van de wijzigingen ten opzichte van het eerder vastgestelde financieel kader.

Autorisatie programmabegroting

Provinciale Staten hebben een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet wordt aangegeven dat Provinciale Staten de begroting vaststellen. Gedeputeerde Staten hebben bestuursbevoegdheden en leggen verantwoording af over de uitvoering van het beleid. De bestuurlijke planning & control bestaat dientengevolge uit: kaderstellen, besturen, verantwoording afleggen en controleren. De twee belangrijkste instrumenten in het kader van planning & control zijn:

- De begroting ten behoeve van de autorisatiefunctie en allocatiefunctie (kaderstellen door Provinciale Staten) met behulp van de programmabegroting;
- De jaarrekening (en tussentijdse rapportages) ten behoeve van de controlerende functie (controleren door Provinciale Staten) en het geven van een goed inzicht in de financiële positie (aan belanghebbende externe instanties zoals het Rijk) met behulp van het jaarverslag (inclusief jaarrekening op hoofdlijnen).

De programmabegroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) wordt vastgesteld door Provinciale Staten. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat wij per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamd totaalbedrag. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting.

Dit bedrag kan -meestal op voorstel van ons- via begrotingswijziging door Provinciale Staten worden gewijzigd. Uiteraard dient onze besteding te passen binnen de door Provinciale Staten vastgestelde doelen en activiteiten. In de jaarrekening verantwoorden wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Voorbeeld

Als voorbeeld tonen wij hieronder de door Provinciale Staten geautoriseerde bedragen voor het programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling uit de Programmabegroting 2016. Bij vaststelling van de Programmabegroting 2016 (november 2015) mogen wij in 2016 niet meer besteden dan € 867.000.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	475	568	867	707	307	307
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	475	568	867	707	307	307

Bedragen x € 1.000

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van Provinciale Staten zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Dit houdt in dat wij eerst een voorstel aan Provinciale Staten moeten voorleggen, alvorens wij verplichtingen aan mogen gaan.

Provinciale Staten hebben uit oogpunt van het vergroten van de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie, bij het vaststellen van de Nota reserves en voorzieningen 2011-2015 (Provinciale Staten van 27 januari 2011 en geëvalueerd in 2014) besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor een aantal reserves bij ons neer te leggen. Het betreft hier de reserves Jeugdzorg, Sportaccommodaties ca., Gladheidsbestrijding en Personele frictiekosten. De besteding van de gedelegeerde reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die Provinciale Staten daarvoor hebben vastgelegd.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

Provinciale Staten hebben –via de Financiële verordening provincie Flevoland 2013– het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel;
- reeds genomen Statenbesluiten;
- gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven);
- begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten;
- tijdelijke programmabudgetten.

Om Provinciale Staten volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis.

Peildatum

De Programmabegroting 2016 kent als peildatum 1 mei 2015. Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van besluiten die tot die datum genomen zijn of reeds onderweg waren voor besluitvorming door Provinciale Staten, bijvoorbeeld de Perspectiefnota 2015-2019. Tevens is in de ramingen rekening gehouden met de effecten van de Meicirculaire 2015.

II Programmplan

1 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING EN WATERBELEID

1.0 Inleiding

Start proces omgevingsvisie Flevoland

Het Omgevingsplan 2006 is na 10 jaar aan het eind van zijn levenscyclus gekomen. Daar komt bij dat veranderingen steeds sneller gaan en de samenleving in toenemende mate ruimte vraagt voor een groot scala aan initiatieven en innovaties. Maatschappelijke partijen zijn bovendien steeds meer bereid en in staat zich op te stellen als eigenaar van nieuwe ontwikkelingen. Daar komt nog bij dat de rolopvatting van provincies verandert en ook wet- en regelgeving wijzigen. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2018 geldt zo gezegd: 'de gemeente beslist, provincie en Rijk sturen'. In deze omstandigheden is een nieuwe provinciale visie op de doorontwikkeling van Flevoland nodig. In de omgevingsvisie Flevoland (OVF) maken we als provincie de strategische hoofdkeuzes voor Flevoland voor de lange termijn voor de inhoudelijke provinciale kerntaken (ruimtelijke ontwikkeling, water, milieu, energie, klimaat, landelijk gebied, natuur, mobiliteit, economie en cultuur). Op deze terreinen geven we aan welke provinciale belangen regionaal door gemeenten moeten worden afgewogen bij nieuwe ontwikkelingen. We werken bovendien uit wat de Ladder voor Duurzame Verstedelijking voor Flevoland betekent.

Voorbereidingen voor de Omgevingswet 2018

De Omgevingswet die in 2018 in werking treedt is niet alleen een enorme wetgevingsoperatie, maar heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincies. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden voor maatwerk, tijdelijk bestemmen en experimenten. Dat vraagt om helderheid over de provinciale belangen die we in het proces van de omgevingsvisie met onze gebiedspartners zullen doordenken. De Omgevingswet vraagt van alle overheden een zorgvuldige implementatie, zodat ondernemers en bewoners met ingang van 2018 ook daadwerkelijk kunnen profiteren van de vereenvoudiging van de regels. In een bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, VNG en de Unie van Waterschappen is vastgelegd dat alle partijen de regie nemen voor de ondersteuning van hun achterban bij de voorbereidingen voor de wetwijziging. Bovendien moet de digitale ondersteuning van de Omgevingswet op orde zijn in 2018. Daarom stellen wij in 2016 een plan van aanpak op voor de implementatie van de Omgevingswet.

Wijziging van de Verordening op de Fysieke Leefomgeving

We benutten 2016 om de Verordening op de Fysieke Leefomgeving (VFL) helemaal door te lichten en te bekijken hoe we de regelgeving kunnen vereenvoudigen en overbodige regels kunnen schrappen. Bijzondere aandacht vragen de spelregels voor het Natuurnetwerk (EHS) die we gaan herzien en de rol die Provinciale Staten willen spelen bij de vaststelling van natuurcompensatiemaatregelen. Ook dat verwerken we in de actualisatie van de VFL.

Water- en bodembewustzijn: nieuwe instrumenten in waterbeleid

De partiële herziening Water van het Omgevingsplan is eind 2015 vastgesteld. We zijn ons bewust geworden, dat de eisen die een robuust watersysteem in Flevoland stelt en de bodemdaling die zich voordoet, betekenen dat we niet overal in onze polders dezelfde mate van droge voeten kunnen garanderen. We gaan water en bodem veel meer als één systeem benaderen, want zo ontstaan kansen om de nadelige gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling op te vangen. Dat is ook de reden waarom we het water- en bodembewustzijn onder bewoners en ondernemers willen gaan bevorderen. Dit doen we in aanvulling op de uitvoering van onze wettelijke taken voor water, omdat het niet houdbaar blijkt om uit publieke middelen de consequenties van private keuzes te blijven bekostigen. Dat vraagt van ons dat we bewoners en ondernemers intensiever betrekken bij het formuleren van nieuwe beleidskaders en dat we ze de handvatten aanreiken voor het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling.

Maatschappelijk effect

Behoud van het gevarieerde aanbod van de leefomgeving door een evenwichtige en duurzame doorontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied als aandeel aan de regionale ontwikkeling.

Effect van ons beleid

Er is goed afgewogen waar voor welke ontwikkelingen ruimte is in Flevoland en dat is helder en makkelijk te vinden voor alle betrokkenen.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Evenwichtige en duurzame door-ontwikkeling	Leegstand bedrijventerreinen <i>Toelichting: cumulatief uitgegeven netto oppervlak (= 1.568) gedeeld door netto oppervlak totaal (= 2.394) levert bezettingsgraad op (65,5%).</i>	< 34,5%	< 32,5%	< 30%
	Leegstand kantoren <i>Toelichting: leegstand = aanbod (te koop of te huur) gedeeld door voorraad. In 2012: 23,6%.</i>	< 25%	< 23%	< 20%
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de nieuwe normen (nu 49%) <i>Toelichting: De versterking van de regionale keringen is in uitvoering (door waterschap). In 2018 voldoen alle regionale keringen van de buitendijkse gebieden en in 2021 voldoet de knardijk.</i>	49%	49%	100%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Een integrale omgevingsvisie als bijdrage aan nieuwe ontwikkelkracht voor Flevoland	Alle andere programmaonderdelen
		Zuinig omgaan met ruimte	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied 3.1 Innovatieve en circulaire economie 5.2 Energie en klimaat
		Bij het (her)ontwikkelen van gebouwde omgeving handelen wij waterrobuust en klimaatbestendig	5.2 Energie en klimaat
	1.2 Water	Behoud van bodemkwaliteit en een robuust watersysteem	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied 2.2 Natuur en landschap 5.1 Milieu

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Portefeuillehouder

J. Lodders

Doel (2015-2019)

Een integrale omgevingsvisie met een langetermijnvisie voor Flevoland en doelen en prioriteiten voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling, zodat er een nieuwe basis ontstaat voor de ontwikkelkracht van de provincie.

Activiteiten

- We geven uitvoering aan de door Provinciale Staten vastgestelde startnotitie voor de realisatie van een omgevingsvisie en de daarin opgenomen planning (UP 1.1.2).
- Als onderdeel van het omgevingsvisieproces werken we, naast andere onderwerpen die tot ons takenpakket behoren, ook een visie op wonen en op water uit (UP 1.1.3).
- We anticiperen op de Omgevingswet die in 2018 in werking zal treden zodat we als organisatie klaar zijn als de wet in werking treedt.
- We actualiseren de Verordening voor de Fysieke Leefomgeving (UP 1.2.3 en UP 3.5.3).

Doel (2015-2019)

We zijn zuinig omgegaan met ruimte op basis van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking.

Activiteiten

- We voeren de Ruimtelijke Visie Werklocaties uit vanuit onze provinciale regierol om te komen tot een verdeling tussen gemeenten van onderscheidende ruimte (UP 1.2.2).
- Wij voeren het provinciaal Herstructureringsprogramma Werklocaties uit en de daarbij behorende nadere regel Herstructurering werklocaties. Zo verhogen we de kwaliteit van de uitgegeven bedrijventerreinen en bevorderen we het zorgvuldig ruimtegebruik (UP 1.2.1).
- We geven uitvoering aan het Convenant Voorraadbeheersing en Afstemming Werklocaties Flevoland en aan de Uitvoeringsstrategie Plabeka 2010-2040, zodat we overschot aan bedrijventerreinen en kantorenlocaties tegengaan en tegelijk ervoor zorgdragen dat er voldoende goede locaties zijn voor bedrijven die zich willen vestigen.
- We passen de opschaling en sanering van windmolens landschappelijk goed in, zodat een betere ruimtelijke structuur ontstaat en verrommeling van het landschap wordt tegengegaan (UP 1.2.4).

Risico

Regionale afstemming vindt onvoldoende plaats waardoor toch ontwikkelingen ontstaan die niet bijdragen aan zuinig ruimtegebruik.

Beheersmaatregel

We monitoren jaarlijks de voortgang van de veranderagenda van de Visie Werklocaties en beoordelen of er reden is tot aanvullende interventies.

Doel (2015-2019)

In 2020 handelen wij waterrobuust en klimaatbestendig bij het (her)ontwikkelen van gebouwde omgeving.

Activiteiten

We integreren waterrobuust en klimaatbestendig handelen in de ruimtelijke ordening en geven zo nadere uitwerking aan de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie en de Flevolandse intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie. Dit betekent dat we stimuleren dat steden en dorpen beter bestand zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering (wateroverlast, watertekort en hittestress) door bij (her)inrichting slimme keuzes te maken (UP 5.4.1).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	475	568	867	707	307	307
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	475	568	867	707	307	307
Kader (saldo na Perspectiefnota)			865	705	305	305
Verschil t.o.v. kader			3	3	3	3
1. Indexering			3	3	3	3

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Omgevingsvisie	608	0	608
1.1.2 Ruimtelijke kaderstelling	91	0	91
1.1.3 Ruimtelijke informatievoorziening	169	0	169
Totaal	867	0	867

Bedragen x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

J. Lodders

Doel (2015-2019)

We werken samen met alle betrokkenen bij bodem en water aan behoud van bodemkwaliteit en een robuust watersysteem, zodanig dat er ruimte is voor ontwikkeling en dat de kwaliteiten van Flevoland worden beschermd.

Activiteiten

- We voeren het Actieplan Bodem en Water uit samen met LTO-Noord en Waterschap Zuiderzeeland, zodanig dat agrariërs in staat worden gesteld om te werken aan een gezond bodem- en watersysteem (UP 1.3.1).
- We participeren in een gebiedsproces rondom bodemdalingsgebied Noordwest Schokland en denken mee over oplossingen (UP 1.3.1).
- We evalueren het beleid ter voorkoming van wateroverlast en formuleren uitgangspunten voor eventuele herijking van het wateroverlastbeleid (UP 1.3.2).
- We bevorderen water- en bodembewustzijn bij inwoners en ondernemers, zodat zij beter in staat zijn eigen afwegingen te maken (UP1.3.3). Dit doen we door hen bij het herzien van de kaders voor waterveiligheid en voor wateroverlast vanaf het begin te betrekken; door ze binnen die kaders ruimte te bieden om keuzes te maken en door hen handvatten te geven om te leven met klimaatverandering en bodemdaling.
- We leggen Provinciale Staten een voorstel voor over de nieuwe kaderstelling voor de waterveiligheid van buitendijkse gebieden (UP 1.3.2).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	476	385	355	355	355	355
Baten	-441	-478	-470	-470	-470	-470
Saldo	35	-93	-115	-115	-115	-115
Kader (saldo na Perspectiefnota)			-114	-129	-129	-129
Verschil t.o.v. kader			-1	14	14	14
1. Indexering			1	1	1	1
2. Overig			-2	13	13	13

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

2. Overig

Dit betreffen kleine verschillen ten opzichte van het kader.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Water	355	-470	-115
Totaal	355	-470	-115

Bedragen x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen.

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma-onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	475	568	867	707	307	307
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	475	568	867	707	307	307
1.2 Water	Lasten	476	385	355	355	355	355
	Baten	-441	-478	-470	-470	-470	-470
	Saldo	35	-93	-115	-115	-115	-115
Totaal programma 1	Lasten	951	953	1222	1062	662	662
	Baten	-441	-478	-470	-470	-470	-470
	Saldo	510	475	752	592	192	192

Bedragen x € 1.000

2 LANDELIJK GEBIED EN NATUUR

2.0 Inleiding

Uitwerking Agenda Vitaal Platteland

Begin 2015 hebben Provinciale Staten de Agenda Vitaal Platteland vastgesteld. De Agenda omvat zeventien agendapunten die uiteenlopen van ruimtelijke vraagstukken, via economische kansen en uitdagingen tot leefbaarheidsopgaven. De uitdagingen waar het landelijk gebied zich voor gesteld ziet, zijn groot. Langdurige en vereende inzet van vele partijen is nodig om het platteland vitaal te houden. Als provincie dragen wij bij aan die inzet. Ruimtelijk-economische agendapunten (zoals hoe om te gaan met de gevolgen van bodemdaling en hoe ruimte te bieden aan de veehouderij, rekening houdend met leefbaarheid, dierenwelzijn en milieu) betrekken we bij het opstellen van de omgevingsvisie. Aan andere agendapunten zoals Erf Zoekt Kans en de ruimte voor de veehouderij geven we in 2016 al concreet uitvoering.

Oostvaardersplassen op weg naar de status Nationaal Park

De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in het op orde brengen van de basis van het natuurbeheer na de decentralisatie vanuit het Rijk naar de provincies. De uitgangspunten zijn helder. We voeren een sober beheerbeleid en onderzoeken samen met de terreinbeherende organisaties de mogelijkheden voor economische activiteiten binnen natuurgebieden die bijdragen aan de kosten van het natuurbeheer zonder de natuurwaarden te schaden. Een nieuwe uitdaging is de wens om de Oostvaardersplassen de status van Nationaal Park te laten verwerven. Daar zetten we ons voor in samen met Staatsbosbeheer, de gemeenten Almere en Lelystad en enthousiaste ondernemers.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuur- en recreatieve waarden zijn toegenomen.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied	Aantal inwoners (2014: 15.898) <i>Toelichting: met de kleine kernen, zonder de AZC's.</i>	≈16.000	≈16.000	≈16.000
	Aantal bedrijven (2014: 5.302 bedrijven) <i>Toelichting: inclusief de kleine kernen.</i>	> 5.300	> 5.300	> 5.300
	Aantal landbouwbedrijven met niet-agrarische nevenactiviteiten (2013: 39,8% van de 1.806 agrarische bedrijven)	> 39,8%	> 39,8%	> 39,8%
	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk (2014: 26.502 ha)	≈26.000	≈26.000	≈26.000
	waarvan aantal hectaren in gesubsidieerd beheer (2014: 23.192)	≈23.000	≈23.000	≈23.000

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
2 Landelijk gebied en natuur	2.1 Leefbaarheid Landelijk gebied	Agenda Vitaal Platteland is uitgewerkt	4.2 Samenleving en sport
		Digitale ontsluiting landelijk gebied en kleine kernen	3.1 Innovatieve en circulaire economie 4.2 Samenleving en sport
	2.2 Natuur en landschap	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen	5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten 7.4 Nieuwe Natuur
		Opstellen en indienen van de aanvraag voor status Nationaal Park	3.2 Recreatie en toerisme
		Karakterbepalende landschapselementen zijn gehandhaafd	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
			5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten

2.1 Leefbaarheid landelijk gebied

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg (leefbaarheid landelijk gebied)

M.A. Rijsberman (digitale ontsluiting buitengebied)

Doel (2015-2019)

De Agenda Vitaal Platteland is uitgewerkt, zodanig dat de vitaliteit van het landelijk gebied verbetert.

Activiteiten

- We betrekken de ruimtelijk-economische vraagstukken van de Agenda Vitaal Platteland bij de voorbereiding van de omgevingsvisie Flevoland, inclusief de agrarische structuurversterking (UP 2.1.3).
- We leggen Provinciale Staten ter besluitvorming de kaderstelling van het Fonds leefbaarheid landelijk gebied voor (UP 2.1.1).

Doel (2015-2019)

De digitale ontsluiting buitengebied en de kleine kernen is gerealiseerd.

Activiteiten

We onderzoeken op welke manier de digitale bereikbaarheid van het landelijk gebied kan worden gerealiseerd en hoe daarbij financiële middelen kunnen worden ingezet (UP 2.3.1 en UP 2.3.2).

Risico

Er is geen actieve deelname van derden waardoor de realisatie van snel internet voor het landelijke gebied niet mogelijk is.

Beheersmaatregel

We investeren in een goede samenwerking met alle belanghebbenden.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	0	0	100	100	100	100
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	100	100	100	100
Kader (saldo na Perspectiefnota)			0	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			100	100	100	100
1. Leefbaarheid landelijk gebied			100	100	100	100

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Beleidsontwikkeling leefbaarheid landelijk gebied

Dit betreft een tijdelijk budget voor de jaren 2016-2019 en wordt gebruikt voor verschillende activiteiten en onderzoeken op gebied van beleidsontwikkeling leefbaarheid landelijk gebied. Om invulling te kunnen geven aan het Fonds leefbaarheid landelijk gebied, dienen kaders ontwikkeld te worden. Voor 2016-2019 wordt jaarlijks € 100.000 uit het Fonds leefbaarheid landelijk gebied onttrokken voor de uitvoering van de benodigde activiteiten. Dit fonds is als oormerk opgenomen in de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Leefbaarheid landelijk gebied	100	0	100
2.1.2 Digitale infrastructuur buitengebied	0	0	0
Totaal	100	0	100

Bedragen x € 1.000

2.2 Natuur en landschap

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg (Natuur en landschap)

M.A. Rijsberman (Nationaal Park Oostvaardersplassen en versterking toeristische benutting Natuur)

Doel (2015-2019)

De natuurwaarden zijn behouden, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen.

Activiteiten

- We voeren de Nota 'Flevoland verRassend groen' met de partners uit (UP 2.4.1).
- We bieden binnen de bestaande kaders ruimte voor passende initiatieven die bijdragen aan het toegankelijk maken van natuur en aan het verbeteren van de natuurwaarden (UP 2.4.2).
- We zetten het beheer binnen het Natuurnetwerk Nederland voort op het huidige niveau en sturen dit aan via het natuurbeheerplan (UP 2.4.3).
- We zorgen met gebiedspartners (Staatsbosbeheer, Het Flevo-landschap, waterschap Zuiderzeeland, natuurorganisaties en gemeenten) voor uitwerking en uitvoering van de maatregelen uit de Natura2000-beheerplannen (UP 2.4.3).
- We vergroten de realisatiekracht van IVN, NMF, het Flevo-landschap en Landschapsbeheer Flevoland door deze organisaties elkaar te laten aanvullen en versterken (UP 2.4.4).
- We stimuleren passende initiatieven om de toeristisch-recreatieve benutting van natuurgebieden te vergroten (UP 2.4.5).
- We faciliteren het agrarisch collectief om het nieuwe stelsel agrarisch natuurbeheer uit te kunnen voeren.
- We monitoren volgens landelijke afspraken de kwaliteit van de natuurgebieden voor een eerste rapportage in 2017.
- We trekken de Verordening groenblauwe zone in en zorgen dat de compensatie-opgaven worden geborgd in een herijking van de begrenzing van het Natuurnetwerk.
- We integreren de Wet Natuurbescherming 2015 in ons beleid zodra deze van kracht wordt en geven uitvoering aan de daaruit voortvloeiende taken.

Risico

Het Rijk geeft de provincies onvoldoende de tijd om de Wet natuurbescherming 2015 zorgvuldig te kunnen implementeren zoals het aanpassen van provinciale verordeningen.

Beheersmaatregel

In alle overleggen met het Rijk blijven benadrukken dat er voldoende implementatietijd moet zijn voor zorgvuldige besluitvorming binnen de provincies.

Doelen (2015-2019)

De aanvraag voor status Nationaal Park is samen met de gebiedspartners opgesteld en ingediend bij de Staatssecretaris Natuur, uitgaande van een balans tussen beschermen en beleefbaarheid.

Activiteiten

- We stellen de bouwstenen op voor een Masterplan Nationaal Park Oostvaardersplassen, zo dat die door de gebiedspartners Almere, Lelystad en Staatsbosbeheer en mogelijk nog andere worden gedragen. Daarnaast wordt zoveel als mogelijk samengewerkt met de gebiedspartners waaronder (lokale) ondernemers, de Vogel en Natuurwacht Zuidelijk Flevoland, Vereniging voor Veldbiologie, stichting Stad en Natuur, Instituut voor Milieueducatie en Duurzaamheid (IVN), OMFL en nog vele anderen (UP 2.5.1).
- We investeren in (voorzieningen voor) de ontwikkeling van de Oostvaardersplassen als Nationaal Park (UP 2.5.3).

Risico

Het Rijksbeleid voor Nationale Parken is in beweging.

Beheersmaatregel

We bepleiten bij het Rijk de toekenning van de status aan de Oostvaardersplassen.

Doelen (2015-2019)

Karakterbepalende landschapselementen zijn gehandhaafd.

Activiteiten

We werken de visie op landschap in het kader van de omgevingsvisie uit (UP 2.6.1).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	6.307	7.252	6.992	8.604	6.915	6.915
Baten	-18	0	0	0	0	0
Saldo	6.289	7.252	6.992	8.604	6.915	6.915
Kader (saldo na Perspectiefnota			6.972	6.899	6.894	6.894
Verschil t.o.v. kader			21	1.705	21	21
1. Verplichtingen Natuurbeheer			0	1.684	0	0
2. Indexering			21	21	21	21

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Stelselwijziging verplichtingen Natuurbeheer

Vanaf 2014 is de provincie verantwoordelijk geworden voor het natuurbeheer. Nieuwe contracten worden volgens het baten- en lastenstelsel verantwoord. Oude contracten die verlengd worden en eerst via het kasstelsel verantwoord werden, zullen hierdoor tot een eenmalige extra last leiden. In 2017 zullen de meeste beheercontracten eindigen, waardoor in dat jaar de last van € 1,7 mln. genomen wordt. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten.

2. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	6.992	0	6.992
Totaal	6.992	0	6.992

Bedragen x € 1.000

2.3 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma-onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
2.1 Leefbaarheid landelijk gebied	Lasten	0	0	100	100	100	100
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	100	100	100	100
2.2 Natuur en landschap	Lasten	6.307	7.252	6.992	8.604	6.915	6.915
	Baten	-18	0	0	0	0	0
	Saldo	6.289	7.252	6.992	8.604	6.915	6.915
Totaal programma 2	Lasten	6307	7252	7092	8704	7015	7015
	Baten	-18	0	0	0	0	0
	Saldo	6289	7252	7092	8704	7015	7015

Bedragen x € 1.000

3 ECONOMIE

3.0 Inleiding

Nieuwe impulsen voor de Flevolandse economie

Een goed draaiende economie is van wezenlijk belang voor Flevoland. Uiteraard omdat florerend ondernemerschap leidt tot meer inkomen, meer werkgelegenheid, meer veerkracht. Maar ook omdat werk bijdraagt aan het welzijn van mensen. Meedoen is meetellen. En dat is een belangrijk goed, ongeacht de conjunctuur. Kortom, naast een sectorale aanpak gericht op innovatie, voeren we ook generiek ondernemersbeleid.

In het coalitieakkoord hebben wij aangegeven het economisch beleid te gaan verbreden. We hebben logistiek als topsector toegevoegd, willen investeren in productieketens, bijdragen aan het benutten van het menselijk kapitaal in Flevoland en brede ondersteuning realiseren voor het MKB (waaronder zzp'ers). Dit vraagt duidelijkheid en samenhang in beleid en uitvoering. Daarom stellen we een integrale economische visie op voor de langere termijn en ontwikkelen we een uitvoeringsprogramma voor deze Statenperiode. Een onderdeel van het uitvoeringsprogramma is het financieringsinstrumentarium waarmee we de innovatie en verduurzaming van de economie willen stimuleren.

De nieuwe koers heeft ook consequenties voor onze uitvoeringsorganisatie, de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL).

Investeren in vrijetijdseconomie en gebiedspromotie

De groeisector toerisme en recreatie biedt vele kansen voor Flevoland. Wij willen vanuit onze provinciale rol bijdragen aan de profilering van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Dat doen we enerzijds door het laten ontwikkelen van aantrekkelijke producten, bijvoorbeeld de in het coalitieakkoord genoemde routes voor natuur, landschapskunst en monumenten. Anderzijds stimuleren we dat de rijkdom van Flevoland in al haar aspecten breed bekend wordt gemaakt. Nederland verdient het dat bewoners en ondernemers uitdragen hoeveel Flevoland te bieden heeft. Ook in andere programma's investeren we in vrijetijdseconomie, zoals door het beter beleefbaar maken van natuur en monumenten, het completeren van het fietspadennetwerk en het verbeteren van de bereikbaarheid met het OV.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van Flevoland zijn versterkt door het stimuleren van innovatie, groei, scholing, internationaal ondernemen en gebiedspromotie.

Effect van ons beleid

De provinciale stimuleringsmaatregelen voor innovatie, groei, vinden van personeel en internationalisering hebben zichtbaar gewerkt voor de ondernemers

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Economie algemeen	Bruto Regionaal Product Flevoland (2013: BRP basisprijzen = 10.378 x € 1 mln.)	> 10.378	> 10.378	> 10.378
	Innovatiekracht (2014: daadwerkelijke innovatie = 90% ten opzichte van het gemiddelde van Nederland)	> 90	> 90	> 90
Recreatie en toerisme	Bezoekers			
	• Vrijetijdsactiviteiten (2013: 85.200 x 1.000)	≥ 90.000	≥ 95.000	≥ 100.000
	• Overnachtingen (2014: 2.313 x 1.000)	≥ 2.350	≥ 2.350	≥ 2.350
	Economische impact			
	• Aantal banen (2014: 9.780)	≥ 9.800	≥ 9.900	≥ 10.000
	• Omvang bestedingen (2014: € 1.325 x € 1 mln.)	≥ € 1.375	≥ € 1.400	≥ € 1.425

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
3. Economie	3.1 Innovatieve en circulaire economie	Integrale economische visie versterkt het ondernemers-klimaat en de verdiencapaciteit	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied 4.1 Cultuur 6.1 Openbaar vervoer 6.2 Mobiliteit
		De innovatie binnen en tussen topsectoren is gestimuleerd	5.2 Energie en klimaat 6.2 Mobiliteit
		Uitnodigend ondernemings-klimaat door brede ondersteuning van het MKB	8.1 (Inter-)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering
		Verbetering van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt	
		Een excellent ondernemers-klimaat voor hier gevestigde en voor Flevoland nieuwe bedrijven	
	3.2 Recreatie en toerisme incl. gebiedspromotie	Er is een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied 2.2 Natuur en landschap 4.1 Cultuur

3.1 Innovatieve en circulaire economie

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2015-2019)

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit zijn versterkt mede dankzij een integrale economische visie en een uitvoeringsprogramma.

Activiteiten

- We leggen ter vaststelling een integrale economische visie voor de lange termijn voor aan Provinciale Staten, waarin we ingaan op onder andere internationaal ondernemen, goedgeschoolde beroepsbevolking en de kansen voor een circulaire economie (UP 3.1.1).
- We starten met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma van onze economische visie (UP 3.1.2).
- We passen, op basis van de vastgestelde Economische Visie, het takenpakket en de governance van de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL) aan, zodat zij optimaal uitvoering kan geven aan het uitvoeringsprogramma (UP 3.1.3).

Doel (2015-2019)

De innovatie en de (circulaire) productketens zijn versterkt zodanig dat de concurrentiekracht van het Flevolandse bedrijfsleven wordt vergroot.

Activiteiten

- Wij brengen belangrijke grondstoffenstromen van de Flevolandse economie in beeld als onderdeel van de economische visie, beoordelen het economisch potentieel voor Flevoland en maken een uitvoeringsprogramma voor onze bijdrage aan de ontwikkeling tot een circulaire economie.
- We werken aan innovatie en clustervorming binnen en tussen de topsectoren Agro & Food (inclusief landbouw en visserij), Life Sciences & Health, High Tech Systems & Materials en Logistiek (UP 3.2.1).
- Wij ondersteunen de voortgang van de transitie van de beroepsmatige visserij op het IJsselmeer en Markermeer door bij te dragen aan het Transitiefonds. Het fonds heeft tot doel de overgang naar een economisch en ecologisch duurzamer systeem te bevorderen, innovaties en marktverbreding voor de visserij te stimuleren en nieuwe verdienmodellen en functies te ontwikkelen, met name van de Urker vloot (UP 3.2.3).
- We stimuleren de ontwikkeling van innovatiegerichte bedrijvigheid en productketens waar zich kansen voordoen.

Risico's

Het uitblijven van projecten en initiatieven met een realistische businesscase en onvoldoende cofinanciering door derden.

Beheersmaatregelen

We zoeken samen met onze partners naar haalbare initiatieven en ondersteunen initiatiefnemers bij het uitwerken van projectideeën.

Doel (2015-2019)

Ondernemers ervaren in Flevoland een uitnodigend klimaat, doordat de ondersteuning van het MKB is verbreed.

Activiteiten

- We ontwikkelen instrumenten om het innovatief MKB te helpen om innovaties te vertalen naar succesvolle bedrijfsmatige activiteiten (UP 3.2.2).
- We voeren een kapitaalmarktonderzoek uit op basis waarvan wij het huidige financieringsinstrumentarium voor het innovatief MKB aanscherpen en zo nodig aanvullen.
- We evalueren het MKB-doorstartfonds en presenteren de resultaten aan Provinciale Staten (UP 3.3.1).
- We ontwikkelen als onderdeel van de economische visie beleid voor het MKB (waaronder zzp'ers) bij ondernemersvaardigheden, internationaal ondernemen en in ondersteunende dienstverlening, zoals een kredietunie (UP3.3.2).

Doel (2015-2019)

Ondernemers vinden makkelijker goed personeel doordat de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is verbeterd.

Activiteiten

We ontwikkelen als onderdeel van de economische visie en in afstemming met onze samenwerkingspartners beleid voor het benutten en versterken van het menselijk kapitaal van Flevoland. Vervolgens stellen we een Human Capital Agenda op (UP 3.4.1).

Doel (2015-2019)

Flevoland biedt een excellent Flevolands ondernemersklimaat voor bestaande en voor Flevoland nieuwe bedrijven.

Activiteiten

We ontwikkelen (in het kader van de economische visie) een programma voor acquisitie van nieuwe bedrijvigheid en investeringen en voor gastheerschap en verzoeken Provinciale Staten middelen beschikbaar te stellen voor de uitvoering ervan (UP 3.5.1).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	3.686	3.835	3.517	2.060	1.856	1.795
Baten	-205	-104	-32	-32	-32	-32
Saldo	3.481	3.731	3.485	2.028	1.824	1.763
Kader (saldo na Perspectiefnota			3.466	2.009	1.810	1.750
Verschil t.o.v. kader			19	19	14	13
1. Indexering			11	11	6	5
2. Overig			8	8	8	8

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

2. Overig

Dit betreffen kleine verschillen ten opzichte van het kader.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Innovatieve en circulaire economie	3.517	-32	3.485
Totaal	3.517	-32	3.485

Bedragen x € 1.000

3.2 Recreatie en toerisme incl. gebiedspromotie

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2015-2019)

Er is een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie van Flevoland, waarin het karakteristieke van Flevoland herkend wordt en gezamenlijk uitgedragen wordt met Flevolandse ondernemingen en evenementen.

Activiteiten

- Als onderdeel van de economische visie ontwikkelen we samen met partners (ondernemers, terreinbeheerders en culturele instellingen, Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland) een strategie voor

gebiedspromotie, die leidt tot eenduidige uitstraling van een sterk en aantrekkelijk Flevolands beeldmerk (UP 3.6.1).

- We promoten het vrijetijdsaanbod (onder andere ruimte, natuur, landschapskunst, cultuur, sport en archeologie) van Flevoland, zodanig dat Flevolandse beeldridders goed kunnen worden uitgelicht onder andere door verschillende routes te creëren (UP 3.6.2).
- We stimuleren de ontwikkeling van aantrekkelijke producten, die bijdragen aan een sterkere profilering van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming (UP 3.6.3).
- We leggen Provinciale Staten ter vaststelling een startnotitie voor over de versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur (waaronder de ontwikkeling van wandel- en fietsroutes) (UP 3.6.4).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	779	776	778	778	778	778
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	779	776	778	778	778	778
Kader (saldo na Perspectiefnota)			776	776	776	776
Verschil t.o.v. kader			2	2	2	2
1. Indexering			2	2	2	2

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Gebiedspromotie, recreatie en toerisme	778	0	778
Totaal	778	0	778

Bedragen x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma-onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
3.1 Innovatieve en circulaire economie	Lasten	3.686	3.835	3.517	2.060	1.856	1.795
	Baten	-205	-104	-32	-32	-32	-32
	Saldo	3.481	3.731	3.485	2.028	1.824	1.763
3.2 Recreatie en toerisme incl. gebiedspromotie	Lasten	779	776	778	778	778	778
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	779	776	778	778	778	778
Totaal programma 3	Lasten	4.465	4.611	4.295	2.838	2.634	2.573
	Baten	-205	-104	-32	-32	-32	-32
	Saldo	4.260	4.507	4.263	2.806	2.602	2.541

Bedragen x € 1.000

4 CULTUUR, SAMENLEVING EN SPORT

4.0 Inleiding

Batavialand van start

Voor de culturele infrastructuur is 2016 een belangrijk jaar. Batavialand gaat van start. Batavialand vertelt het verhaal van Nederland, de geschiedenis van het leven met water, de strijd tegen het water en het bewoonbaar maken van de delta waarin we leven. Batavialand is dus meer dan alleen een museum over de geschiedenis van Flevoland; het kan uitgroeien tot een erfgoedpark en publiekstrekker en zo draagt het bij aan het culturele 'merk' Flevoland. Batavialand versterkt het culturele voorzieningenniveau. Provinciale Staten hebben, op basis van een sluitend businessplan, in 2015 een besluit genomen aan deze ontwikkeling financieel bij te dragen.

Koers houden in cultureel beleid

Zoals we in het Coalitieakkoord 2015-2019 al hebben aangegeven, houden we koers in ons culturele beleid voor de komende jaren. Actualisatie van de nota Cultuur op Koers is noodzakelijk, mede door afspraken op nationaal niveau en geactualiseerde wetgeving. We leggen de geactualiseerde nota cultuur voor.

Maatschappelijk effect

In Flevoland is het goed wonen, werken en recreëren met een versterkte Flevolandse identiteit en een verbeterd imago.

Effect van ons beleid

De promotie van de culturele voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Goed recreëren	Aantallen bezoekers van voorstellingen/festivals die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (2014: 93.590 bij 15 producties)	> 93.590	> 93.590	> 93.590
Sport	Realisatie grootschalige ((inter-)nationale) sportevenementen	≥ 3	≥ 3	≥ 3
	Realisatie Regionale trainingscentra (= er zijn nu 3)	≥ 3	≥ 3	≥ 3
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet (0-meting is begin 2016 beschikbaar, in 2018 vervolgmeting).	Toename met 5%	Toename met 5%	Toename met 5%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
4. Cultuur, samenleving en sport	4.1 Cultuur	Batavialand draagt bij aan de bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en het draagvlak voor cultureel erfgoed	3.2 Recreatie en toerisme
		Er is een aantrekkelijke promotie van de Flevolandse culturele kracht en identiteit	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied 2.2 Natuur en landschap 3.2 Recreatie en toerisme
	4.2 Samenleving en sport	CMO Flevoland heeft bewezen bij te dragen aan de versterking van de samenleving	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied
		De sport in Flevoland is onderscheidend	3.1 Innovatieve en circulaire economie

4.1 Cultuur

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2015-2019)

Batavialand wordt gerealiseerd op basis van een goede businesscase, hierdoor groeit de bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en daarmee het draagvlak voor behoud en versterking van het Flevolandse culturele erfgoed.

Activiteiten

- We investeren in Batavialand op basis van opvolgende projectplannen die financieel sluitend moeten zijn en zo dragen we bij aan de doorontwikkeling van Batavialand. Dit doen we zonder structurele verhoging van de provinciale exploitatiebijdrage (UP 4.1.2).
- We zetten ons ervoor in dat de gemeenschappelijke regeling (GR) van Nieuw Land Erfgoedcentrum wordt gewijzigd, zodanig dat alleen de wettelijke archieffunctie voor de betrokken overheden via de GR wordt geregeld en dat de museale en kennisfuncties elders onder worden gebracht (UP4.1.3).
- We onderzoeken op welke wijze we het beheer van het provinciaal depot van bodemvondsten en de uitvoering van het Steunpunt Archeologie en (jonge) monumenten Flevoland kunnen blijven borgen (UP4.1.4).

Risico

Het voortbestaan van het museum Nieuw Land komt in gevaar door de ontvlechting van het Nieuw Land Erfgoedcentrum als er geen sluitende businesscase voor Batavialand is.

Beheersmaatregel

We zorgen voor een goede koppeling tussen de ontwikkeling van Batavialand en de ontvlechting van Nieuw Land Erfgoedcentrum.

Doel (2015-2019)

Er is een aantrekkelijke promotie en versterking van de Flevolandse culturele kracht en identiteit.

Activiteiten

- We leggen de geactualiseerde cultuurnota 2017-2020 ter vaststelling voor aan Provinciale Staten, in lijn met de landelijke afspraken voor het cultuurbeleid, zodanig dat we de nieuwe accenten (zoals de benutting van monumenten) uit het coalitieakkoord verwerken in het culturele beleid (UP 4.2.1).
- We bereiden de viering van 100 jaar Zuiderzeewet voor (UP 4.2.3).
- We leveren het zevende landschapskunstwerk op in het najaar van 2016.
- We verkennen de financiële mogelijkheden voor het realiseren van een grootschalig kunstwerk (UP 4.2.4).
- We onderzoeken de mogelijkheden om de bibliotheekondersteuning toekomstbestendig te maken, zodat de slagkracht toeneemt en de kwetsbaarheid afneemt (UP 4.2.5).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	4.859	5.185	4.767	4.659	4.659	4.659
Baten	-31	0	0	0	0	0
Saldo	4.828	5.185	4.767	4.659	4.659	4.659
Kader (saldo na Perspectiefnota			4.754	4.646	4.646	4.646
Verschil t.o.v. kader			13	13	13	13
1. Indexering			13	13	13	13

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Cultureel erfgoed	2.122	0	2.122
4.1.2 Kunst	2.645	0	2.645
Totaal	4.767	0	4.767

Bedragen x € 1.000

4.2 Samenleving en sport

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg (samenleving)

J. Lodders (sport)

Doel (2015-2019)

Het Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling Flevoland (CMO Flevoland) heeft bewezen bij te dragen aan de versterking van de samenleving.

Activiteiten

- We ontwikkelen gezamenlijk een invulling van het takenpakket dat bijdraagt aan het versterken van de samenleving (UP 4.3.1).
- We subsidiëren CMO Flevoland en geven invulling aan onze rol als opdrachtgever van CMO Flevoland.

Doel (2015-2019)

De sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

Activiteiten

We blijven samen met de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland, team Sportservice Flevoland, uitvoering geven aan de nota Sportbeleid dat rendeeft in Flevoland (UP 4.4.1).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	49.584	3.565	1.696	1.696	1.645	1.645
Baten	-46.681	0	0	0	0	0
Saldo	2.903	3.565	1.696	1.696	1.645	1.645
Kader (saldo na Perspectiefnota			1.698	1.698	1.648	1.648
Verschil t.o.v. kader			-2	-2	-3	-3
1. Indexering			5	5	5	5
2. Overig			-7	-7	-8	-8

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

2. Overig

Dit betreffen kleine verschillen ten opzichte van het kader.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Samenleving	1.084	0	1.084
4.2.2 Sport	612	0	612
Totaal	1.696	0	1.696

Bedragen x € 1.000

4.3 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma- onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
4.1 Cultuur	Lasten	4.859	5.185	4.767	4.659	4.659	4.659
	Baten	-31	0	0	0	0	0
	Saldo	4.828	5.185	4.767	4.659	4.659	4.659
4.2 Samenleving en sport	Lasten	49.584	3.565	1.696	1.696	1.645	1.645
	Baten	-46.681	0	0	0	0	0
	Saldo	2.903	3.565	1.696	1.696	1.645	1.645
Totaal programma 4	Lasten	54.443	8.750	6.463	6.355	6.304	6.304
	Baten	-46.712	0	0	0	0	0
	Saldo	7.731	8.750	6.463	6.355	6.304	6.304

Bedragen x € 1.000

5 ENERGIE, MILIEU EN KLIMAAT

5.0 Inleiding

Koploperpositie hernieuwbare energie

De doelstelling energieneutraal in 2020 exclusief vervoer ligt binnen handbereik. Als windpark Noordoostpolder in bedrijf wordt genomen, produceren we in Flevoland genoeg hernieuwbare energie om in het energiegebruik van Flevolandse bewoners, bedrijven en organisaties te voorzien, als we het energiegebruik voor vervoer buiten beschouwing laten. We kunnen ons dus gaan richten op wat er nodig is om energieneutraal te worden in 2030 *inclusief* vervoer. Daarvoor stellen we samen met een brede groep betrokkenen een energievisie op voor de lange termijn. In deze energievisie werken we onder andere uit hoe we energiebesparing en andere vormen van hernieuwbare energie kunnen stimuleren, hoe we (energie-intensieve) bedrijvigheid kunnen trekken en vooral hoe we de energievraag van de Flevolandse mobiliteit kunnen verduurzamen en compenseren. We leggen het Regioplan Windenergie en de daarbij behorende verordening voor definitieve besluitvorming voor aan Provinciale Staten. Daarmee realiseren we de kaderstelling voor de realisatie van het Flevolandse aandeel in de nationale opgave van 6000 MW windenergie op land. Het beleid voor opschalen en saneren van de Flevolandse windmolens vormt de leidraad daarvoor. De nieuwe windparken zullen bijdragen aan de doelstelling voor energieneutraliteit inclusief transport voor 2030.

Goede milieukwaliteiten koesteren

Flevoland kan zich nog steeds gelukkig prijzen met zijn goede milieu. Dat levert er een belangrijke bijdrage aan dat het in Flevoland prettig wonen, werken en recreëren is. Die goede uitgangspositie verdient bescherming. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij zetten we in op die kwaliteitsniveaus die ruimte creëren voor het versterken van de economie, die gekoppeld zijn aan een goed vestigingsklimaat en waarbij minimaal wordt voldaan aan de wet- en regelgeving.

Maatschappelijk effect

De bewoners en bedrijven van Flevoland profiteren van de energietransitie, de CO₂-uitstoot vermindert en de Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Flevoland produceert in 2020 evenveel hernieuwbare energie als door bewoners, bedrijven en instellingen exclusief transport aan energie wordt gebruikt en initiatiefnemers hebben de eerste stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 inclusief transport en de leefomgevingskwaliteit is goed afgewogen bij nieuwe ontwikkelingen in de ruimte.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Energie	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport (was 61% in 2014)	geen meting	90%	100% (in 2020)
	Percentage van de totale investeringsomvang van een project voor windenergie dat openstaat voor alle bewoners en ondernemers in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland*	≥ 2,5%	≥ 2,5%	≥ 2,5%
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) = 0	0	0	0

*Afhankelijk van de vaststelling van het Regioplan Wind en de partiële herziening van het omgevingsplan door Provinciale Staten.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
5. Energie, milieu en klimaat	5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten	Behoud van goede uitgangspositie omgevingskwaliteit (inclusief geluid en stikstofdepositie)	1.2 Water 2.2 Natuur en landschap
	5.2 Energie en klimaat	De doelstelling voor het beleid van opschalen en saneren van windenergie is bereikt	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
		Er zijn stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 (inclusief mobiliteit)	3.1 Innovatieve en circulaire economie 6.1 Openbaar vervoer 6.2 Mobiliteit
		De ondergrond is duurzaam beschermd en benut	3.1 Innovatieve en circulaire economie

5.1 Milieu incl. omgevingsdiensten

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

Doel (2015-2019)

Behoud van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid zodat het prettig wonen en werken blijft in Flevoland. Hierbij wordt ingezet op die kwaliteitsniveaus die ruimte creëren voor het versterken van de economie, die gekoppeld zijn aan een goed vestigingsklimaat en waarbij wordt voldaan aan de wetten en regels.

Activiteiten

- We geven opdracht voor de uitvoering van onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving door de regionale uitvoeringsdiensten: de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG).
- We bereiden samen met de andere opdrachtgevers de kostprijsystematiek voor waarmee de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek met ingang van 1 januari 2017 gaat werken.
- We evalueren onze milieuregelgeving met als doel deze te actualiseren en de regeldruk te verminderen (UP 3.5.3).
- We geven uitvoering aan de Programmatische Aanpak Stikstof 2015-2021 en ontwikkelen een rekenmodel (UP 5.7.1).

Risico

De kostprijsystematiek van de OFGV is onvoldoende uitgewerkt waardoor er te weinig inzicht blijft bestaan in de opbouw van activiteiten en bijbehorende kosten. Hierdoor hebben wij als opdrachtgever niet genoeg zicht op de kosteneffectiviteit van de organisatie.

Beheermaatregel

Wij overleggen regelmatig met de OFGV over de vorm en het detailniveau van de kostprijsystematiek.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	5.443	5.039	5.024	4.755	4.755	4.755
Baten	-969	-508	-503	-489	-489	-489
Saldo	4.474	4.531	4.521	4.266	4.266	4.266
Kader (saldo na Perspectiefnota			4.310	4.256	4.256	4.256
Verschil t.o.v. kader			211	11	11	11
1. PAS			200	0	0	0
2. Indexering			1	1	1	1
3. Overig			10	10	10	10

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Extra middelen rekenmodel PAS

Met ingang van 1 juli 2015 is de PAS in werking getreden. Het doel van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is ruimte voor economische ontwikkelingen, een sterkere natuur en minder stikstof. Om de ontwikkelingen goed te kunnen volgen is een rekeninstrument (Aerius) ontwikkeld dat per Natura-2000 gebied berekent hoeveel depositieruimte beschikbaar is en ondersteunt verder de vergunningverlening, de monitoring en de ruimtelijke planvorming in relatie tot stikstof. Voor het verzamelen van de gegevens en het opzetten van het verkeersmodel is eenmalig € 200.000 nodig. Deze uitgave komt ten laste van de algemene middelen.

2. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

3. Overig

Dit betreffen kleine verschillen ten opzichte van het kader.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Milieu	825	-503	322
5.1.2 Omgevingsdiensten	4.199	0	4.199
Totaal	5.024	-503	4.521

Bedragen x € 1.000

5.2 Energie en klimaat

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

Doel (2015-2019)

De doelstelling voor het beleid van opschalen en saneren van windenergie is bereikt en de uitvoering ligt op schema om het doel voor 2020 te behalen, namelijk energieneutraal exclusief transport.

Activiteiten

- We leggen Provinciale Staten het Regioplan en de Verordening Windenergie ter vaststelling voor (UP 5.1.1).
- We faciliteren het opstellen van rijksinpassingsplannen voor de realisatie van de windparken uit het Regioplan (UP 5.1.2).

Risico's

Wind

Met het Regioplan Wind heeft Flevoland zich verbonden aan het realiseren van 25% van de nationale opgave voor windenergie op land. Het is een gebiedsontwikkelingsproces van nationale betekenis. Het Regioplan is een complex gebiedsproces waaraan een groot aantal partijen deelnemen. Het heeft effect op de duurzaamheidsambities van Rijk en provincie, verbreedt de economische dragers van het landelijk gebied en raakt de positie van de provincie als gebiedsregisseur. Door de Flevolandse aanpak is er draagvlak voor windenergie en komen er concrete plannen voor de bouw van nieuwe windparken.

Het afgelopen half jaar is de governance gewijzigd. De overheden hebben inmiddels de ruimtelijke regie naar zich toegetrokken en zijn in constructief overleg met de windverenigingen over vertaling van ruimtelijk beleid naar concrete projecten. De verenigingen dienen op basis hiervan projectplannen in die worden beoordeeld. Een eventuele mislukking van het Regioplan brengt risico's met zich mee voor de economische ontwikkeling van Flevoland, met name voor het landelijk gebied, voor het gezag van de provincie als gebiedsregisseur, en voor de duurzaamheidsambities, maar vooral ook risico's in de relatie met het Rijk.

Beheersmaatregelen

We zorgen voor een heldere planning en proces tot vaststelling van het regioplan, nauwe samenwerking tussen verschillende overheden en een goede communicatie met windverenigingen en stakeholders.

Doel (2015-2019)

Er zijn stappen gezet op weg naar energieneutraliteit in 2030 (inclusief mobiliteit) en de stimuleringsregeling voor hernieuwbare energie voorziet aantoonbaar in een behoefte.

Activiteiten

- We doen een voorstel aan Provinciale Staten voor een langetermijnperspectief energie dat we samen met ondernemers, energiemaatschappijen, energienetwerkbedrijven, DE-on en kennisinstellingen opstellen en inventariseren daarbij de mogelijkheden om energiebesparing te stimuleren (UP 5.2.1).
- We bepalen, met gebiedspartners, de meetlat voor energieneutraliteit in 2030, inclusief transport ten behoeve van een nieuwe effectindicator.

Doel (2015-2019)

De ondergrond is duurzaam beschermd en benut.

Activiteiten

- We continueren het beleid van de nota Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond (UP 5.5.1).
- We leggen een nieuw uitvoeringsprogramma Duurzaam gebruik ondergrond ter vaststelling voor aan Provinciale Staten, waarin de afspraken uit het nationale Bodemconvenant 2016-2020 aansluiten bij de actuele maatschappelijke vraagstukken die binnen Flevoland aan de orde zijn en voeren het programma uit (UP 5.5.2 en 5.5.3).
- We stimuleren, door achtergestelde leningen, geothermie en warmte-koudeopslag (WKO) door vereenvoudiging van regelgeving en door goede informatievoorziening (UP 5.5.4).

Risico

Boringen in de diepe ondergrond, zoals bij geothermie, die met een achtergestelde lening van de provincie worden uitgevoerd blijken niet rendabel.

Beheersmaatregel

We zorgen voor een goede projectbeheersing. We laten vooraf grondig onderzoek verrichten naar op welke locaties geothermie kansrijk is en stellen een risicoanalyse op voor elke investering.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	2.809	2.708	1.392	1.292	1.292	1.042
Baten	-206	-485	-100	0	0	0
Saldo	2.604	2.222	1.292	1.292	1.292	1.042
Kader (saldo na Perspectiefnota			1.008	958	958	708
Verschil t.o.v. kader			283	333	333	333
1. Nieuw Bodem-programma			280	330	330	330
2. Indexering			3	3	3	3

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Nieuw Bodemprogramma 2016-2020

Vanaf 2016 is het nieuwe Bodemprogramma 2016-2020 van kracht. Vanaf 2016 is er jaarlijks € 427.000 beschikbaar uit de decentralisatie-uitkering voor Bodemsanering en Duurzaam Gebruik Ondergrond. Voor het oude programma met betrekking tot Duurzaam Gebruik Ondergrond was reeds een onttrekking aan de bestemmingsreserve Bodem geraamd voor de afwikkeling van de activiteiten/projecten. Aangezien dit onderdeel nu in het nieuwe programma zit, is deze onttrekking vanaf 2016 teruggedraaid.

2. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Hernieuwbare energie en energiebesparing	0	0	0
5.2.2 Duurzaamheid, incl. duurzaam bodemgebruik en DE-on	1.392	-100	1.292
Totaal	1.392	-100	1.292

Bedragen x € 1.000

5.3 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma- onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
5.1 Milieu incl. Omgevingsdiensten	Lasten	5.443	5.039	5.024	4.755	4.755	4.755
	Baten	-969	-508	-503	-489	-489	-489
	Saldo	4.474	4.531	4.521	4.266	4.266	4.266
5.2 Energie en klimaat	Lasten	2.809	2.708	1.392	1.292	1.292	1.042
	Baten	-206	-485	-100	0	0	0
	Saldo	2.604	2.222	1.292	1.292	1.292	1.042
Totaal programma 5	Lasten	8.252	7.747	6.416	6.047	6.047	5.797
	Baten	-1175	-993	-603	-489	-489	-489
	Saldo	7.078	6.753	5.813	5.558	5.558	5.308

Bedragen x € 1.000

6 MOBILITEIT

6.0 Inleiding

Op weg naar innovatie binnen het openbaar vervoer

Met de aanbesteding van het openbaar vervoer (OV) voor de periode 2014-2024 en de OV-visie die Provinciale Staten in 2015 hebben vastgesteld, ligt er een goede basis voor het verbeteren van de bereikbaarheid met OV binnen de financiële kaders. We verbeteren de bereikbaarheid van het landelijk gebied door samen met bewoners en organisaties te zoeken naar innovatieve vervoersconcepten om het OV beter te laten aansluiten bij de vervoersvraag.

Nieuwe visie op mobiliteit in Flevoland

We leggen Provinciale Staten de Mobiliteitsvisie Flevoland voor. Deze visie heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke nieuwe thema's, vergeleken met de Nota Mobiliteit uit 2006. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming op hoger abstractieniveau, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen het beleid bij te sturen. De komende vier jaar zullen we de in het coalitieakkoord aangekondigde onderzoeken uitvoeren, met een aantal starten we direct in 2016. Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur voeren we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uit en houden we de bestaande (vaar)wegen kwalitatief op peil.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen (2014: 93%)	≥ 85%	≥ 85%	≥ 85%
	Klanttevredenheid over het streekvervoer in de concessie IJsselmond (2014: 7,3 ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 7,5)	Landelijk gemiddelde	Landelijk gemiddelde	Landelijk gemiddelde
Doorstroomtijden provinciale wegen	Doorstroomtijden provinciale wegen (minuten) <i>Toelichting: norm is dat van-kern-tot-kern de reistijd in de spits hooguit 25% langer duurt dan daar buiten.</i>			
	De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in Zuidelijk Flevoland, namelijk:			
	• de stadsautowegen van Almere (Hogering, Tussenring, Buitenring) (eerder 1,18);	1,20	1,20	1,12
	• de Waterlandseweg/Gooiseweg (N305) (eerder 1,20);	1,20	1,20	1,12
	• de Nijkerkerweg (N301) (2014: 1,19);	1,19	1,20	1,20
	• de Ganzenweg/Larserweg (N302) (2014: 1,13);	1,13	1,14	1,16
Ernstige verkeersslachtoffers	Hanzeweg (Roggebotsluis) (2014: 1,59).	1,59	1,59	1,20
	Aantal mensen dat als gevolg van een verkeersongeval moet worden opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. als gevolg van een ongeval op provinciale wegen (2013: 15 ernstige verkeersslachtoffers op 399.893 inwoners)	< 15	< 15	< 15

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Onderhoudstoestand	De provinciale wegen hebben ten minste het onderhoudsniveau minimum (eerder 92%)	95%	98%	98%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het onderhoudsniveau basis (eerder 84%)	90%	98%	98%
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het onderhoudsniveau minimum (eerder 90%)	92%	95%	98%
Doorstroming op vaarwegen	De schuttijd bedraagt maximaal 1,25 keer de normschuttijd (in minuten) <i>Toelichting: de tabel geeft de overschrijding van de normtijd. De werkelijke schuttijd wordt vooralsnog handmatig steekproefgewijs gemeten. Alleen bij de Urkersluis wordt de normtijd overschreden, omdat deze in de praktijk trager geschut wordt in verband met veiligheid voor de recreatievaart.</i>	1	1	1
Verkeersveiligheid	De provinciale wegen zijn voorzien van verkeersveiligheid bevorderende maatregelen (eerder 68%)	72%	80%	88%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid binnen 4,5 uur gestrooid (eerder 97%)	98%	98%	98%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Het openbaar vervoer is goed toegankelijk en betaalbaar voor alle doelgroepen	2.1 Leefbaarheid landelijk gebied 3.1 Innovatieve en circulaire economie 3.2 Recreatie en toerisme 8.5 Bedrijfsvoering
	6.2 Mobiliteitsbeleid	De oplossingen van knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland zijn gerealiseerd of in voorbereiding	3.1 innovatieve en circulaire economie 5.2 Energie en Klimaat 5.1 Milieu
		De bereikbaarheid van Flevokust, de luchthaven en de maritieme servicehaven is verbeterd	7.1 Noordelijk Flevoland 7.2 Midden Flevoland
		De bediening van bruggen en sluizen veroorzaken zo min mogelijk files	3.2 Recreatie en toerisme
		De verkeersveiligheid is verbeterd	8.5 Bedrijfsvoering
		Het provinciale fietspadennetwerk is compleet en van goede kwaliteit	3.2 Recreatie en toerisme
	6.3 Nieuwe infrastructuur	De oplossingen van knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland zijn gerealiseerd of in voorbereiding	3.1 innovatieve en circulaire economie 5.2 Energie en Klimaat 5.1 Milieu
	6.4 Bestaande infrastructuur	Kostenefficiënte instandhouding infrastructuur, zodat vlot en veilig verkeer op (vaar-)wegen mogelijk is	5.1 Milieu 8.5 Bedrijfsvoering

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

Doel (2015-2019)

Het openbaar vervoer is goed toegankelijk en betaalbaar voor alle doelgroepen. Door bij de reële mobiliteitsvraag aan te sluiten moet 40% kostendekking gehaald worden.

Activiteiten

- We beheren het openbaar vervoer in de regio IJsselmond door de uitvoering ervan te monitoren en bij te sturen waar nodig (UP 6.1.1).
- We werken de doelstellingen van de OV-visie 2014-2024 uit (UP 6.1.2).
- We treffen voorbereidingen voor de inrichting van een vraaggericht vervoersconcept voor het landelijk gebied (UP 6.1.3).
- We starten, op basis van de aanbesteding in 2015, samen met de Flevolandse gemeenten met de aansturing van het kleinschalig collectief vervoer door de Mobiliteitscentrale (UP 6.1.4).

Risico

De implementatie van de OV-visie leidt niet tot een transitie van aanbodgericht naar vraaggericht openbaar vervoer waardoor de kosten uit de hand gaan lopen.

Beheersmaatregel

In de samenwerking met de gemeenten blijven inzetten op draagvlak bij de gebruikers.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	31.794	33.968	33.096	33.139	33.382	33.559
Baten	-31.781	-33.768	-32.896	-20.918	-7.889	-7.889
Saldo	13	200	200	12.221	25.493	25.669
Kader (saldo na Perspectiefnota)			200	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			0	12.221	25.493	25.669
1. Overgang BDU decentralisatie-uitkering			0	12.069	25.316	25.491
2. Indexering			0	152	177	178

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Overgang van BDU naar decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet BDU Verkeer en vervoer afgeschaft en ontvangt de provincie een decentralisatie-uitkering voor Verkeer en vervoer via het Provinciefonds. De niet bestede Brede Doeluitkering Mobiliteit (BDU) middelen dienen nog besteed te worden conform de Wet BDU Verkeer en vervoer. Deze middelen zijn nog toereikend om in 2016 en deels in 2017 de uitgaven voor het openbaar vervoer te bekostigen.

Vanaf 2017 zullen de middelen welke via het Provinciefonds beschikbaar komen, worden ingezet voor het bekostigen van dit programmaonderdeel. Hierdoor ontstaat een saldo in deze jaren, dat gecompenseerd wordt door de decentralisatie-uitkering uit programmaonderdeel 8.4 (Algemene middelen). De middelen uit de decentralisatie uitkering die in 2016 en 2017 niet besteed worden, worden gestort in de reserve Mobiliteit. In de risicoparagraaf wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van de BDU. Een toelichting op deze overgang is te vinden in onderdeel IV Financiële begroting 2016, paragraaf 2.1.

2. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	33.096	-32.896	200
Totaal	33.096	-32.896	200

Bedragen x € 1.000

6.2 Mobiliteitsbeleid

Portefeuillehouder

J. Lodders

Doel (2015-2019)

De knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland zijn in 2019 alle opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Activiteiten

- We leggen Provinciale Staten besluitvorming voor over de Mobiliteitsvisie Flevoland 2016-2030 en voeren de daarbij behorende activiteiten uit.
- We schetsen in de mobiliteitsvisie binnen welke kaders we verkeersmanagement en communicatie inzetten om de doorstroom te bevorderen (UP 6.3.3).
- We onderzoeken en analyseren welke doorstromingsknelpunten op provinciale wegen resteren (UP 6.3.1).
- We participeren in de Vervoerregio Amsterdam-Almere 'in oprichting', we beslissen met de partners en met behoud van eigen zeggenschap en identiteit over het instellen van de Vervoersregio Amsterdam-Almere en leggen op basis van een evaluatie van de samenwerking Provinciale Staten in de tweede helft van het jaar een voorstel over deelname aan de Vervoerregio voor (UP 6.3.4).
- We verbeteren samen met de gemeente Dronten de bereikbaarheid van de Oostrand tijdens peaktijden en evenementen (UP 6.3.5).

Doel (2015-2019)

De verbetering in de bereikbaarheid van Flevokust, de luchthaven en de maritieme servicehaven is gerealiseerd en/of voorbereid.

Activiteiten

- We onderzoeken (in 2016 en in 2017) wat er nodig is om de verbinding over de baai van Van Eesteren aan te leggen ter verbetering van de bereikbaarheid van Flevokust (UP 6.4.1).
- We bevorderen een goede verkeersverbinding met Flevokust, onder meer door de haalbaarheid te onderzoeken van een goederenvervoerlijn, inclusief transferium, die aansluit op de Hanzelijn (UP 6.4.2).
- We voeren het convenant Bereikbaarheid Lelystad Airport (MOBLA) uit samen met het Rijk en gemeente Lelystad (UP 6.4.3 en UP 7.5.2).

Doel (2015-2019)

De bediening van bruggen en sluizen veroorzaken zo min mogelijk files.

Activiteiten

- We treffen voorbereidingen voor het aanpassen van de openingstijden van provinciale bruggen (UP 6.5.1).
- We intensiveren de lobby bij Rijkswaterstaat voor aanpassing van de bedieningstijden van de Roggebotsluis en de Nijkerkerbrug (UP 6.5.2).

Doel (2015-2019)

De verkeersveiligheid is verbeterd.

Activiteiten

- We onderzoeken hoe we de verkeersveiligheid op provinciale wegen verder kunnen en op welke termijn maatregelen kunnen worden bekostigd en gerealiseerd. Dat doen we zowel reactief (gebaseerd op ongevallenbeeld) en proactief (door het analyseren van veelvoorkomende risicofactoren).

- We voeren gedrag beïnvloedende campagnes uit die aansluiten bij landelijke campagnes.
- We passen innovatieve oplossingen toe zodat de verkeerveiligheid verbeterd, kosten worden bespaard, verkeershinder afneemt en de duurzaamheid toeneemt (UP 6.6.1).

Doel (2015-2019)

Het provinciale fietspadennetwerk is compleet en van goede kwaliteit.

Activiteiten

- We beschrijven in de mobiliteitsvisie binnen welke kaders we het fietspadennetwerk completeren zodat dit aansluit op lokale en omliggende netwerken (UP 6.7.1).
- We onderzoeken de haalbaarheid van een fietsbrug tussen Zeewolde en de Veluwe en we brengen differentiatie aan in de kwaliteit van fietspaden (UP 6.7.2).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	671	982	858	757	673	673
Baten	-566	-474	0	0	0	0
Saldo	105	508	858	757	673	673
Kader (saldo na Perspectiefnota)			408	408	408	408
Verschil t.o.v. kader			450	349	265	265
1. Overgang BDU naar decentralisatie-uitkering			292	308	264	264
2. Spitsmijden A27			100	0	0	0
3. Bereikbaarheid Luchthaven Lelystad			40	40	0	0
4. Verkeersmodel Venom			17	0	0	0
5. Indexering			1	1	1	1

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Overgang van BDU naar decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet BDU Verkeer en vervoer afgeschaft en ontvangt de provincie een decentralisatie uitkering voor Verkeer en vervoer via het Provinciefonds. Vanaf 2016 zullen de middelen welke via het Provinciefonds beschikbaar komen, worden ingezet voor het bekostigen van dit programmaonderdeel. Hierdoor ontstaat een saldo in deze jaren, dat gecompenseerd wordt door de decentralisatie uitkering uit programmaonderdeel 8.4 (Algemene middelen). Een toelichting op deze overgang is te vinden in onderdeel IV Financiële begroting 2016, paragraaf 2.1.

2. Spitsmijden A27 Almere-Utrecht

De huidige infrastructuur van de A27 is niet in staat om het hoge verkeersaanbod in de spits te verwerken met als gevolg dat er grote files ontstaan. De komende jaren wordt de infrastructuur uitgebreid, echter leiden de werkzaamheden tot grotere files. Als vervolg op het programma Beter Benutten is in MRA verband besloten om een project te starten om automobilisten te belonen als zij de spits mijden. Hier staat een kleine financiële vergoeding tegen over. Hiervoor is in 2016 € 100.000 geraamd, gedekt uit de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer.

3. Bereikbaarheid Luchthaven Lelystad Airport

De provincie gaat de komende jaren aan de slag met het aanpassen van de infrastructuur rondom de luchthaven Lelystad Airport. Om het verkeer in goede banen te leiden zijn maatregelen nodig op het gebied van mobiliteitsmanagement. Hiervoor is in 2016 en 2017 € 40.000 per jaar aanvullend geraamd, gedekt uit de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer.

4. Verkeersmodel Venom

In 2016 is aanvullende personele inzet nodig om het verkeerskundig Noordvleugel Model (VENOM) te onderhouden en door te ontwikkelen. Hiervoor is in 2016 € 17.000 aanvullend nodig boven de gemaakte afspraken in MRA verband, hetgeen wordt gedekt uit de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer.

5. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeersmanagement	508	0	508
6.2.2 Verkeersveiligheid en verkeershinder	350	0	350
Totaal	858	0	858

Bedragen x € 1.000

6.3 Nieuwe infrastructuur

Portefeuillehouder

J. Lodders

Doel (2015-2019)

De oplossing van de knelpunten in de bereikbaarheid van Flevoland wordt voorbereid, zodanig dat in 2019 alle knelpunten opgelost zijn of de voorbereidingen voor het oplossen ervan zijn afgerond.

Activiteiten

- Wij voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Investeringsprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2016) waaronder:
 - De voorbereiding van werkzaamheden voor de Passage Dronten (onderdeel N23 van Alkmaar tot Zwolle);
 - Verbindingsweg Lelystad Airport;
 - Gooiseweg deel II.
- Wij bereiden de werkzaamheden voor van de volgende jaarschijven (2017 t/m 2019), meer specifiek:
 - Passage Dronten;
 - Verdubbeling Waterlandse weg;
 - Voorbereiding Hanzeweg (Roggebotsluis);
 - Voorbereiding Stedelijke bereikbaarheid Almere: capaciteitsuitbreiding Hogering;
 - Voorbereiding van 3 projecten met Rijkswaterstaat: aansluitingen op de A6 (afrit Bant, afslag Lelystad zuid, afslag Almere Buiten oost);
 - Onderzoek naar de voorkeursaanpak van de Nijkerkerweg en -brug.
- Daarnaast werken we aan twee rijksprojecten zijnde de aansluiting van de A6 op de Hogering en de verbreding van de rijksweg N50 Emmeloord-Ens.

Risico

De Brede Doeluitkering Mobiliteit (BDU) gaat in 2016 over in een decentralisatie-uitkering binnen het Provinciefonds. Vooralsnog blijft de omvang van de uitkering gelijk. De komende jaren zullen de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten, waardoor het beschikbare BDU saldo (niet bestede BDU middelen uit voorgaande jaren) zal teruglopen. Naar verwachting is het BDU saldo voldoende tot 2023, daarna is een structurele oplossing benodigd.

Beheersmaatregel

Momenteel wordt gewerkt aan een samenhangend beleid voor mobiliteit en voor openbaar vervoer, dit wordt in het najaar 2015 voorgelegd aan Provinciale Staten. Daarbij wordt een financieel meerjarenplanning opgesteld om de beschikbare middelen te monitoren en voorstellen voor projecten aan te toetsen. Daarbij wordt gelet op de financiële ontwikkelingen en de financieringsbronnen voor die ontwikkeling.

In de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	17.924	27.022	25.647	22.709	24.179	15.825
Baten	-12.419	-17.403	-193	-247	-247	-57
Saldo	5.505	9.619	25.454	22.462	23.932	15.768
Kader (saldo na Perspectiefnota)			11.080	8.189	8.749	8.749
Verschil t.o.v. kader			14.374	14.273	15.183	7.019
1a. Overgang BDU decentralisatie-uitkering			19.731	17.480	13.300	6.775
1b. Aandeel AROV decentralisatie-uitkering			0	14.169	3.012	3.012
2. p-MIRT 2016			2.351	-887	-1.556	7
3. Bijdrage reserves aan p-MIRT			33	1.446	1.727	-1.848
4. Bijdragen gemeenten			-2.000	439	8	8
5. Bijdragen Busbanen Almere			-5.252	-3.750	2.000	2.000
6. Kapitaallasten			-489	-455	-296	-113
7. AROV			0	-14.169	-3.012	-3.012
8. Passage Dronten			0	0	0	190

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Overgang van BDU naar decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet BDU Verkeer en vervoer afgeschaft en ontvangt de provincie een decentralisatie uitkering voor Verkeer en vervoer via het Provinciefonds. Vanaf 2016 zullen de middelen welke via het provinciefonds beschikbaar komen, worden ingezet voor het bekostigen van dit programmaonderdeel. Hierdoor ontstaat een saldo in deze jaren, dat gecompenseerd wordt door de decentralisatie uitkering uit programmaonderdeel 8.4 (Algemene middelen). Een toelichting op deze overgang is te vinden in onderdeel IV Financiële begroting 2016, paragraaf 2.1.

2. p-MIRT 2016 (provinciale projecten ten laste van de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer, peildatum 1-7-2015)

Tot en met 2015 werden er met BDU-middelen enkele specifieke provinciale projecten uitgevoerd. Door prijsstijgingen en wijzigingen in de programmering, zijn de genoemde verschillen ontstaan.

In 2016 worden de decentralisatie middelen ingezet voor:

- capaciteitsuitbreiding Waterlandseweg (Stedelijke bereikbaarheid Almere) (€ 5.178.000);
- capaciteitsuitbreiding Hogering (SBA) (€ 400.000);
- ontsluiting Luchthaven Lelystad (€ 1.875.000);
- aanleg 2^e rijbaan Gooiseweg (€ 1.270.000);
- Passage Dronten (€ 2.800.000).

Daarnaast worden jaarlijks decentralisatie middelen ingezet voor een generieke bijdrage van € 1.019.000 voor enkele reguliere projecten.

3. Bijdrage vanuit provinciale reserve aan projecten p-MIRT 2016, peildatum 1-7-2015

Enkele verkeer- en vervoersprojecten worden gedekt ten laste van reserves, met name de reserve Infracfonds en de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten. Hierin zijn enkele mutaties doorgevoerd als gevolg van wijzigingen in de programmering. In het p-MIRT 2016 zijn deze werken opgenomen, evenals de wijze van dekking. In 2016 gaat het onder andere om:

- ontsluiting Luchthaven Lelystad Airport (€ 525.000);
- Gooiseweg (Ganzeweg - Zeewolde, € 1.200.000);
- capaciteitsuitbreiding Hogering (€ 200.000);
- Passage Dronten (€ 1.200.000);
- capaciteitsuitbreiding Waterlandseweg (€ 3.430.000).

4. Bijdragen aan gemeenten

In de begroting is budget opgenomen voor vaste en niet gelabelde bijdragen aan gemeenten voor onder andere infrastructurele werken, educatie en communicatie verkeer en vervoer, intensivering fietsbeleid en impuls wegnen. De kosten worden gedekt vanuit de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer.

5. Bijdrage busbanen gemeente Almere

In de begroting zijn bijdragen opgenomen voor de busbanen in de gemeente Almere. De bijdragen -die gedekt worden uit de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer- zijn bepaald aan de hand van de informatie die wordt aangeleverd door de gemeente Almere. De verwachting is dat in 2020 de laatste bijdragen van de provincie kunnen worden uitbetaald en het project gereed is. Door het verlengen van de periode met 3 jaar worden er in de eerste twee jaar minder uitgaven verwacht door de gemeente, maar zullen in 2018 en 2019 ook gelden beschikbaar gesteld worden.

6. Kapitaallasten

De staat van geactiveerde kapitaaluitgaven 2015-2019 is bijgesteld en geactualiseerd. Deze actualisering betreft onder andere de doorwerking van de Jaarrekening 2014, actualisatie van het investeringsritme van de geplande investeringen, het verwerken van p-MIRT 2016-2020, verwerking Koepelnota Integraal infra beheerplan en het verwerken van besluiten aangaande kapitaaluitgaven. Deze bijstelling en actualisatie van de staat van geactiveerde kapitaaluitgaven leidt tot de bovenstaande aanpassingen in de kapitaallasten.

7. AROV

Op basis van gemaakte afspraken met het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat is de provincie penvoerder voor de bijdrage vanuit het Rijk in het Actieprogramma Regionaal OV (AROV). De verwachting was dat dit de komende jaren tot een uitgave zou leiden, echter op basis van hernieuwde inzichten zal dit bedrag in 2020 in één keer overgemaakt worden aan Rijkswaterstaat zodra het tracé langs de A6 en A1 wordt opgeleverd. Deze post heeft een relatie met de reserve Mobiliteit.

8. Passage Dronten

In het convenant met de gemeente Dronten inzake de aanleg van de N23 Passage Dronten is opgenomen dat de gemeente Dronten tot en met 2018 een compensatie betaalt voor de voorfinanciering van het project. Dit heeft een daling van de baten van € 190.000 in 2019 tot gevolg.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	25.647	-193	25.454
Totaal	25.647	-193	25.454

Bedragen x € 1.000

6.4 Bestaande infrastructuur

Portefeuillehouder

J. Lodders

Doel 2016

Kostenefficiënte instandhouding van de *bestaande* provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus, zodanig dat vlot en veilig verkeer op alle provinciale wegen en vaarwegen mogelijk is.

Activiteiten

- Wij voeren reguliere onderhoudswerkzaamheden uit (onder andere jaarlijks onderhoud, gladheidbestrijding, calamiteitendienst, maaien bermen, bediening bruggen en sluizen).
- Wij voeren niet-jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen uit (uitvoering van de projecten van de jaarschijf 2016 uit het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur) tegen de laagst mogelijke kosten. De kaders hiervoor zijn gebaseerd op de kwaliteitsniveaus van de in 2013 vastgestelde strategische uitvoeringsprogramma's.
- Wij bereiden de werkzaamheden voor van de volgende jaarschijven (2017 tot en met 2019).
- We bereiden maatregelen voor om de doorvaartijden van provinciale bruggen te verbeteren voor een betere doorstroming over de weg (UP 6.5.1).
- We brengen bij communicatie over onderhoud en aanleg van wegen verkeersveilig gedrag onder de aandacht waar nuttig.

Risico

Verlaagde inzet of middelen van derden kunnen zorgen voor vertraging in de uitvoering.

Beheersmaatregel

Vooraf getekende convenanten verplichten betrokken partijen tot het nakomen van afspraken.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	16.338	16.474	16.815	17.443	17.767	18.153
Baten	-435	-407	-427	-427	-427	-427
Saldo	15.903	16.067	16.388	17.016	17.340	17.726
Kader (saldo na Perspectiefnota			16.374	17.003	17.261	17.339
Verschil t.o.v. kader			13	13	78	387
1. Sponsoring onderhoud Abri's			-32	-32	-32	-32
2. Kapitaallasten			-4	-4	61	370
3. Indexering			49	49	49	49

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Sponsoring onderhoud abri's

Een ontwikkeling in het beheer van de openbare ruimte is het sponsoren van onderhoud van abri's (bushaltes). Een partij neemt het onderhoud (schoonmaken en schadeherstel) van alle abri's om niet over. Als tegenprestatie mag de partij een reclamevenster (2m²) in geschikte abri's plaatsen. Met de inkomsten uit de reclamevoering voorziet de partij in de onderhoudskosten. Hierdoor besparen we op onderhoud (€ 12.000) en ontvangen we een vergoeding (€ 20.000).

2. Kapitaallasten

Door nadere onderzoeken wijzigt de planning of hoogte van de vervangingsinvesteringen. Dit is verwerkt in het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

3. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.4.1 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	16.815	-427	16.388
Totaal	16.815	-427	16.388

Bedragen x € 1.000

6.5 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma- onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	31.794	33.968	33.096	33.139	33.382	33.559
	Baten	-31.781	-33.768	-32.896	-20.918	-7.889	-7.889
	Saldo	13	200	200	12.221	25.493	25.669
6.2 Mobiliteit	Lasten	671	982	858	757	673	673
	Baten	-566	-474	0	0	0	0
	Saldo	105	508	858	757	673	673
6.3 Nieuwe infrastructuur	Lasten	17.924	27.022	25.647	22.709	24.179	15.825
	Baten	-12.419	-17.403	-193	-247	-247	-57
	Saldo	5.505	9.619	25.454	22.462	23.932	15.768
6.4 Bestaande infrastructuur	Lasten	16.338	16.474	16.815	17.443	17.767	18.153
	Baten	-435	-407	-427	-427	-427	-427
	Saldo	15.903	16.067	16.388	17.016	17.340	17.726
Totaal programma 6	Lasten	66.727	78.446	76.416	74.048	76.001	68.210
	Baten	-45.201	-52.052	-33.516	-21.592	-8.563	-8.373
	Saldo	21.526	26.394	42.900	52.456	67.438	59.836

Bedragen x € 1.000

7 GEBIEDSONTWIKKELING

7.0 Inleiding

In de gebiedsontwikkeling brengen we onze ruimtelijke economische ambities tot uitvoering in de praktijk. Vanuit de gebiedsprogramma's werken we innovatief en ondernemend mee met onze gemeenten en het waterschap. De Europese programma's zetten we in als middel om de beleidsdoelen te behalen en de gebiedsontwikkeling van Flevoland te versterken. In toenemende mate krijgen onze gebiedsprogramma's -naast een regionale en nationale- ook een Europese dimensie. In dit hoofdstuk staan de (boven)regionale gebiedsprogramma's van de provincie beschreven.

Noordelijk Flevoland

Toen de aanleg van de geplande spoorlijn (de Zuiderzeelijn) niet doorging, heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld om Noordelijk Flevoland extra economische impulsen te geven. Dit gebied kent sterke sectoren zoals AgroFood, visserij en High Tech Systems and Materials (onder andere composieten) en biedt mooie kansen op het gebied recreatie en toerisme. Vanuit de kracht van dit gebied gaan we de Zuiderzeelijngelden (ZZL/NF-gelden) inzetten.

Midden Flevoland

In Midden Flevoland werken we aan twee gebiedsprogramma's: Amsterdam Lelystad Airport/OMALA en Flevokust. Beide programma's zijn van bovenregionaal belang en zijn een belangrijke katalysator voor de economie van de regio.

Zuidelijk Flevoland

In de Bestuursovereenkomst Rijk- Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer zijn afspraken vastgelegd over de uitvoering van de drievoudige ambitie:

- verdere verstedelijking: de verdere groei van Almere met in principe 60.000 woningen;
- verbetering bereikbaarheid: uitbreiding van de weg en het spoor tussen Schiphol, Amsterdam en Almere en een IJmeerverbinding als stip op de horizon;
- uitbreiding natuur- en recreatiemogelijkheden in het Markermeer en IJmeer.

Binnen de stedenbouwkundige ontwikkeling van het stadsdeel Almere Centrum Weerwater wordt de Floriade als 'kans' meegenomen. Het programma Floriade Werkt! heeft tot doel om de economische spin off voor de regio zo groot mogelijk te maken.

Nieuwe Natuur

Het programma Nieuwe Natuur verbetert de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in heel Flevoland, met een maximale benutting van de ecologische en economische potenties. Het programma is via een adaptief proces ontstaan en met de keuze voor 22 projectideeën ligt er een stevige basis voor het programma.

Maatschappelijk effect

De ruimtelijke economische structuur is versterkt door integrale grootschalige gebiedsprogramma's.

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Noordelijk Flevoland	Besluiten over besteding ZZL/NF-gelden	> 33%	> 33%	100%
Midden Flevoland	Operationele luchthaven			100%
	Operationele multimodale overslaghaven		100%	
Zuidelijk Flevoland	Een vastgesteld meerjaren- en jaarprogramma Almere 2.0	100%	100%	100%
	Een vastgesteld uitvoeringsprogramma Floriade Werkt!	100%		
	De innovatiewerkplaats Floriade Werkt! is gebouwd.		100%	

Indicator	Omschrijving	2016	2017	Later
Zuidelijk Flevoland	Marker Wadden fase 1 gerealiseerd.			100%
Nieuwe Natuur	Projectideeën zijn in uitvoering genomen.	50%	75%	100%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
7. Gebiedsontwikkeling	7.1 Noordelijk Flevoland	De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt	6.3 Nieuwe infrastructuur
	7.2 Midden Flevoland	De luchthaven is operationeel	6.3 Nieuwe infrastructuur
		De overslaghaven is operationeel	6.3 Nieuwe infrastructuur
	7.3 Zuidelijk Flevoland	Realiseren ambities RRAAM m.b.t. de ontwikkeling van Almere	6.3 Nieuwe infrastructuur
		Floriade Werkt! benut de kansen die zich voordoen met de komst van de Floriade	
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur en recreatiemogelijkheden ontwikkeld	
	7.4 Nieuwe Natuur	Toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld	2.4 Natuur en landschap

7.1 Noordelijk Flevoland

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2015-2019)

Versterken van de economische structuur van Noordelijk Flevoland conform het programma Zuiderzeelijngelden Noordelijk Flevoland (ZZL/NF).

Activiteiten

- We voeren de tussenevaluatie uit van het ZZL/NF-programma met onze partners, conform het convenant (UP 7.7.1).
- We identificeren relevante grootschalige investeringen en beslissen over de besteding van de ZZL/NF-gelden (UP 7.7.2).
- We monitoren de uitvoering van projecten en rapporteren over de voortgang van het programma (UP 7.7.3).
- We vinden de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland van provinciaal belang en zetten ons instrumentarium daarop in (UP 7.7.4).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	1.229	14.399	3.875	2.150	2.050	2.050
Baten	-172	-2.324	-800	-150	-50	-50
Saldo	1.057	12.075	3.075	2.000	2.000	2.000
Kader (saldo na Perspectiefnota			3.000	2.000	2.000	2.000
Verschil t.o.v. kader			75	0	0	0
1. Procesgelden			75	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Procesgelden Noordelijk Flevoland

Het verschil van € 75.000 betreft procesgelden 2016, welke worden onttrokken aan de bestemmingsreserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan. Dit budget wordt jaarlijks bij de opstelling van de begroting geraamd. Het bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het totale procesgeld. De overige 25%, evenals de procesgelden 2017 en verder, blijven beschikbaar in de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Noordelijk Flevoland	3.875	-800	3.075
Totaal	3.875	-800	3.075

Bedragen x € 1.000

7.2 Midden Flevoland

Portefeuillehouder

J. Ladders (Amsterdam Lelystad Airport, Rijksvastgoed)

J.N.J. Appelman (Flevokust)

Amsterdam Lelystad Airport/OMALA

Doel (2015-2019)

De luchthaven Amsterdam Lelystad Airport is operationeel; de faciliteiten en de benodigde infrastructuur zijn gereed.

Activiteiten

- We verwerken het luchthavenbesluit in ons provinciaal (ruimtelijk) beleid.
- We nemen deel aan de Alderstafel Lelystad, de Omgevingsraad Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad.
- We werken mee aan toekomst vaste locaties als vervanging van de bestaande zweefvliegterreinen in Flevoland.
- We stimuleren het bedrijfsleven te participeren in OMALA en stellen het open voor recreatieve ondernemers.
- We zetten in op de ontwikkeling van (Maintenance, Repair and Overhaul) bedrijvigheid rondom de luchthaven.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor een INTERREG-project voor duurzame ontwikkeling van de luchthaven (UP 8.3.4).
- We werken gezamenlijk met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling (UP 7.5.4).

Risico's

- Amsterdam Lelystad Airport is later dan in 2018 operationeel.
- We lopen als aandeelhouder het risico dat de financiële en economische crisis tot een vertraging in de ontwikkeling van OMALA leidt.

Beheersmaatregelen

- We zorgen dat de nieuwe terminal tijdig bereikbaar is, dringen bij Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL) en het Rijk aan op tijdige start met luchtverkeersleiding en stimuleren tijdige en correcte afhandeling van vergunningsprocedures.
- In samenwerking met de andere aandeelhouders anticiperen we op ontwikkelingen die in dit kader van belang kunnen zijn.

Flevokust

Doel (2015-2019)

De buitendijkse multimodale haven met containerterminal is operationeel.

Activiteiten

- We realiseren de 1e fase van de buitendijkse overslaghaven Flevokust: 400 meter terminalterrein, golfbreker en toegangsvaargeul (UP 7.6.1).
- We bevorderen een goede multimodale ontsluiting, onder meer door aansluiting van de Hanzelijn op Flevokust te onderzoeken (UP 7.6.2).
- We stimuleren de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein door de gemeente Lelystad (UP 7.6.3).

Risico's

- De realisatiekosten vallen hoger uit dan geraamd.
- De exploitatie van de kade blijft achter bij verwachting.

Beheersmaatregelen

Goed monitoren en bespreken met initiatiefnemers en marktpartijen en in overleg de aard en planning van het project zo nodig aanpassen. In de risicoreservering is rekening gehouden met een achterblijvende exploitatie (periode van leegstand).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	857	525	271	427	558	546
Baten	-14	-17	0	0	0	0
Saldo	843	508	271	427	558	546
Kader (saldo na Perspectiefnota			361	435	128	128
Verschil t.o.v. kader			-90	-8	430	418
1. Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			113	0	0	0
2. Actualisatie kapitaallasten			-203	-8	430	418

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport

Het verschil van € 112.500 betreft procesgeld 2016, welke worden onttrokken aan de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan. Dit budget wordt jaarlijks bij de opstelling van de Programmabegroting geraamd. Het bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het totale procesgeld. De overige 25%, evenals de procesgeld 2016 en verder, blijven beschikbaar in de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan.

2. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn geactualiseerd op basis van het voorziene investeringsritme van het project Flevokust. Tevens zijn de kapitaallasten 2018 en 2019 toegevoegd aan de begroting. Deze kapitaallasten bestaan vooralsnog enkel uit de interne projectrente van 2,5% over het geïnvesteerd vermogen. Gedurende de realisatiefase komt dit ten laste van het begrotingssaldo. Hiertegenover staan evenzo grote baten aan interne rente (programma 8.3). Het effect op het begrotingssaldo is daardoor nihil.

De baten en lasten die samenhangen met de exploitatie (afschrijving, pachtinkomsten, beheerlasten) zijn vooralsnog niet geraamd. Deze worden in de begroting opgenomen vanaf het moment van ingebruikname of zoveel eerder als daar voldoende zekerheid over bestaat. Het hieruit voortvloeiende exploitatiesaldo wordt te zijner tijd gedekt uit de daartoe getroffen reserve Flevokust.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	250	0	250
7.2.2 Concentratie Rijksvastgoed Lelystad	0	0	0
7.2.3 Flevokust	20	0	20
Totaal	271	0	271

Bedragen x € 1.000

7.3 Zuidelijk Flevoland

Portefeuillehouder

J. Lodders (RRAAM/Almere 2.0)
M.A. Rijsberman (Markermeer-IJmeer)
J.N.J. Appelman (Floriade Werkt!)

Almere 2.0

Doel (2015-2019)

Samen met het Rijk en de gemeente Almere realiseren van de ambities uit de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer over de verdere ontwikkeling van Almere, conform de uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0.

Activiteiten

- We voeren samen met het Rijk, de gemeente Almere, de provincies Noord-Holland en Utrecht, de gemeente Amsterdam en de Stadsregio Amsterdam de bestuursovereenkomst Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer (RRAAM) uit.
- We voeren samen met het Rijk en de gemeente Almere de uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0 uit.
- We stellen voor het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) een jaar- en meerjarenprogramma op (UP 7.2.2).
- We voeren (samen met partners) het vastgestelde jaarprogramma FVA uit (UP 7.2.3).

Risico's

- Er wordt geen overeenstemming bereikt over de uit te voeren projecten.
- Het Rijk trekt de financiële steun aan Almere in als er onvoldoende vraag naar woningen blijkt te zijn.

Beheersmaatregelen

- Goed overleg voeren over het meerjarenprogramma.
- Goede monitoring van de marktvraag naar woningen.

Floriade Werkt!

Doel (2015-2019)

De kansen die de Floriade biedt voor het versterken van de Flevolandse kenniseconomie op het gebied van AgroFood & Tuinbouw zijn benut.

Activiteiten

- We stellen een concreet uitvoeringsprogramma op (UP 7.3.1).
- We focussen in de aanloop naar de Floriade op kennis ontwikkelen en het stimuleren van innovaties op het gebied van de thematiek van de Floriade.
- We bouwen een innovatiewerkplaats op het Floriadeterrein, die tijdens de Floriade het Flevolandse paviljoen is (UP 7.3.2).
- We streven naar de realisatie van een Green Campus, een kenniscampus op het gebied van de Floriade thema's (UP 7.3.3).

Risico

De bouw van de innovatiewerkplaats start later dan gewenst.

Beheersmaatregel

De bouwvergunning voor de innovatiewerkplaats kan pas verleend worden als het door Almere op te stellen Omgevingsplan voor het Floriade terrein van kracht is geworden. De plannings worden op elkaar afgestemd.

Markermeer-IJmeer

Doel (2015-2019)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem.

Activiteiten

- We ontwikkelen samen met partners een boekhoudsysteem voor natuurwaarden en ruimtelijk economische ontwikkeling (UP 7.4.3).
- We zoeken naar mogelijkheden om ook in Europees verband acceptatie te krijgen van het boekhoudsysteem.
- We stimuleren het op termijn (inschatting 30-50 jaar) realiseren van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) in het Markermeer en IJmeer voor de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van Flevoland.
- We zoeken naar mogelijkheden voor cofinanciering onder meer vanuit Europese subsidiebronnen.
- We leveren een bijdrage aan de totstandkoming van Marker Wadden fase 1 en Luwtemaatregelen Hoornse Hop door ondersteuning van het proces.
- We leveren een financiële bijdrage aan de realisatie van de Marker Wadden fase 1 en Luwtemaatregelen Hoornse Hop.

Risico

Onvoldoende acceptatie van het boekhoudsysteem door verschillende organisaties, waardoor de relatie tussen natuurinvestering en ontwikkelruimte onduidelijk blijft.

Beheersmaatregel

We organiseren de acceptatie van het boekhoudsysteem door het organiseren van bijeenkomsten, publicaties en andere activiteiten.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	3.435	4.900	7.385	4.963	3.658	751
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	3.435	4.900	7.385	4.963	3.658	751
Kader (saldo na Perspectiefnota			3.081	3.074	3.067	3.067
Verschil t.o.v. kader			4.304	1.889	591	-2.316
1. Procesgelden Markermeer/IJmeer			113	0	0	0
2. Bestedingsritme IFA			1.900	1.900	601	-2.300
3. Bijdrage FVA			2.360	0	0	0
4. Actualisatie kapitaallasten			-69	-11	-10	-16

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Procesgelden Markermeer/IJmeer

Het verschil van € 112.500 betreft procesgelden 2016, welke worden onttrokken aan de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan. Dit budget wordt jaarlijks bij de opstelling van de programma-begroting geraamd. Het bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het totale procesgeld. De overige 25%, evenals de procesgelden 2017 en verder, blijven beschikbaar in de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan.

2. Aanpassing bestedingsritme IFA

Omdat een deel van het oorspronkelijke IFA-programma (€ 31 mln.) wordt afgewikkeld via het Fonds Verstedelijking Almere, is het bestedingsritme van de geraamde IFA-bestedingen hierop aangepast. De totale resterende IFA-middelen zijn hiermee verdeeld over de jaren 2015-2018. Deze begrotingspost is gerelateerd aan de reserve Investeringsimpuls Flevoland Almere.

3. Bijdrage Fonds Verstedelijking Almere

Voor het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) is tot en met 2020 totaal € 31 mln. beschikbaar (€ 10 mln. uit IFA-2 en € 21 mln. uit IFA-3). De bijdrage is gebaseerd op projectvoorstellen waarover met de verschillende partners overeenstemming is bereikt en welke zijn opgenomen in het jaarprogramma. Voor 2016 betreft dit het transitieprogramma Stedelijke grondstoffen Almere, het projectvoorstel Zero emissie busvervoer, Versterking kennisinfrastructuur en MKB-financieringsfaciliteit. Aan de eerste drie projecten zal de provincie financieel bijdragen.

4. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn geactualiseerd op basis van het voorziene investeringsritme van het project Innovatiewerkplaats Floriade Werkt! Doordat de investering later aanvangt treden ook de kapitaallasten later op. De kapitaallasten voor de werkplaats worden gedekt uit de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Zuidelijk Flevoland	6.872	0	6.872
7.3.2 Markermeer-IJmeer	513	0	513
Totaal	7.385	0	7.385

Bedragen x € 1.000

7.4 Nieuwe Natuur

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2015-2019)

Toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld.

Activiteiten

- We beheren de eigendommen in het voormalig plangebied OostvaardersWold door zorg te dragen voor onder andere onderhoud en verpachting.
- We borgen de compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden in de te sluiten realisatieovereenkomsten.
- We helpen de projecteigenaren bij het concretiseren van de gehonoreerde projecten Nieuwe Natuur (UP 7.8.1).
- We faciliteren blijvend de dynamiek in het programma Nieuwe Natuur en spelen in op ontwikkelingen (UP 7.8.2).
- We staan voor de criteria die aan de projecten zijn gesteld en monitoren de uitvoering van de gehonoreerde projecten Nieuwe Natuur (UP 7.8.3).

Risico

Opbrengsten van grondverkoop zijn lager dan voorzien.

Beheersmaatregel

We monitoren de verkoop van gronden en komen indien nodig met aangepaste voorstellen binnen het vastgestelde financiële kader.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	1.259	4.013	539	118	118	118
Baten	-752	-918	-400	-129	-129	-129
Saldo	507	3.095	139	-11	-11	-11
Kader (saldo na Perspectiefnota)			39	-11	-11	-11
Verschil t.o.v. kader			100	0	0	0
1. Actualisatie pachtinkomsten			-271	0	0	0
2. Actualisatie pachtkosten			103	0	0	0
3. Aanvullende procesgelden			168	0	0	0
4. Schadeloosstellingen			100	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Actualisatie pachtinkomsten

De omvang van de pachtinkomsten zijn afhankelijk van de jaarlijks met de partners te maken afspraken alsmede van de voortgang van het programma Nieuwe Natuur (inzet van grond). De inkomsten worden in eerste instantie conservatief geraamd en vervolgens periodiek geactualiseerd. Voor 2016 zijn de inkomsten bijgesteld op basis van de huidige inzichten van de beschikbare gronden voor verpachting.

2. Actualisatie pachtkosten

Aan het beheer en de verpachting van de gronden zijn kosten verbonden, waaronder lokale heffingen en onderhoud. Evenredig aan de bijstelling van de inkomsten zijn ook de kosten bijgesteld.

3. Aanvullende procesgelden

De pachtinkomsten dienen in eerste instantie ter dekking van de pachtkosten en kapitaallasten. Conform voorgaande jaren wordt het surplus beschikbaar gesteld voor procesgeld om de realisatie van het programma Nieuwe Natuur mogelijk te maken. Dit budget wordt voornamelijk ingezet om de initiatiefnemers te ondersteunen in het proces tot realisatie. Daarnaast is er een dekking voor procesgelden uit de reserve Nieuwe Natuur van € 50.000.

4. Budget schadeloosstellingen

Binnen de voor het programma beschikbare middelen (reserve Nieuwe Natuur) is rekening gehouden met kosten als gevolg van vergoedingen en schadeloosstellingen in het kader van het voormalig OostvaardersWold. Voor 2016 wordt verwacht dat er nog een aantal dossiers afgerond dienen te worden.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Nieuwe Natuur	539	-400	139
Totaal	539	-400	139

Bedragen x € 1.000

7.5 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma- onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
7.1 Noordelijk Flevoland	Lasten	1.229	14.399	3.875	2.150	2.050	2.050
	Baten	-172	-2.324	-800	-150	-50	-50
	Saldo	1.057	12.075	3.075	2.000	2.000	2.000
7.2 Midden Flevoland	Lasten	857	525	271	427	558	546
	Baten	-14	-17	0	0	0	0
	Saldo	843	508	271	427	558	546
7.3 Zuidelijk Flevoland	Lasten	3.435	4.900	7.385	4.963	3.658	751
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	3.435	4.900	7.385	4.963	3.658	751
7.4 Nieuwe Natuur	Lasten	1.259	4.013	539	118	118	118
	Baten	-752	-918	-400	-129	-129	-129
	Saldo	507	3.095	139	-11	-11	-11
Totaal programma 7	Lasten	6.780	23.837	12.070	7.658	6.384	3.465
	Baten	-938	-3.259	-1.200	-279	-179	-179
	Saldo	5.842	20.578	10.870	7.379	6.205	3.286

Bedragen x € 1.000

8 KWALITEIT OPENBAAR BESTUUR

8.0 Inleiding

Als bestuur tussen de gemeenten en het Rijk neemt de provincie een bijzondere plaats in. De provinciale bestuurslaag is bij uitstek geschikt om de regionale belangen te behartigen, verbindingen te leggen op lokaal, interregionaal en nationaal niveau. Onze ambitie en de bestuurlijke inzet daarvoor in Europa verdient de komende tijd veel aandacht. Zo richten wij nu al op de plannen van de Europese Unie na 2020 die voor onze regio van belang kunnen zijn. Ook voor concrete programma's en projecten wordt daarvoor de nodige inzet gepleegd.

Om onze resultaten te bereiken zoeken we op alle niveaus samenwerking, binnen en buiten de provinciegrenzen. We zoeken de dialoog met de samenleving om tot besluiten te komen die goed zijn voor de ontwikkeling van dit gebied. Flevoland heeft een effectief bestuur nodig. Gedeputeerde Staten werken als collectief samen met Provinciale Staten aan de sturing en ontwikkeling van onze provincie. Naast samenwerking met andere overheden zoeken we derden om onze doelen te realiseren. Tegelijkertijd oefenen wij onze formele toezichtstaak uit om de effectiviteit van onze bestuursorganen te bevorderen. Verbonden partijen zijn daarom van grote waarde; we evalueren hun individuele inspanningen en mogelijkheden. En waar mogelijk zorgen we ervoor dat onze belangen op het juiste niveau worden behartigd.

Als belangrijke elementen van onze bestuursstijl zien wij:

- Constructieve samenwerking: Flevoland kan alleen effectief zijn door met anderen nauw samen te werken. De provincie is goed in het bij elkaar brengen van belangen. Naast interbestuurlijke samenwerking zijn we voortdurend op zoek naar de juiste partners en nieuwe vrienden om nationale opgaven in ons gebied te realiseren en de regionale en Flevolandse belangen te behartigen.
- Openheid en transparantie: we zoeken actief de dialoog met de samenleving en vragen betrokken inwoners, experts, stakeholders en partners om met ons mee te denken bij de voorbereiding van belangrijke besluiten.
- Tijdige betrokkenheid: we intensiveren de dialoog met Provinciale Staten. We bespreken vroegtijdig en van te voren de belangrijkste ontwikkelingen.

Naast deze stijl van besturen pakken we de komende tijd concrete activiteiten op om het onderwerp bestuurlijke vernieuwing vorm te geven, belemmerende regelgeving weg te nemen en participatie concreet in te vullen.

Provinciale Staten / Statengriffie

De Statengriffie heeft ten doel Provinciale Staten optimaal te ondersteunen in haar werkzaamheden en ambities. Haar going concern activiteiten zijn hier dan ook geheel op gericht.

2016 wordt voor de -in 2015 aangetreden- Staten het jaar waarin zij de ambities ten aanzien van haar bestuursstijl verankeren in nieuwe werkwijzen. Deze en andere ambities zijn geformuleerd tijdens de tweedaagse Statenconferentie in juni 2015. De Staten richten zich op proactieve agendasturing in zowel de Statencommissies als Provinciale Staten, een andere en gevarieerdere inrichting van de beeldvormende fase in het besluitvormingsproces en een open bestuursstijl. De Staten hebben actief gedereguleerd teneinde zo effectief mogelijk te vergaderen en ruimte te maken voor deze bestuursstijl. Zo zijn vaste werkgroepen vervangen door ad hoc begeleidingscommissies, die kunnen worden ingezet indien nodig. Het nieuwe Reglement van Orde weerspiegelt deze bestuursstijl.

De Statengriffie faciliteert de ambitie van de Staten en zal nieuwe werkvormen blijven aanbieden.

Zij ondersteunt het vakmanschap van de Staten met een Statenacademie en is blijvend op zoek naar mogelijkheden om de digitale informatievoorziening zo adequaat mogelijk in te richten en af te stemmen op de behoefte van de Staten.

2016 zal tevens in het teken staan van een herbezinning op het bestuursmodel van de Randstedelijke Rekenkamer.

Maatschappelijk effect

Flevoland wordt goed bestuurd.

Effect van ons beleid

Een verbeterde (inter)nationale positie van Flevoland.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen	Relatie met andere programmaonderdelen
8. Kwaliteit openbaar bestuur	Provinciale Staten / Statengriffie	Optimaal ondersteunde besluitvorming	
		Optimaal gefaciliteerde Staten in haar verschillende rollen	
		Bevorderen strategisch gestuurde agendering Provinciale Staten	
		Kwalitatief goed functionerende Statengriffie	
	8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering	de belangenbehartiging van de provincie Flevoland is versterkt	
		Flevoland is een actieve regionale partner in de EU	
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen	
		Provinciale Staten zijn intensiever betrokken bij onze Europese activiteiten	
	8.2 Bestuurszaken	Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur	
		Een adequaat functionerend interbestuurlijk toezicht	
		Onze verbonden partijen zijn getoetst	
	8.3 Algemene dekkingsmiddelen	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting	
	8.4 Onvoorzien en stelposten		
	8.5 Bedrijfsvoering	Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd	
	8.6 Reserves		

8.1 (Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering

Provinciale Staten / Statengriffie

Beoogd effect:

- a) Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten
- b) Optimaal gefaciliteerde Staten in haar kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol
- c) Strategisch gestuurde agendering door Provinciale Staten
- d) De Statengriffie garandeert haar going concern taken op het gevraagde kwaliteitsniveau

Doel (a)

Going concernprocessen zo efficiënt mogelijk ingericht en digitaal bekend gemaakt.

Activiteiten

- Herontwerp website Provinciale Staten, vergaderapp en intranet (Statengriffie) aan de hand van de criteria vraag- gestuurd en vindbaarheid.
- Inzet op strategisch inhoudelijke advisering op majeure dossiers en signaleren relevante ontwikkelingen.
- Actualiseren van diverse Verordeningen, mede in relatie tot het nieuwe Reglement van Orde.

Doelen (b)

- Bevorderen van de inzet van instrumenten Provinciale Staten.
- Provinciale Staten toerusten met gevarieerde vraaggestuurde activiteiten in de beeldvormende fase van het besluitvormingsproces.
- Provinciale Staten faciliteren in het “van buiten naar binnen” opereren.

Activiteit

- Monitoren en digitaliseren van het aantal door Provinciale Staten in te zetten (vergader) instrumenten.
- Het organiseren van, aan Statencommissies gekoppelde, vraaggestuurde beeldvormingsactiviteiten evenals activiteiten gericht op professionalisering van het Statenwerk in de vorm van de Statenacademie.
- Het positioneren en monitoren van de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer, inclusief eventuele aanpassingen van het bestuursmodel van de Randstedelijke Rekenkamer.

Doel (c)

Bevorderen van strategische agenderings- en planningsinstrumenten ten behoeve van sturing op de agenda van Provinciale Staten.

Activiteit

Doorontwikkeling van het instrument LTP (Lange Termijn Planning) en verankering van een LTA (Lange Termijn Agenda) via Statencommissies en agendaoverleg, in samenspraak met het Seniorenconvent, Griffier en voorzitter Provinciale Staten.

Doel (d)

Formatie, taakverdeling en competenties afgestemd op going concern en behoefte Provinciale Staten.

Activiteit

Te verankeren in de nog door Provinciale Staten vast te stellen Verordening werkgeverscommissie Griffier en Ambtsinstructie Griffier.

(Inter)nationale samenwerking en bestuurlijke positionering

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman (Europa, INTERREG)

J.N.J. Appelman (EFRO)

A. Stuivenberg (POP3)

Doel (2015-2019)

De mogelijkheden om via samenwerking met andere overheden de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Activiteiten

- Met de Flevolandse gemeenten en het waterschap verkennen we de mogelijkheden om vanuit gedeelde belangen de samenwerking te intensiveren (UP 8.1.1).
- We werken aan een nieuwe Europa-strategie in randstadverband (P4) (UP 8.1.3).
- We participeren in regionale en nationale samenwerkingsverbanden die bijdragen aan de ontwikkeling van dit gebied, waaronder de Metropoolregio Amsterdam en de regio Zwolle (UP 8.1.4).
- We behartigen onze belangen en zetten in op onze prioritaire thema's (zoals duurzaamheid, energietransitie en economische ontwikkelingen in de topsectoren en het MKB).
- We stemmen beleid af met onze samenwerkingspartners en waar gewenst en mogelijk opereren we gezamenlijk in Den Haag en Brussel (UP 8.1.2).

Doel (2015-2019)

Flevoland is een actieve regionale partner in de Europese Unie.

Activiteiten

- We voeren lobby om de regelgeving en wetgeving te beïnvloeden en richten ons met name op de thema's zoals deze worden bepaald in de Europa-strategie (UP 8.2.1).
- Flevoland participeert in diverse instituten en netwerken, waaronder het Comité van de Regio's, Purple en AER (UP 8.2.2).
- We lobbyen om relevante structuurfondsen zo in te richten dat ze gunstig zijn voor Flevoland in de programmaperiode na 2020 (UP 8.2.3).

Doel (2015-2019)

Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen.

Activiteiten

- We benutten de thematische en structuurfondsen optimaal zodanig dat met name aanvragen op het gebied van onze zes topsectoren en MKB worden ingediend (UP 8.3.1).
- We steunen EFRO/Kansen voor Flevoland-projecten, waarmee we een innovatieve en duurzame impuls aan de regionale economie geven en het MKB ondersteunen (UP 8.3.2).
- We werken aan INTERREG-projecten (innovatieprojecten en projecten ter verduurzaming van de Europese economie), waarmee we grensoverschrijdende (MKB-)samenwerking en regionale ontwikkeling bevorderen (UP 8.3.3).
- Wij stimuleren het gebruik van POP3-gelden en verstrekken POP3-subsidies, waarmee we de agrarische sector stimuleren, de waterkwaliteit verbeteren en lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland versterken (UP 8.3.4).
- We sluiten aan bij de kaders van het Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied en streven zo veel mogelijk naar een maximaal multipliereffect (UP 8.3.5).
- We stellen een scan van Europese fondsen samen, om de kansen van een aanvraag vooraf goed te kunnen inschatten.
- We stellen een quick scan op van de kansen voor Flevoland van het 'Plan Juncker'.

Doel (2015-2019)

Provinciale Staten zijn intensiever betrokken bij onze Europese activiteiten.

Activiteiten

- In hun kaderstellende rol worden Provinciale Staten vooraf betrokken bij de vaststelling van een nieuwe Europa-strategie. In deze strategie worden de prioriteiten in de Europese Lobby bepaald (UP 8.4.1).
- Wij gaan periodiek in gesprek met Provinciale Staten over de resultaten van Europese belangenbehartiging (UP 8.4.2).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	8.498	11.800	6.881	6.511	6.536	6.929
Baten	1.363	-2.403	-1.205	-945	-945	-945
Saldo	9.861	9.397	5.676	5.566	5.591	5.984
Kader (saldo na Perspectiefnota			5.508	5.550	5.577	5.843
Verschil t.o.v. kader			168	16	14	141
1. Afwikkeling OP West 2007-2013 (incl. TMI)			150	0	0	0
2. Kapitaallasten			-33	-35	-37	-37
3. Opleiding GS						128
4. Overig			46	46	46	45
5. Indexering			5	5	5	5

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Afwikkeling OP West Kansen voor Flevoland (incl. TMI) 2007-2013

De begunstigen van de lopende projecten binnen het programma OP West Kansen voor Flevoland (inclusief TMI) 2007-2013 kunnen tot uiterlijk 31 december 2015 kosten verantwoorden. De uitgaven kennen daardoor een afnemend karakter. Naar verwachting is er een beperkte uitloop in 2016 als gevolg van de afwikkeltermijn. Daarom is het budget 2016 met € 200.000 verhoogd. Hiervan bedraagt € 50.000 Europese- en rijksbijdragen. Het restant ad € 150.000 betreft provinciale cofinanciering ten laste van de reserve Cofinanciering EU-projecten 07-13.

2. Kapitaallasten

De in het verleden aangeschafte hard- en software van de Statenleden zijn versneld afgeschreven in de rekening van 2014. Dit leidt tot een lagere last van € 32.000 in 2016, meerjarig oplopend tot € 37.000.

3. Opleidingsbudget GS

Het opleidingsbudget van Gedeputeerde Staten wordt begroot in een verkiezingsjaar. Vervolgens wordt het restant van het budget ieder jaar via resultaatbestemming overgeheveld naar het volgende jaar. In 2019, het jaar van de volgende verkiezingen van Provinciale Staten, wordt opnieuw een opleidingsbudget opgevoerd.

4. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

5. Overig

Dit betreffen kleine verschillen ten opzichte van het kader.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.1.1 Provinciale Staten	1.508	0	1.508
8.1.2 Gedeputeerde Staten	751	-27	724
8.1.3 (Inter)nationale bestuurlijke samenwerking	589	0	589
8.1.4 Europees programma: POP3 Flevoland	2.552	0	2.552
8.1.5 Europees programma: Kansen voor West	1.482	-1.178	304
8.1.6 Europees programma: Interreg	0	0	0
Totaal	6.881	-1.205	5.676

Bedragen x € 1.000

8.2 Bestuurszaken

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman (Bestuurlijke zaken)

L. Verbeek (Kwaliteit openbaar bestuur (Rijkstaak))

Doel (2015-2019)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Activiteiten

- We intensiveren de bestuurlijke samenwerking in de regio (UP 8.5.1).
- Wij verkennen de mogelijkheden om Provinciale Staten op een andere manier te betrekken bij de planning & control cyclus, waarbij wij ons laten inspireren door voorbeelden van andere overheden (UP 8.5.2).
- In het kader van transparant en open komen we met een aanpak om inhoud te geven aan de betekenis van 'open overheid' voor Flevoland (UP 8.5.3).
- Het onderwerp integriteit wordt geagendeerd en besproken in jaarlijks overleg met colleges en burgemeesters.
- Het college bespreekt in het jaarlijks overleg met elk van de colleges van de gemeenten afzonderlijk de bestuurlijke ontwikkelingen.

Doel (2015-2019)

Een adequaat functionerend interbestuurlijk toezicht.

Activiteiten

- We bereiden eind 2016 de evaluatie voor van het Afsprakenkader Interbestuurlijk Toezicht (IBT) met gemeenten, mede op basis van de landelijke tussenevaluatie 2015, en bespreken op basis van die evaluatie met Provinciale Staten de inrichting van het IBT in Flevoland (UP 8.6.1).
- We voeren onze wettelijke toezichthoudende taken uit conform de bestuursovereenkomst.
- We onderzoeken de mogelijkheid om vergelijkbare afspraken over het IBT te maken met het waterschap en gemeenschappelijke regelingen.
- We komen jaarlijks met een bestuursrapportage over de ontwikkeling per gemeente. Daartoe maken we gebruik van de informatie van het IBT en de overige bestuurlijke contacten die via de vakinhoudelijke portefeuilles verlopen.

Risico

Het is een risico dat de kwaliteit van de informatie die nodig is om goed interbestuurlijk toezicht uit te oefenen onvoldoende is.

Beheermaatregel

Op basis van de evaluatie van het Afsprakenkader IBT nadere afspraken maken met gemeenten over de aanlevering en kwaliteit van de informatie.

Doel 2015-2019

Onze verbonden partijen zijn getoetst op de wenselijkheid van voortzetting van de status van verbonden partij.

Activiteiten

We evalueren de huidige verbonden partijen, in het bijzonder voor wat betreft de governance en de informatievoorziening aan de Staten, en actualiseren indien nodig de Kadernota Verbonden partijen (UP 8.7.1).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	93	280	273	272	272	272
Baten	-4	-4	-4	-4	-4	-4
Saldo	89	276	268	268	268	268
Kader (saldo na Perspectiefnota			267	267	267	267
Verschil t.o.v. kader			1	1	1	1
1. Indexering			1	1	1	1

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.2.1 Kabinet, openbare orde en veiligheid, rechtsbescherming	127	0	127
8.2.2 Interbestuurlijk toezicht	145	-4	141
Totaal	273	-4	268

Bedragen x € 1.000

8.3 Algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

Doel 2015-2019

Wij hanteren een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Activiteiten

- We passen de zeventien 'Financiële uitgangspunten provincie Flevoland' toe die zijn opgenomen in het coalitieakkoord 2015-2019.
- We ontwikkelen ons beleid ten aanzien van risicomanagement door naar risicovolwassenheid.
- We stellen een nieuwe nota Reserves en voorzieningen op en toetsen onze berekeningswijze van de weerstandscapaciteit aan de nieuwste landelijke inzichten.
- We actualiseren de legesverordening. Hierbij wordt gekeken naar de juiste omschrijving van de diensten en worden de tarieven geïndexeerd.
- We toetsen ons financieel beleid aan de nieuwste inzichten die volgen uit de vernieuwingsvoorstellen BBV en herijken zo nodig de Financiële verordening van Flevoland.
- We zetten -via de Zomernota- in op een verbetering van het 'voorspellend vermogen' en beoordelen -indien nodig- of alternatieve ramingsmethodieken gewenst zijn.
- We onderzoeken alternatieven om onze planning & control cyclus naar een volgend stadium van volwassenheid te brengen.
- Met onze inbreng in de commissie Jansen beogen wij dat de omvang van onze uitkering uit het Provinciefonds op peil blijft.

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	9.250	192	322	322	322	322
Baten	-120.838	-112.777	-149.073	-149.119	-150.155	-151.711
Saldo	-111.588	-112.585	-148.751	-148.797	-149.833	-151.389
Kader (saldo na Perspectiefnota)			-110.257	-111.037	-111.717	-112.192
Verschil t.o.v. kader			-38.494	-37.760	-38.116	-39.197
1. Meicirculaire PF			-39.105	-38.151	-37.900	-38.692
2. Rentebaten			701	492	-152	-438
3. Rendement bijstelling			-90	-101	-64	-67

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Meicirculaire Provinciefonds

Uitkering Provinciefonds	2016	2017	2018	2019
Uitkering Provinciefonds (meicirculaire)	92.995	92.097	92.046	92.838
Kader (Perspectiefnota)	53.890	53.946	54.146	54.146
Verschil t.o.v. kader	39.105	38.151	37.900	38.692
Convenant Bodem en ondergrond	426	426	426	426
Natuurakkoord	1.700	1.700	850	850
Mobiliteit (overheveling BDU)	36.388	36.418	36.600	36.598
Overige mutaties, (o.a. accressen)	591	-393	24	818
totaal	39.105	38.151	37.900	38.692

De bovenstaande tabel geeft een overzicht van de hoogte van de nieuwe decentralisatie-uitkeringen voor Bodem, Natuur en Mobiliteit en de overige mutaties in het Provinciefonds. De middelen voor bodem zijn ter dekking van de uitgaven van programmaonderdeel 5.2. De uitkering voor het Natuurakkoord wordt voorlopig toegevoegd aan de reserve Ontwikkelen en beheer van natuur in Flevoland. De uitkering ten behoeve van Mobiliteit wordt ingezet ter dekking van diverse mobiliteitsprojecten binnen programma 6. De middelen die niet direct ingezet worden, worden gestort in de reserve Mobiliteit. De overige mutaties zijn toegevoegd aan de stelpost Nieuw beleid.

2. Lagere interne rentebaten investeringen

De lagere interne rekenrente ten opzichte van het kader laat zich verklaren door het volgende:

- De lagere investeringen in (rekening) 2014 en verwachtingen voor 2015, ten opzichte van de raming, heeft tot gevolg een verminderde interne rentebaten. Het betreft voornamelijk aanpassing in de investeringsritmes van infrastructurele werken en de fysieke werkplaats Floriade Werkt!
- Het gewijzigde investeringsritme van het project Flevokust zorgt voor fluctuaties. Daarnaast is de interne rekenrente 2018 en 2019 voor dit project toegevoegd aan de meerjarige begroting.
- De vervangingsinvesteringen gebouwen en inventaris uit oude jaren zijn versneld afgeschreven in de Jaarrekening 2014.
- Conform de huidige verordening wordt geen rente meer toegekend aan activa in het jaar van aanschaf. In de vorige begroting werden de oude en nieuwe verordening beide nog gehanteerd. Deze aanpassing leidt tot een verlaging van de bespaarde rente.

3. Bijgesteld verwacht rendement uitstaande middelen

Op grond van de lopende leencontracten met andere overheden ligt de verwachte rentebate hoger dan het kader. Middelen die zijn ondergebracht bij de schatkist kennen een rentevergoeding van 0%. Meer informatie over de renteontwikkelingen zijn terug te vinden in paragraaf 4 Financiering.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	322	-149.073	-148.751
Totaal	322	-149.073	-148.751

Bedragen x € 1.000

8.4 Onvoorzien en stelposten

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	0	1.842	5.068	6.029	7.597	7.991
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	1.842	5.068	6.029	7.597	7.991
Kader (saldo na Perspectiefnota)			4.128	5.543	6.828	7.207
Verschil t.o.v. kader			940	486	769	784
1. Vennootschapsbelasting			50	50	50	50
2. Onzekerheden PN			-360	-335	-310	-285
3. Meicirculaire 2015			591	-393	24	818
4. Loon- en prijscompensatie			400	400	400	400
5. Stelpost Nieuw beleid			419	924	760	-45
6. Indexering			-160	-160	-155	-154

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Af te dragen Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren. Op basis van de huidige stand van zaken is een impactanalyse gemaakt waaruit blijkt dat een zeer beperkt aantal activiteiten van de Provincie Flevoland onderworpen zal zijn aan vennootschapsbelasting. Omdat de hieruit voortvloeiende verschuldigde vennootschapsbelasting op dit moment lastig is in te schatten, is een stelpost opgenomen van € 50.000.

2. Onzekerheden Perspectiefnota

In de Perspectiefnota was binnen de stelpost Onzekerheden Perspectiefnota een bedrag van € 250.000 opgenomen voor een mogelijk BTW risico in relatie tot de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek. Inmiddels is gebleken dat dit risico veel beperkter van omvang is (maximaal enkele tienduizenden euro's) en dat het niet op de provincie zal drukken. Daarnaast is in de stelpost Onzekerheden Perspectiefnota een bedrag opgenomen om eventueel tegenvallende rentebaten op te vangen. Gezien de huidige verwachting van de rentebaten, is dit onderdeel komen te vervallen.

3. Meicirculaire 2015

Op grond van de meicirculaire zijn de ramingen voor de Provinciefondsuitkeringen voor 2016-2019 aangepast (zie onder 8.3). De netto begrotingseffecten voor de diverse jaren zijn verrekend met de stelpost Nieuw beleid.

4. Bijstelling stelpost loon- en prijscompensatie in verband met CAO

Gezien de daling van de werkgeverspremies voor pensioenen en de verwachting dat dit voordeel in de cao onderhandelingen zal worden teruggeven aan de werknemer, los van eventuele andere ontwikkelingen, is besloten het voordeel uit de salarisbegroting voor een bedrag van € 400.000 per jaar toe te voegen aan deze stelpost.

5. Stelpost Nieuw beleid

Gedurende het begrotingsproces is op deze stelpost gemuteerd, onder andere als gevolg van toevoeging van het effect van de meicirculaire 2015 en vereffening van het begrotingssaldo. In onderdeel IV Financiële begroting is deze post nader toegelicht.

6. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen. Het saldo van deze indexering wordt ten laste van de stelpost Loon- en prijsontwikkeling gebracht onder dit programmaonderdeel.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.4.1 Onvoorzien en stelposten	5.068	0	5.068
Totaal	5.068	0	5.068

Bedragen x € 1.000

8.5 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

L. Verbeek

M.A. Rijsberman

In het programmaonderdeel Bedrijfsvoering zijn de genoemde doelen en activiteiten opgenomen uit het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019 en is een overzicht gegeven van de begrote middelen en bijhorende verschillenanalyse. Meer informatie over de bedrijfsvoering is terug te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf Bedrijfsvoering.

Doel (2015-2019)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO2-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Activiteiten

- We actualiseren ons inkoop- en aanbestedingsbeleid (UP 8.10.1).
- We realiseren binnen de financiële mogelijkheden die we hebben dat provinciale inkopen en aanbestedingen bijdragen aan de toename van hernieuwbare energieproductie, minder energieverbruik, het minimaliseren van de milieubelasting, de inzetbaarheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het stimuleren van de bio- en circulaire economie (UP 8.10.2).
- We richten onze aanbestedingen zodanig in, dat we vergeleken met de huidige situatie verbeteringen bereiken in het gebruik van materialen en energie (UP 8.10.3).
- We betrekken de uitvoering van de Participatiewet bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen (UP 8.10.4).

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	40.405	47.212	42.493	41.187	41.735	42.139
Baten	-3.707	-1.700	-1.520	-1.520	-1.520	-1.520
Saldo	36.698	45.512	40.973	39.667	40.215	40.619
Kader (saldo na Perspectiefnota			41.568	40.248	40.907	40.958
Verschil t.o.v. kader			-596	-581	-692	-339
1. Salarissen			-556	-692	-630	-583
2. Frictiekosten			0	200	0	0
3. Kapitaallasten			-64	-113	-86	220
4. Indexering			22	22	22	22
5. Overig			2	2	2	2

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. Salarissen

De salarissen liggen in 2016 naar verwachting lager als gevolg van gedaalde premies voor pensioenen en sociale lasten. Dit levert een voordeel op van € 410.000. Door afschaffing van de regeling voor senioren binnen het Individueel Keuzebudget (IKB) liggen deze kosten € 92.000 lager. De overige verschillen betreffen afrondingen.

2. Frictiekosten

In 2017 wordt het budget 'Stelpost voor frictiekosten' met € 200.000 aangevuld. De stelpost is bedoeld voor eventuele personele fricties in dat jaar en wordt onttrokken aan de reserve Personele frictiekosten.

3. Kapitaallasten

Conform het oude kader is een half jaar rente toegerekend aan activa in het jaar van aanschaf op basis van de vorige verordening. Dit is op basis van de huidige verordening niet meer van toepassing en zodoende hersteld. Dat leidt tot een verlaging van de bespaarde rente. Daarnaast is een aantal vervangingsinvesteringen voor gebouwen en inventaris uit oude jaren versneld afgeschreven in de Jaarrekening 2014. Dat leidt tevens tot verlaging van de kapitaallasten in de toekomst. Voor automatisering geldt een omgekeerde beweging; door vertraging van de investeringen uit oude jaren, ontstaat een kostenverhogend inhaaleffect in 2019.

4. Indexering

De budgetten 2016 en verder zijn, conform Perspectiefnota 2015-2019, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen.

5. Overig

Dit betreffen kleine verschillen ten opzichte van het kader.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.5.1 Personeel en organisatie	33.745	-1.125	32.620
8.5.2 Financiën	2	0	2
8.5.3 Communicatie	100	0	100
8.5.4 Bestuurlijk- juridische zaken	87	0	87
8.5.5 Facilitaire zaken en Financiële administratie	4.928	-395	4.533
8.5.6 Informatievoorziening	3.631	0	3.631
Totaal	42.493	-1.520	40.973

Bedragen x € 1.000

8.6 Reserves

Portefeuillehouder

A. Stuivenberg

Middelen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lasten	53.112	37.460	45.331	33.104	22.457	22.381
Baten	-41.408	-56.613	-26.719	-19.686	-21.608	-10.335
Saldo	11.705	-19.153	18.612	13.418	849	12.046
Kader (saldo na Perspectiefnota			507	6.513	5.374	5.386
Verschil t.o.v. kader			18.105	6.905	-4.525	6.660
1. Algemene Reserve			1.515	129	0	0
2. Personele frictiekosten			108	-200	0	0
3. STROP			-1.984	-2.947	-2.056	-282
4. Vervangende projecten ZZL			55	0	0	0
5. Cofinanciering EU- projecten			-150	0	0	0
6. IFA			-2023	-2019	-717	2185
7. Reserve Omgevingsplan			-300	0	0	0
8. Infrafonds			375	-385	262	2.060
9. Reserve Bodem			133	83	83	83
10. Egal.res.activ. vervangingsinv.			-24	-22	-37	-110
11. Nieuwe Natuur			-100	0	0	0
12. Ontwikkelen/ en beheer van natuur			1.700	1.700	850	850
13. Mobiliteit			21.160	10.566	-2.910	1.874
14. Almere 2.0			-2.360	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Toelichting

De effecten op de reserves hebben te maken met de afwijkingen die binnen de programmaonderdelen zijn toegelicht. Voor meer inzicht wordt verwezen naar deel IV Financiële Begroting en bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programma zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.6.1 Mutaties reserves	45.331	-26.719	18.612
Totaal	45.331	-26.719	18.612

Bedragen x € 1.000

8.7 Totale lasten en baten

De budgetautorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van de programmaonderdelen. Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programma- onderdeel	L/B/S	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
8.1 (Inter)nationale samenwerking & bestuurlijke positionering	Lasten	8.498	11.800	6.881	6.511	6.536	6.929
	Baten	1.363	-2.403	-1.205	-945	-945	-945
	Saldo	9.861	9.397	5.676	5.566	5.591	5.984
8.2 Bestuurszaken	Lasten	93	280	273	272	272	272
	Baten	-4	-4	-4	-4	-4	-4
	Saldo	89	276	268	268	268	268
8.3 Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	9.250	192	322	322	322	322
	Baten	-120.838	-112.777	-149.073	-149.119	-150.155	-151.711
	Saldo	-111.588	-112.585	-148.751	-148.797	-149.833	-151.389
8.4 Onvoorzien en stelposten	Lasten	0	1.842	5.068	6.029	7.597	7.991
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	1.842	5.068	6.029	7.597	7.991
8.5 Bedrijfsvoering	Lasten	40.405	47.212	42.493	41.187	41.735	42.139
	Baten	-3.707	-1.700	-1.520	-1.520	-1.520	-1.520
	Saldo	36.698	45.512	40.973	39.667	40.215	40.619
8.6 Reserves	Lasten	53.112	37.460	45.331	33.104	22.457	22.381
	Baten	-41.408	-56.613	-26.719	-19.686	-21.608	-10.335
	Saldo	11.705	-19.153	18.612	13.418	849	12.046
Totaal programma 8	Lasten	111.358	98.786	100.368	87.425	78.919	80.034
	Baten	-164.594	-173.497	-178.521	-171.274	-174.232	-164.515
	Saldo	-53.235	-74.711	-78.154	-83.849	-95.313	-84.481

Bedragen x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De begroting moet bestaan uit een beleidsbegroting en uit een financiële begroting. De beleidsbegroting telt een aantal programma's (door de provincie vrij te bepalen) en een zevental verplichte paragrafen. In de paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie.

De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en de lokale heffingen en vallen daarom onder de beleidsbegroting. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2016 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing

1.1.1 Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenaamde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief.

Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. Dit nieuwe maximumtarief zal jaarlijks worden geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2015 bedroeg 110,1 opcenten; het maximum voor 2016 zal naar verwachting 110,6 bedragen.

Voor Flevoland bedraagt het tarief met ingang van 1 januari 2016 77,4; het tarief is ten opzichte van 2015 verhoogd met 1% en overigens sinds 2012 niet meer aangepast. Vanaf 2016 wordt een indexering van het tarief met 1% per jaar gehanteerd wegens loon- en prijsontwikkelingen.

De geraamde MRB-inkomsten bedragen in 2016 € 51,3 mln. De zogenaamde onbenutte belastingcapaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het huidige tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedraagt dan circa € 22,0 mln.

In de begroting en meerjarenraming wordt verondersteld dat er geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigenbestand binnen de provincie.

1.1.2 Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en documenten (op basis van de legesverordening provincie Flevoland). Bij de tariefstelling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de leges voor drukwerk zijn gebaseerd op de variabele kosten (papier, kopieerkosten en porti);
- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers.

De tarieven worden jaarlijks aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen.

1.1.3 Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarbij de eerste 10.000 m³ zijn vrijgesteld. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Het tarief bedroeg sinds 1993 € 1,71 per 100 m³ en is met ingang van 1 januari 2010 verlaagd naar € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de Voorziening grondwaterbeheer. In bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen wordt het verloop van deze voorziening toegelicht.

1.1.4 Nazorgheffing

De provincie Flevoland heeft te maken met drie afvalstortplaatsen, te weten: Het Friese Pad (Emmeloord), Zeeasterweg (Lelystad) en Braambergen (Almere). De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Hiervoor is een bedrag nodig: het zogenaamde doelvermogen. De stortplaatsexploitanten dragen de lasten via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in een fonds -het Nazorgfonds- gestort. Het college van Gedeputeerde Staten vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende groot is om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afleggen van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt.

Het benodigde doelvermogen voor het Friese Pad is in 2011 met de eindheffing bereikt. Op 5 juli 2011 heeft de provincie voor de stortplaats een sluitingsverklaring afgegeven waarna de nazorgfase is ingegaan.

Op 27 november 2013 is de 7^e wijziging op de Verordening nazorgheffing door Provinciale Staten vastgesteld, waarbij de nazorgheffing voor de stortplaatsen Braambergen en Zeeasterweg zijn aangepast.

Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Voor de Zeeasterweg is op basis van het ingediende nazorgplan het te realiseren doelvermogen vooralsnog vastgesteld op € 41,24 mln. en de jaarlijkse nazorgheffing bepaald op € 400.000.

Eind 2014 heeft het bestuur van het nazorgfonds besloten om (in navolging van Friese pad) ook voor de nog niet gesloten stortplaatsen Braambergen en Zeeasterweg de rendementsverwachting te verlagen naar 4,40%. Omdat op dit moment de rekenmodellen in IPO-verband worden geactualiseerd en de stortplaatsexploitant nieuwe beheerplannen heeft aangekondigd is het doelvermogen en daarmee de heffing vooralsnog niet aangepast. Dit wordt verwacht in 2015. Mogelijk dat naar aanleiding hiervan de heffingen voor deze stortplaatsen vanaf 2016 nog wijzigen.

1.2 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffingen		2015	2016	2017	2018	2019
Opcenten MRB	tarief per 1-1	76,6	77,4	78,2	79	79,9
Grondwaterheffingen	tarief per 100 m ³	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing	tarief Friese Pad	0	0	0	0	0
	tarief Braambergen	0	0	0	0	0
	tarief Zeeasterweg	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

1.3 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van Gedeputeerde Staten tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2015 en 2016 weergegeven in tabel 1.2 Provinciale opcenten MRB.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Opcenten MRB	2015	2016 (voorlopig)	Stijging in %
Noord-Holland	67,9	67,9	0%
Friesland	94,1	68,8	-27%
Utrecht	72,6	72,6	0%
Noord-Brabant	76,1	76,1	0%
Flevoland	76,6	77,4	1%
Limburg	77,9	77,9	0%
Overijssel	79,9	79,9	0%
Zeeland	78,3	82,3	5%
Groningen	88,4	88,9	1%
Gelderland	89,3	89,0	0%
Drenthe	90,3	90,3	0%
Zuid-Holland	95,0	92,0	-3%

Van laag naar hoog gerangschikt neemt Flevoland de vijfde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. Het landelijke gemiddelde tarief is in 2016 naar verwachting 80,2 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,85 per 100 m³ tot € 3,17 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de vierde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

Lokale heffing	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijz.	Begroting 2016	Meerjarenbegroting		
				2017	2018	2019
Opcenten MRB	-49.857	-50.268	-51.268	-51.768	-52.268	-52.768
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; overig	-48	-30	-30	-30	-30	-30
Grondwaterheffing	-443	-470	-470	-470	-470	-470
Nazorgheffing	-400	-400	-400	-400	-400	-400
Totaal	-50.748	-51.168	-52.168	-52.668	-53.168	-53.668

Bedragen x € 1.000

Leges; mandaat Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV)

Vanaf 2013 is mandaat gegeven aan de OFGV om de leges te heffen op het gebied van Ontgrondingen, Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Elektriciteitswet. Zij leggen de aanslag op en verzorgen de inning van de leges.²

Grondwaterheffingen

De grondwateronttrekkingen door Vitens dragen voor 90% bij aan de ontvangen baten.

² Conform afspraak wordt er een subsidie verstrekt aan de OFGV onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom vanaf 2013 niet meer in de boekhouding van de provincie voor.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Inleiding

De provincie heeft in het meerjarenbeleid ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die er voor kunnen zorgen dat doelen niet of niet geheel kunnen worden bereikt. Deze risico's zijn opgenomen in de Programmabegroting 2016 bij de diverse programma-onderdelen. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële gevolgen van risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten in de begroting, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarrekening) geactualiseerd.

Leeswijzer

In paragraaf 2.2 komen het risicobeleid en de ontwikkelingen op het gebied van risicomanagement aan de orde. De top negen van de grootste financiële risico's worden in paragraaf 2.3 weergegeven. Deze negen risico's bepalen in belangrijke mate het risicoprofiel van de provincie. In paragraaf 2.4 wordt verder ingegaan op het weerstands-vermogen, uit te drukken in de verhouding tussen de hoogte van de financiële risico's en de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit is de beschikbare capaciteit die de provincie heeft om niet begrote uitgaven op te vangen.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

De provincie heeft zich als doel gesteld zich te ontwikkelen tot een risicovolwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomanagement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Openheid over risico's zorgt ervoor dat ze bekend zijn en daardoor beter beheerst kunnen worden. Bij het maken van afwegingen worden om die reden naast de risico's ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Het risicomanagement is structureel ingebed in de bestaande planning & control cyclus. Dat wil zeggen dat de afdelingen in hun verantwoording aan de voorkant rekening houden met en rapporteren over de risico's bij de geformuleerde doelstellingen en op te starten projecten. Het management en de directie leveren de input voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de planning & control documenten. Via een gespreksronde wordt deze informatie verzameld en geanalyseerd.

Bij het vaststellen van de kadernotitie Risicomanagementbeleid (vastgesteld op 27 november 2013) hebben de Staten gevraagd om over de voortgang van de implementatie te rapporteren. In deze paragraaf worden de huidige de stand van zaken en de activiteiten van 2016 weergegeven.

Activiteiten op het gebied van risicomanagement in 2015 en 2016

- In het Jaarverslag 2014 en de Programmabegroting 2016 is aandacht besteed aan risicomanagement en het weerstandsvermogen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
- Risicomanagement komt doorlopend aan de orde bij belangrijke dossiers, programma's en projecten.
- De risico's en onzekerheden worden in kaart gebracht. Voor risico's die op een kans groter dan 50% worden geschat, wordt ter afdekking een voorziening getroffen of een bestemmingsreserve gevormd, voor zover dit passend is binnen de verslaggevingsregels van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Deze zijn opgenomen in bijlage 2 Overzicht reserves en voorzieningen.
- Op grond van een wijziging van het besluit begroting en verantwoording (BBV) dienen vanaf de Programmabegroting 2016 een aantal financiële kengetallen te worden opgenomen; deze kengetallen geven aanvullend inzicht in de financiële positie van de provincie. Deze zijn opgenomen in onderdeel IV Financiële begroting, hoofdstuk 2.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Jaarstukken 2014, gebaseerd op gesprekken met directie en management.

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans, effect en impact. Door aan het mogelijke effect (klein, middel of groot) een bedrag te hangen, kunnen de risico's gekwantificeerd worden, zodat er een volgorde van omvang in de lijst wordt vastgesteld. Dit leidt uiteindelijk tot een 'top negen'. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Dit wil dus niet zeggen dat er een daadwerkelijke claim ligt op de beschikbare capaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden gezien op welke wijze hiermee zal worden omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

Het kwantificeren van risico's blijft altijd een subjectieve inschatting. Bij de kwantificering van de risico's wordt rekening gehouden met de beheersmaatregelen die reeds zijn getroffen. Deze beheersmaatregelen zijn er immers op gericht de kans, het effect of de impact van het risico te verkleinen. Bij de kwantificering wordt gewerkt met gestandaardiseerde wegingsfactoren, welke hieronder zijn weergegeven.

Tabel 2.1: Wegingen van risico's op gebied van kans, effect en impact

Kans	Effect (in €)	Impact*
10% (klein)	1 mln. (klein)	0,5 (klein)
30% (middel)	3 mln. (middel)	1 (beperkt)
50% (groot)	7,5 mln. (groot)	2 (breed)

* De impact 'klein' houdt in dat het risico 1 operationeel proces raakt. Bij een beperkt risico, beïnvloedt het risico een beperkt aantal thema's. Een breed risico heeft invloed op alle thema's uit het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019.

Op basis van de hierboven beschreven werkwijze is een 'top negen' van risico's opgesteld. Deze worden in tabel 2.2 gepresenteerd. Dit betreft het risicoprofiel per september 2015.

Tabel 2.2: Top 9 risico's

PB 2016	JV 2014	Onzekerheid/Risico	PB 2016	JV 2014	Kans	Effect	Impact
1	1	Flevokust	3,23	3,23	Specifiek berekend		
2	5	Informatievoorziening	1,80	0,60	Middel	Middel	Breed
3	3	Reserves inzetten als revolverende middelen	0,75	0,75	Klein	Groot	Beperkt
4	4	Bijdrage derden in ontwikkelingen	0,75	0,75	Klein	Groot	Beperkt
5	-	Aanleg Hoge Ring	0,75	-	Klein	Groot	Beperkt
6	7	Wind	0,45	0,38	Middel	Middel	Klein
7	8	BDU (opdroging)	0,30	0,30	Klein	Middel	Beperkt
8	9	OMALA	0,30	0,30	Klein	Middel	Beperkt
9	2	Onderhoud van sluizen en bruggen	0,30	0,90	Middel	Klein	Beperkt
		Subtotaal	8,63	7,21			
		Overige risico's	0,73	2,80			
		Totaal generaal	9,36	10,01			

Bedragen x € 1 mln.

In vergelijking met de Jaarrekening 2014 is het risicoprofiel van de provincie Flevoland gedaald. Voor het hoogst genoteerde risico Flevokust heeft, ten behoeve van het Investeringsbesluit, een externe berekening van het risico plaatsgevonden. Op basis hiervan hebben Provinciale Staten de hoogte van het risico omtrent

Flevokust, afwijkend van de regulier gehanteerde beleidslijn (normbedragen), vastgesteld op € 3,2 mln. Voor de weging van het effect is het financieel bedrag als totaal bepaald.

De post Overige risico's betreft financiële risico's welke buiten de genoemde top 9 vallen. Naast financiële risico's zijn er ook niet financiële risico's. Dit zijn risico's die geen beslag leggen op de weerstandcapaciteit. Deze risico's zijn bij de individuele programma's in het programmaplan vermeld.

De in het risicoprofiel opgenomen risico's betreffen risico's die veelal het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie maar in relatief beperkte mate beheersmaatregelen nemen. Voor risico's waarbij de provincie meer invloed heeft, wordt besloten welke passende beheersmaatregelen kunnen worden toegepast, waarbij een afweging gemaakt wordt tussen de kosten hiervan en de mate waarin het risico verkleind wordt.

Toelichting op de top 9 risico's

1. Flevokust

Eind 2013 heeft de provincie besloten de buitendijkse ontwikkeling van het project Flevokust over te nemen van de gemeente. In 2014 is dit plan nader uitgewerkt in een realistische business case en vergunbaar ontwerp. Op 17 december 2014 hebben Provinciale Staten het besluit genomen om definitief tot realisatie van de buitendijkse haven over te gaan. Hiervoor is een investeringskrediet beschikbaar gesteld. Per 1 juli 2015 is de aanbesteding open gesteld.

Er zijn risico's ten aanzien van de verwachte onrendabele top. Andere risico's zien voornamelijk toe op onzekerheden ten aanzien van de aanbesteding en vertraging in de realisatie of exploitatie van de kade. Deze risico's zijn door middel van de Monte Carlo methode gekwantificeerd op € 3,23 mln. In juli 2015 is Provinciale Staten door middel van een mededeling geïnformeerd over het vervallen van het Europese deel van de EFRO subsidie (1,2 mln.) en nieuwe inzichten ten aanzien van de golfbreker. Op het moment van het opmaken van de Begroting 2016 wordt gewerkt aan een actualisatie van het investeringsbesluit waarin deze effecten verwerkt zijn. Deze actualisatie zal eind 2015 aan Provinciale Staten worden voorgelegd, inclusief het effect hiervan op het berekende risico.

De gemeente heeft in juni 2015 besloten het binnendijkse industrieterrein te ontwikkelen. De afstemming met de gemeente over het binnendijks te ontwikkelen bedrijventerrein heeft continue aandacht.

Beheersmaatregelen

Vanwege de te verwachten onrendabele top is € 5 mln. in de reserve Flevokust gestort. Deze reserve dient ter dekking van het negatieve exploitatiesaldo. De externe risico's leggen beslag op de weerstandscapaciteit. Adequate risicobeheersing en periodieke actualisatie van de risico's is onderdeel van het uitvoeringstraject. Voor de geïdentificeerde specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen zoals het ondernemen van lobbyactiviteiten voor het verkrijgen van de benodigde subsidies en het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten.

2. Informatievoorziening

De komende jaren komt een groot aantal ontwikkelingen af op de provincie (digitale infrastructuur, informatiehuizen in het kader van de omgevingswet, open overheid en privacywetgeving). Verder dient er geïnvesteerd te worden in de huidige digitale infrastructuur om de basis beter op orde te krijgen en om externe ontwikkelingen te absorberen. In toenemende mate is er behoefte aan verbetering van de informatica en worden processen geautomatiseerd. Dit komt van binnen en buiten de organisatie.

Het niet tijdig en volledig reageren op ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige bedrijfsvoering met alle risico's van dien. Genoemd kan worden gebrekkige dienstverlening, onjuiste data, inbreuken in systemen. Kwetsbare punten zijn capaciteit en kennis binnen de organisatie, bijvoorbeeld op het gebied van logisch en technisch databeheer.

Beheersmaatregelen

Door middel van het Programmaplan innovatie bedrijfsvoering wordt er aandacht geschonken aan het informatiebeleid. Een actueel Informatiebeleidsplan zorgt voor de verbinding met de doelstellingen van de organisatie en de investeringen rond datagebruik en -beheer. Verder wordt momenteel het Management-informatiesysteem op orde gebracht. Daarmee verbeteren de informatiestructuur en de mogelijkheden om betere sturingsinformatie te genereren.

De gewenste verbeteringen vragen het nodige van de afdelingen en van de organisatie als geheel. Om een samenhangend infrastructuur/applicatielandschap te creëren is kunde en kennis op het gebied van informatie-architectuur nodig.

3. Reserves inzetten als revolverende middelen

Bij ambities horen mogelijkheden en kansen welke op een relatief onverwacht moment voorbij kunnen komen. Om deze kansen optimaal te kunnen benutten heeft de provincie de mogelijkheid om incidenteel middelen in te zetten vanuit reserves. Hiervoor zijn verschillende instrumentaria beschikbaar (lening, achtergestelde lening, eenmalige bijdrage, garanties, participatie, etc.) elk met eigen voor- en nadelen en ook met verschillende risicoprofielen. De provincie zet in toenemende mate instrumenten met revolving fund karakter in om kansen te benutten. Dit past bij de strategie van het werken met vitale coalities.

Beheersmaatregelen

Bij een revolving fund wordt een bedrag beschikbaar gesteld met de verwachting (op basis van de business case) dat na verloop van tijd (afhankelijk van de gekozen doorlooptijd) het volledige bedrag terugvloeit naar de provincie. Daarna kunnen dezelfde middelen voor andere doelen worden beschikt (revolving). Op het moment dat de middelen later of niet volledig terugvloeien (door tegenvallende business case of faillissementen) ontstaan er problemen voor zover er onvoldoende beheersmaatregelen getroffen zijn. Om dit te voorkomen wordt er bij individuele 'revolving' dossiers veelal reeds een voorziening gevormd of een oormerk in de reserve opgenomen ter hoogte van (een deel van) de lening. In die gevallen is het risico dus deels of volledig afgedekt.

4. Bijdragen derden in ontwikkelingen

Het kabinet heeft in 2014 omvangrijke ombuigingen doorgevoerd (pakket van 6 miljard). Ook zijn met Europa afspraken gemaakt over de toepassing van de 3% EU norm. De ombuigingen zijn voor een aanzienlijk deel gevonden in de vermindering van uitkeringen aan lagere overheden (gemeente- en provinciefonds) en in bijdragen aan (grote) projecten.

Vooralsnog zijn er voor 2015/2016 geen aanvullende bezuinigingen aangekondigd en zijn er zelfs tekenen van herstel voor de Nederlandse economie. Wel is de trend van overheidsbeleid dat bij bestuurlijke heroriëntatie, de rijkstaken worden gedecentraliseerd inclusief een efficiency/effectiviteit korting. Mede gelet op de huidige financiële situatie zijn meer van deze bewegingen te verwachten.

De ervaring leert dat de bijdragen van partners in projecten en deelnemingen onder druk staan. Doordat bijvoorbeeld de gemeentelijke financiën onder druk staan door de omvangrijke decentralisatie van sociale taken van het Rijk naar de gemeenten, komen bijdragen aan projecten in het gedrang. Ook andere samenwerkingspartners in wisselende coalities maken gerichte keuzes en wegen af of ze bijdragen en hoeveel.

Beheersmaatregelen

Voor de tegenvallers die zich voordoen als gevolg van wijzigingen in de aannames van de begroting (zoals de ontwikkeling van het Provinciefonds), is een stelpost in de begroting opgenomen (stelpost Onzekerheden Perspectiefnota is 0,9 mln. 2016 tot 2,0 mln. in 2019 in de Begroting 2016 opgenomen). Voor de overige risico's (decentralisatie van taken met efficiencykortingen en wegvallen specifiek bijdragen van derden) zijn geen voorzieningen getroffen.

Daarnaast worden concrete en bindende afspraken gemaakt met partners over mogelijkheden voor medefinanciering. Desondanks kennen de (rijks)bijdragen aan de inhoudelijke programma's een vorm van onzekerheid en daarom is hiervoor een risico geduid.

5. Hogering Almere

In Almere wordt de bestaande ringweg verbreed met extra rijstroken. Dit is een groot infrastructureel project (€ 60 mln.). Een procentueel kleine overschrijding kan zorgen voor een absoluut groot tekort. Een dergelijk tekort kan niet zonder nadere prioritering binnen de bestaande middelen voor infrastructuur worden opgevangen.

Beheersmaatregelen

Provinciale Staten goed betrekken bij het project. Bijvoorbeeld door bij nieuwe informatie uit risicosessies en bij majeure ontwikkelingen de Staten op de hoogte te stellen door middel van een mededeling. Bovendien het project Hoge Ring specifiek opnemen in de risicoreservering van de provincie.

6. Wind (molens)

Met het Regioplan Wind heeft Flevoland zich verbonden aan het realiseren van 25% van de nationale opgave voor windenergie op land. Het is een gebiedsontwikkelingsproces van nationale betekenis. Het Regioplan is een complex gebiedsproces waaraan een groot aantal partijen deelnemen. Het heeft effect op de duurzaamheidsambities van rijk en provincie, verbreedt de economische dragers van het landelijk gebied en raakt de positie van de provincie als gebiedsregisseur. Door de Flevolandse aanpak is er draagvlak voor windenergie en komen er concrete plannen voor de bouw van nieuwe windparken.

Het afgelopen half jaar is de governance gewijzigd. De overheden hebben inmiddels de ruimtelijke regie naar zich toegetrokken en zijn in constructief overleg met de windverenigingen over vertaling van ruimtelijk beleid naar concrete projecten. De verenigingen dienen op basis hiervan projectplannen in die worden beoordeeld. Een eventuele mislukking van het Regioplan brengt risico's met zich mee voor de economische ontwikkeling van Flevoland, met name voor het landelijk gebied, voor het gezag van de provincie als gebiedsregisseur en voor de duurzaamheidsambities, maar vooral ook risico's met de relatie naar het Rijk.

Beheersmaatregelen

Een heldere planning en proces tot vaststelling van het regioplan, met nauwe samenwerking tussen verschillende overheden en een goede communicatie met windverenigingen en stakeholders.

7. BDU (opdroging)

De Brede Doeluitkering Mobiliteit (BDU) is een uitkering van het Rijk aan de twaalf provincies en twee vervoerregio's. De decentrale overheden (provincies en stadsregio's) krijgen vanuit het Rijk de ruimte om zelf binnen de regels van de BDU vast te stellen welke projecten in aanmerking komen voor een bijdrage. Provincie Flevoland zet de BDU voor een diversiteit aan projecten in. De gemeenten in Flevoland hebben aanzienlijke bijdragen ontvangen. Deze aanpak moet worden herzien, omdat de BDU in 2016 overgaat over in een decentralisatie-uitkering binnen het Provinciefonds en wordt opgenomen in de Algemene dekkingsmiddelen. Vooralsnog blijft de omvang van de uitkering gelijk. De komende jaren zullen de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten, waardoor het beschikbare BDU saldo (niet bestede BDU middelen uit voorgaande jaren) zal teruglopen. Naar verwachting is het BDU saldo voldoende tot 2023, daarna is een structurele oplossing benodigd.

Beheersmaatregelen

Momenteel wordt gewerkt aan een samenhangend beleid voor mobiliteit en voor openbaar vervoer, dit wordt in het najaar 2015 voorgelegd aan Provinciale Staten. Daaraan verbonden wordt een financieel meerjarenplanning opgesteld om de beschikbare middelen te monitoren en voorstellen voor projecten aan te toetsen. Daarbij wordt gelet op de financiële ontwikkelingen en de financieringsbronnen voor die ontwikkeling.

8. OMALA

Het luchthavenbesluit is begin 2015 genomen. Dat is later dan oorspronkelijk bij de opzet van OMALA/Airport Garden City was voorzien. De ontwikkeling van OMALA, zowel de verwerving als de ontwikkeling als de verkoop van gronden, zijn vertraagd door de latere besluitvorming omtrent Amsterdam Lelystad Airport in combinatie met de economische crisis. De bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling. Een ander positief signaal is dat de tekenen van een herstellende economie zich door lijken te zetten. De verwachting is dat dit zal leiden tot een grotere investeringsbereidheid van het bedrijfsleven, waardoor de kans op bedrijfsvestigingen op het OMALA-terrein toenemen. Het bedrijventerrein OMALA/Airport Garden City is in zijn ontwikkeling sterk gekoppeld aan de realisatie van de uitbreidingsplannen voor Amsterdam Lelystad Airport. Het risico ontstaat door de onzekerheid in de fasering van de grondexploitatie. Ondanks dat de vooruitzichten van OMALA zijn verbeterd als gevolg van het genomen luchtvaartbesluit, blijft de fasering van de grondexploitatie (en de sturing op kasstromen daarbinnen) een belangrijk aandachtspunt. De partijen bepalen de risico's op basis van eigen door Raden en Staten goedgekeurde methodes.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken, zijn in goed overleg tussen de betrokken aandeelhouders afspraken gemaakt. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders. Daarnaast is de kostenkant (onder andere de bedrijfsvoering) versoerd. De ontwikkeling van OMALA wordt momenteel herijkt. Er vindt onderling afstemming plaats tussen de

aandeelhouders over de gekozen risicomethode en uitgangspunten. De GREX wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd/ geëvalueerd.

9. Onderhoud van sluizen en bruggen

We voeren deze collegeperiode groot onderhoud en vervangingsinvesteringen uit bij onze bruggen en sluizen. Het onderhoud van sluizen en bruggen voeren we uit volgens het opgestelde Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI). Bij grootschalige vervangingen van bruggen en sluizen zijn de risico's groter dan bij kleinschalig regulier onderhoud. Bovendien zullen de werkzaamheden zorgen voor stremmingen in de vaarroutes. Dit kan mogelijk leiden tot weerstand bij weg- en vaarweggebruikers.

Beheersmaatregelen

Door inhuur van specifieke kennis en ondersteuning van externen kunnen de risico's beperkt worden. We zorgen voor minimale overlast van de gebruikers bij het uitvoeren van de werkzaamheden en zullen de onvermijdelijke overlast goed communiceren.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in structurele en incidentele middelen.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de hoeveelheid middelen die op structurele wijze beschikbaar kan komen om risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat, naast een beperkte post voor onvoorziene uitgaven, uit de belastingcapaciteit. In 2015 is via wijziging van het BBV (mei 2015) en bij ministeriële regeling (ministerie van BZK juli 2015) de berekening van de belastingcapaciteit veranderd. Voorheen werd de capaciteit berekend op basis van het verschil tussen het Flevolands tarief en wettelijk maximaal toegestane tarief. In plaats van het wettelijk maximaal toegestane tarief wordt nu gerekend met het landelijk gemiddelde tarief.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn voor risico's en onzekerheden en bestaat uit het vrije deel van de Algemene reserve. Dit betreft middelen die eenmalig beschikbaar zijn.

Tabel 2.3: Weerstandscapaciteit

	JV* 2012	PB* 2014	JV 2013	PB 2015	JV 2014	PB 2016
Incidenteel						
Algemene reserve (vrij deel)	15,9	19,0	17,4	17,4	19,0	19,4
Bestemmingsreserves (vrij deel)	6,1	1,2	0,9	0,9	0,0	0,0
Aandelen-bezit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Incidentele weerstandscapaciteit	22,0	20,2	18,3	18,3	19,0	19,4
Structureel (jaarlijks)						
Onbenutte belastingcapaciteit	18,1	21,3	17,5	17,5	21,2	1,9
Onvoorzien	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Structurele weerstandscapaciteit	18,4	21,6	17,8	17,8	21,4	2,1
Totaal	40,4	41,8	36,1	36,1	40,4	21,5

* JV = Jaarverslag en PB = Programmabegroting

Bedragen x € 1 mln.

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van het Jaarverslag 2014 gedaald, voornamelijk door de nieuwe berekeningsmethode van de belastingcapaciteit.

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak gedaan worden over het weerstandsvermogen.

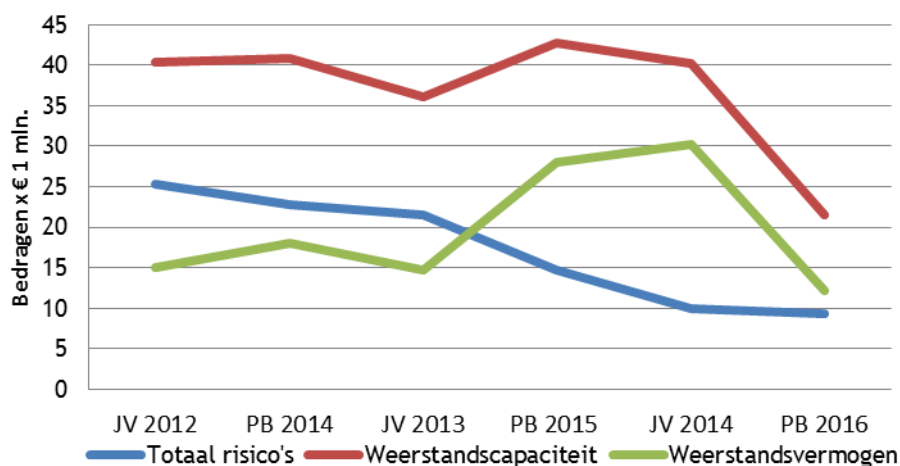
Tabel 2.4: Weerstandsvermogen

	JV 2012	PB 2014	JV 2013	PB 2015	JV 2014	PB 2016
Totaal risico's (A)	25	23	21	15	10	9
Weerstandscapaciteit (B)	40	41	36	43	40	21
Weerstandsvermogen (= B-A)	15	18	15	28	30	12
Dekkingsgraad (= B/A)	1,6	1,8	1,7	2,9	4,0	2,3
Percentage (= A/B)	63%	56%	59%	34%	25%	44%

Bedragen x € 1 mln.

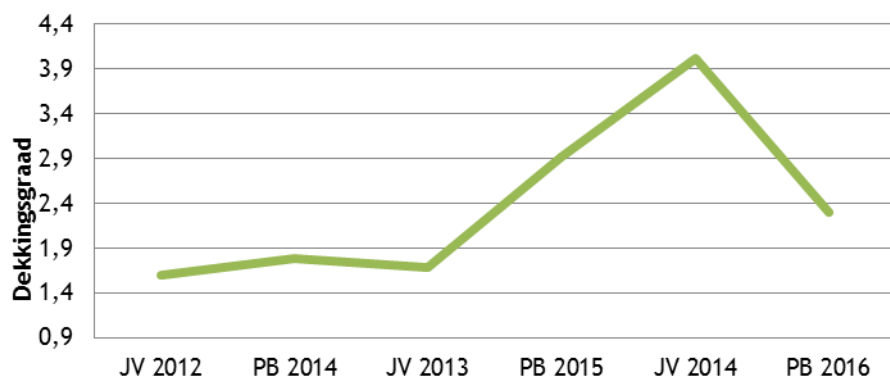
In de Programmabegroting 2016 is het weerstandsvermogen gedaald ten opzichte van het Jaarverslag 2014. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door verlaging van het weerstandscapaciteit, ondanks een lager risicoprofiel. Een en ander is grafisch weergegeven in grafiek 2.1.

Grafiek 2.1: Ontwikkeling van het weerstandsvermogen

Deze wijzigingen hebben als gevolg dat er een lagere dekkinggraad is ten opzichte van het Jaarverslag 2014. Deze dekkinggraad geeft aan dat er voor iedere euro aan risico's € 2,3 beschikbaar is om dit risico mee te dekken. De dekkinggraad ligt hoger dan de in de Nota reserves en voorzieningen 2011-2015 aangegeven bandbreedte van 1,1 tot 2,0. De ontwikkeling van de dekkinggraad is in grafiek 2.2 geschetst.

Grafiek 2.2: Ontwikkeling van de dekkinggraad

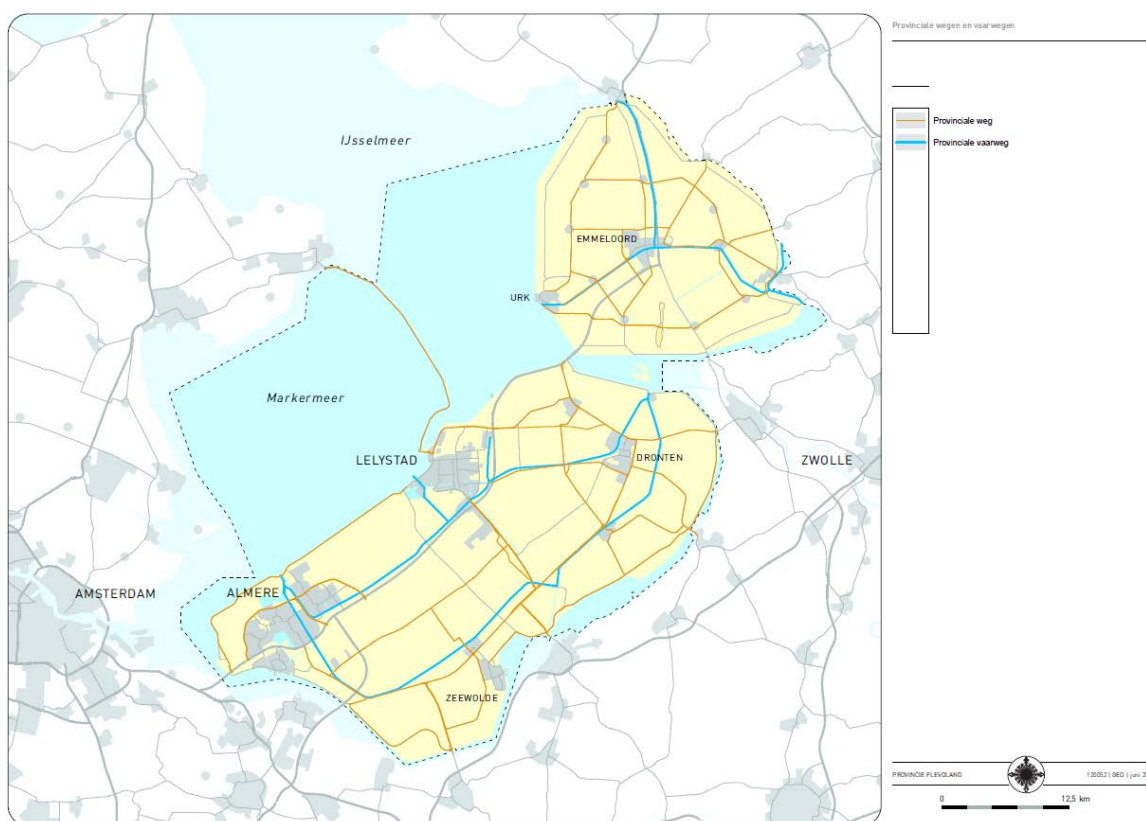

3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Algemeen

We zijn verantwoordelijk voor het in stand houden van de provinciale infrastructuur. Het betreft autowegen (540 km), rotondes (60 stuks), fietspaden (370 km) en parallelwegen (45 km). De wegen hebben als primaire functie het regionale verkeer tussen de dorpen en steden af te wikkelen; een kerntaak van de provincie. Langs de wegen ligt circa 1.050 hectare wegberm met ongeveer 37.000 bomen. De bermen bepalen mede het landschappelijk karakter van de provincie. Het provinciale wegennet bestaat daarnaast uit bruggen (ruim 100 kunstwerken), verkeersregelininstallaties (circa 30 verkeerslichten) en openbare verlichting (ruim 2200 lichtmasten).

Ten tweede beheert de provincie 170 km vaarweg. De vaarwegen betreffen de vaarwegbak, de oeverbeschoeiing, de afmeervoorzieningen (steigers), de oevers langs vaarten (talud, plasberm en natuurvriendelijke oevers) en de beweegbare bruggen (13 stuks) en sluizen (11 stuks).

De instandhouding van de provinciale infrastructuur (kapitaalgoederen), bestaande uit het wegennet en het vaarwegennet, wordt gewaarborgd door alle onderdelen van die infrastructuur op goede wijze in stand te houden. In stand houden is het dagelijks beheer (exploitatie), onderhoud (jaarlijks en niet-jaarlijks) en vervanging. We willen dat de overlast voor de gebruikers bij het beheer en onderhoud van wegen zo beperkt mogelijk wordt gehouden. Tegelijkertijd zetten we de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in en voorkomen we met een gestructureerde planmatige meerjaren aanpak achterstallig onderhoud.

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

3.2.1 Infrastructuur

Voor alle onderdelen van de provinciale infrastructuur zijn medio 2013 de laatste uitvoeringsstrategieën vastgesteld door het college. De uitvoeringsplannen hebben een looptijd van maximaal 5 jaar. De uitvoeringsplannen beschrijven uniform per onderwerp: het beleid, het areaal, de functies, de keuzemogelijkheden en de kosten. Deze uitvoeringsplannen en het inzicht in de vervangingen heeft geresulteerd in een Koepelnota Integraal Infra Beheerplan, waarin de kwaliteitsniveaus zijn gerelateerd aan de toekomstige onderzoeksbudgetten. Begin 2014 hebben Provinciale Staten keuzes gemaakt voor het onderhoudsniveau op basis van de uitvoeringsstrategieën.

Er zijn in totaal zes strategieën (SUP's) opgesteld:

- Weginfrastructuur;
- Kunstwerken;
- Groen langs provinciale wegen;
- Openbare verlichting;
- Verkeersregelinstallaties en andere sturingsmiddelen verkeersstromen;
- Vaarwegen.

Deze strategieën zijn een middel om keuzes over het niveau van beheer en onderhoud voor de komende jaren inhoudelijk en procesmatig te concretiseren. Op verschillende onderdelen binnen de strategieën is gekozen voor een onderhoudsniveau. We maken onderscheid tussen 3 verschillende niveaus:

- minimumniveau (kostenefficiënt, voldoet aan wat wettelijk is vastgelegd, en wordt zodanig uitgevoerd dat schadeclaims worden geminimaliseerd);
- basisniveau (minimumniveau aangevuld met maatregelen die overlast voor gebruikers beperken);
- plusniveau (basisniveau aangevuld met maatregelen die de kwaliteit van de infrastructuur voor de gebruikers verhoogt).

SUP	Onderdelen/producten	Vastgesteld ambitieniveau 1 minimum 1+ minimum met onderdelen van basis 2 basis 3 plus
Weginfrastructuur	Kwaliteit wegen en fietspaden Inrichting wegen en fietspaden Bebording en bewegwijzering Recreatieve voorzieningen Bushalteplaatsen Carpoolplaatsen Gladheidbestrijding Calamiteitenafhandeling	1+ 2 2 2 2 2 2 2
Kunstwerken	Vaste bruggen en viaducten Fietsbruggen Tunnels en onderdoorgangen Duikers	2 2 2 1
Groen langs provinciale wegen	Bomen Landschappelijke beplanting Bermen Sloten Rotondes Natuurmaatregelen	2 2 1 1 2 3
Openbare verlichting	Verlichting wegen Verlichting fietspaden	1 1
Verkeersregelinstallaties en	Verkeersregelinstallaties	1+

SUP	Onderdelen/producten	Vastgesteld ambitieniveau 1 minimum 1+ minimum met onderdelen van basis 2 basis 3 plus
andere sturingsmiddelen verkeersstromen	Verkeer sturende middelen	1+
Vaarwegen	Vaarwegbak	2
	Oeverconstructies	1
	Objecten	2
	Afmeervoorzieningen	2
	Taluds en plasbermen	1
	Bediening objecten	1
	Nautisch toezicht	1

3.2.2 Provinciehuis

In 2013 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2014 tot en met 2017 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een 3-tal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering, dakbedekking en dergelijke. De uitvoering vindt gemiddeld om de 5 tot 20 jaar plaats. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is de leidraad.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook gezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële Verordening Provincie Flevoland 2013. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd.

Op basis van het MJOP 2014-2017 is geopteerd voor het doteren van € 350.000 per jaar. Naar huidig inzicht zal deze dotatie vanaf 2018 (bij het ingaan van het volgend MJOP) moeten worden verhoogd naar € 500.000. De precieze hoogte van de dotatie vanaf 2018 zal worden vastgesteld in het volgende MJOP voor de jaren 2018-2021. Deze voorgenomen verhoging is meegenomen in de financiële tabellen. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de Voorziening niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis, maakt onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

3.3 Middelen

3.3.1 Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

Jaarlijks onderhoud	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Jaarlijks onderhoud landwegen	4.846	4.474	4498	4535	4538	4550
Jaarlijks onderhoud vaarwegen	1.861	1.850	1.856	1.856	1.856	1.856
Jaarlijks onderhoud provinciehuis	406	416	417	417	417	417
Totaal	7.113	6.733	7.576	7.613	7.616	7.628

Bedragen x € 1.000

3.3.2 Uitgaven (dotaties niet jaarlijks onderhoud) (ten laste van exploitatie op basis van uitvoeringsstrategie notities)

Reservering niet jaarlijks onderhoud	2014	2015	2016	2017	2018	2019
NJO Landwegen	5.755	8811	8.893	9.233	9.257	9.322
NJO Vaarwegen	1.604					
NJO Provinciehuis	250	350	351	351	501	501
Totaal	7.609	9.975	9.243	9.583	9.757	9.822

Bedragen x € 1.000

3.3.3 Niet jaarlijks onderhoud onttrekkingen (ten laste van voorzieningen op basis van meerjarenprogrammering)

Niet jaarlijks onderhoud	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Totale kosten Landwegen	10.420	5.313	8.701	8.138	3.440	9.655
Totale kosten Vaarwegen	2.710	1.520	1.775	1.750	930	605
Totale kosten Provinciehuis	210	205	504	124	229	738
Totaal	13.340	7.038	10.980	10.012	4.599	10.260

Bedragen x € 1.000

3.3.4 Ontwikkeling stand voorziening niet jaarlijks onderhoud

Stand per 31/12	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Voorziening NJO Landwegen	8.747	12.824	11.241	10.586	15.473	14.535
Voorziening NJO Vaarwegen	2.099					
Voorziening NJO Provinciehuis	1.461	1.606	1.452	1.678	1.949	1.211
Totaal	12.307	14.430	12.693	12.264	17.422	15.746

Bedragen x € 1.000

4 Financiering

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regeling is vertaald in het door Provinciale Staten vastgestelde Treasurystatuut.

In deze paragraaf Financiering wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasury is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning voor de periode van 10 jaar.

4.1 Algemene ontwikkelingen

Het Schatkistbankieren, het aanhouden van onze overtollige middelen bij het Rijk tegen een zeer bescheiden rendement, brengt ook voor dit jaar de noodzaak met zich mee om te kijken naar mogelijke alternatieven met een aantrekkelijker rendement.

Een van de mogelijkheden is het onderling lenen (wij lenen uit aan andere decentrale overheden). Met de hulp van BNG Vermogensbeheer zal ook dit jaar worden ingezet op het verder uitbouwen van onze leningenportefeuille. Dit uiteraard binnen de grenzen van de liquiditeitenplanning voor de lange termijn.

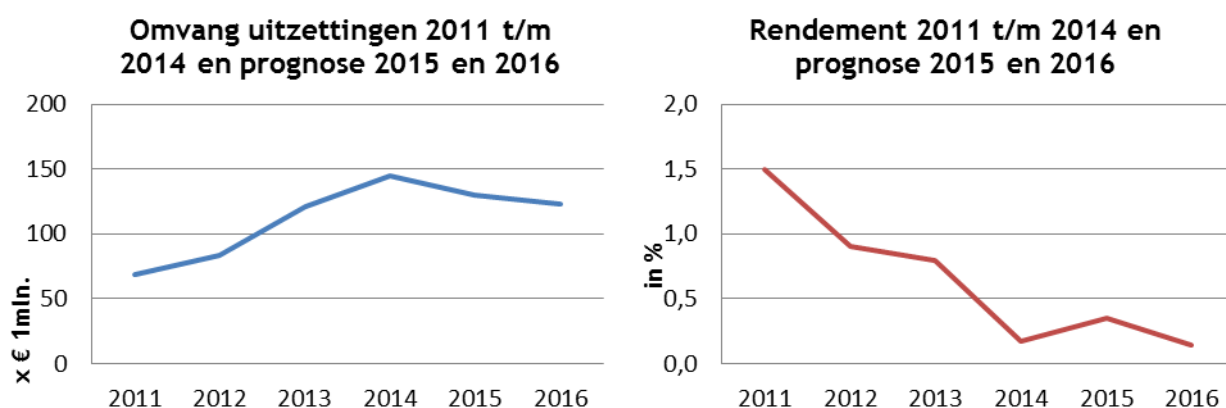
4.2 Treasurybeleid

Mede als gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten daalt de beschikbare hoeveelheid liquide middelen de komende jaren. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitsomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2016 zijn de volgende aannames gedaan:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2016 bedraagt € 123 mln.;
- hiervan is gemiddeld € 26 mln. uitgeleend aan gemeenten (lopende lenencontracten) tegen een gemiddeld rendement van 0,7%;
- de overige middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning; daarbij is veiligheidshalve een rendement van 0% gehanteerd (het verwachte tarief voor de rekening courant bij de schatkist);
- de rentevisie voor 2016 is:
 - 0,00% per jaar voor rente rekeningcourant bij de schatkist;
 - 0,25% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar;
 - 0,75% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
 - 1,25% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;
 - 1,00% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2016 uit van een renteopbrengst van € 168.000 gebaseerd op de lopende lenencontracten.

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren), wat blijkt uit het feit dat er geen vlottende of vaste schulden in combinatie met vlottende dan wel vaste activa zijn (uitzettingen met looptijd < of > 1 jaar) en een positief rekening courant saldo.

In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. <u>Kasgeldlimiet</u> : 7% van de omvang van de begroting 2016 bedraagt € 15,1 mln. <u>kasgeldoverschot</u> : gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 97 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 15,1 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 112,1 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. <u>Renterisiconorm</u> : niet van toepassing omdat er geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2014 worden al onze middelen, op het drempelbedrag van ca. € 1,5 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil.
Liquiditeit risico	De kans dat er op korte en/ of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Uitgaven en inkomsten zoveel mogelijk op elkaar afstemmen (plannen) door een liquiditeitsplanning voor de komende 10 jaren te maken. Sinds 1 januari 2014 is een dergelijke planning in gebruik.

4.3 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn (10 jaar) geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Op basis hiervan verwachten wij de komende jaren een forse terugloop van de liquiditeiten tot een 'ondergrens' met een bandbreedte tussen de € 25 en € 50 mln.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een langere looptijd (8-10 jaar). Daarnaast zullen, daar waar de liquiditeitenplanning het toelaat, nog meer leningen worden verstrekt.

Kasbeheer

Voor de (heel) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn (10 jaar) is onderstaand cashflowoverzicht voor 2016 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen dit jaar met zo'n € 19 mln. zullen afnemen.

Cashflowoverzicht 2016	Bedragen
Liquiditeitenomvang per 31-12-2015	106
Bijdrage aan EMU saldo	0
Aanvullend effect Investeringsagenda	-17
Mutaties doeluitkeringen	-10
Planningsoptimisme	12
Diversen	-4
Liquiditeitenomvang per 31-12-2016	87

Bedragen x € 1 mln.

Korte toelichting

Bijdrage aan EMU saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor dit jaar wordt een overschot verwacht van € 0,3 mln.

Aanvullend effect Investeringsagenda

Deze agenda kent zowel geprogrammeerde als agenda zettende onderdelen. De geprogrammeerde onderdelen zijn verwerkt in de begroting en dus opgenomen in het EMU saldo, echter de andere categorie niet. Deze verwachte uitgaven (negatief effect van € 17 mln.) worden bij dit onderdeel weergegeven.

Mutaties doeluitkeringen

Deze vooruitontvangen doeluitkeringen van derden worden in de begroting op hetzelfde niveau geraamd als de daarmee samenhangende uitgaven. En daarmee dus neutraal in het EMU saldo verwerkt. In de praktijk echter wijken de werkelijke bijdragen hiervan af en de verschillen komen ten gunste/laste van de balans (onderdeel vooruitontvangen doeluitkeringen). Deze verschillen leiden tot liquiditeitseffecten aanvullend op het EMU saldo. Het effect voor 2016 is begroot op € 10 mln. (negatief).

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, altijd achter te blijven bij de ramingen. In dit overzicht is dan ook een indicatieve correctie op de uitkomsten verwerkt van € 12 mln. Deze correctie is gebaseerd op een globale analyse van het verschil tussen het geraamde EMU saldo in de ontwerp begroting en het gerealiseerde saldo volgens de jaarrekening over de laatste 4 jaren.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Een goede bedrijfsvoering is essentieel voor een adequate uitvoering van de provincietaken. Een goede bedrijfsvoering is niet alleen kwalitatief op orde, maar is ook efficiënt; het legt zodoende geen groter beslag op de beschikbare middelen dan strikt noodzakelijk. De opdracht aan het management is dan ook de kwaliteit en efficiëntie van de bedrijfsvoering te borgen en voortdurend te optimaliseren.

In de afgelopen jaren stond de bedrijfsvoering in belangrijke mate in het teken van het realiseren van bezuinigingsopgaven. Dat is onder meer gerealiseerd door een inkrimping van de formatie die zijn weerga in de geschiedenis van Flevoland niet kent (een reductie van 23%) en een herstructurering (van 13 naar 6 afdelingen). We gaan ervan uit dat daarmee een organisatiestructuur staat die nog vele jaren ongewijzigd kan blijven. Maar dat gaat niet vanzelf. Het zal de komende jaren nog veel extra inzet van het management en de medewerkers vragen om met een kleinere organisatie die nieuwe structuur optimaal te laten werken zonder in te boeten aan kwaliteit.

Een belangrijke sleutel tot het versterken van de kwaliteit van de organisatie is een verbetering van de informatiesystemen. Die is niet alleen nodig om de resultaten van de reorganisatie te verzilveren, maar ook om Flevoland in staat te stellen aan te sluiten op de ketengewijze systemen die de komende jaren de aanpak van de overheidsdienstverlening zullen kenmerken en daarmee aan haar wettelijke verplichtingen te kunnen voldoen.

Kortom; in de komende jaren ligt het accent op een versterking van de kwaliteit, met name door modernisering van de systemen. Dat vraagt een meerjaren aanpak. Vanwege het strategisch belang voor de provincie zal dat worden uitgevoerd in de vorm van een programma, onder directe aansturing van de directie.

Hoewel het accent de komende jaren op kwaliteit zal liggen, blijft ook de bewaking van de efficiëntie van de bedrijfsvoering een voortdurend aandachtspunt. Een belangrijk instrument daarbij is 'Vensters voor Bedrijfsvoering'. Dit is een instrument dat gemeenten, provincies en waterschappen inzicht biedt in het functioneren van hun bedrijfsvoering door dit via benchmarking te spiegelen aan hun eigen ambities en aan andere publieke organisaties.

De ambitie is derhalve een zo efficiënt mogelijke versterking van de kwaliteit. Met dat doel onderzoeken we ook de mogelijkheden van samenwerking met andere overheden.

5.2 Samenwerking

In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om te komen tot bindende afspraken over samenwerking in de bedrijfsvoering. Dit moet bijdragen aan een efficiënte kwaliteitsverbetering. Met dat doel worden reeds gesprekken gevoerd met de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht, die in 2016 tot concrete afspraken moeten leiden. De gesprekken hebben het karakter van een nadere verkenning van de samenwerkingsmogelijkheden tussen de P4-provincies om de kwaliteit van de dienstverlening te versterken. Daarbij ligt de nadruk op uitwisseling op schaarsere expertise en kennis. Als kansrijke opties worden specifiek onderzocht governance ICT/invulling CIO-rol en strategische ICT-functie, advocaten in loondienst, specialistische juridische advisering, inkoop en financieel/fiscaal advies. Onderzocht wordt ook welke vorm de samenwerking zou kunnen krijgen. Naast intensivering van de bestaande praktijk van gezamenlijke aanbestedingen en kennisuitwisseling, zou dat kunnen bestaan uit het gezamenlijk ontwikkelen van beleid en verdere uitwisseling van personeel, ook in de vorm van detacheringen. Het vergroten van de efficiency (door operational excellence) heeft niet de eerste focus, maar daar waar mogelijkheden worden onderkend voor het verhogen van de gezamenlijke efficiency, zullen deze ook nader worden onderzocht.

Daarnaast worden de mogelijkheden van samenwerking binnen de provinciegrenzen onderzocht.

5.3 HRM

De provincie hanteert als beleidsvisie dat de formatie moet zijn afgestemd op de reguliere taken. De formatie is gedimensioneerd op minimale omvang; kwalitatief hoogwaardig en kwantitatief op minimaal niveau. Bij pieken in de werkdruk of bij de behoefte aan specifieke expertise die niet binnen de formatie beschikbaar is, wordt tijdelijk additionele capaciteit ingehuurd. Daarbij wordt sterk gestuurd op de noodzaak van inhuur, kennisoverdracht en financiële dekking. In 2015 wordt bovendien de totale inhuur over het jaar 2014 geanalyseerd, om na te gaan in hoeverre daaruit conclusies kunnen worden getrokken voor de samenstelling van de vaste formatie. Dit alles moet bijdragen aan een goede beheersing van de inhuur.

5.4 Meerjaren aanpak Bedrijfsvoering

Verplichte deelname aan ketensamenwerking met andere overheden, strengere eisen aan informatieveiligheid en privacyregelgeving, verandering van werkprocessen; er zijn meerdere aanleidingen voor een grondige modernisering van onze ICT en informatiesystemen. Het gaat daarbij om een groot aantal soms fundamentele aanpassingen, die een ingrijpende impact hebben op de hele bedrijfsvoering, maar nodig zijn om onze taken als overheid ook in de toekomst adequaat te kunnen vervullen. Omdat het vraagstuk zo breed ingrijpt in de organisatie en omdat de voortgang ervan mede afhankelijk is van de voortgang van een aantal Rijksprojecten, is gekozen voor een meerjaren aanpak in de vorm van een programma.

5.5 Inkoop en aanbesteding

In het komende jaar gaan we ons inkoop- en aanbestedingsbeleid actualiseren. Een belangrijk doel daarbij is binnen de financiële mogelijkheden bij te dragen aan duurzaamheidsdoelstellingen, zoals de toename van hernieuwbare energieproductie, de vermindering van het energieverbruik, het minimaliseren van de milieubelasting, het stimuleren van de bio- en circulaire economie en de inzetbaarheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (Participatiewet). Ook willen we onze aanbestedingen zodanig inrichten, dat spaarzaam gebruik van materialen en energie wordt aangemoedigd.

5.6 Overig

Als onderdeel van het speerpunt Beheersing van de IT-omgeving wordt ook weer aandacht besteed aan informatiebeveiliging. Medio 2015 heeft de directie een nieuw informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld. De actuele stand van zaken wordt bijgehouden in een zogenaamd monitoringtool. Diverse aanvullende maatregelen zijn inmiddels getroffen, waaronder een penetratietest van het IT-netwerk en het actualiseren van autorisaties tot systemen. In 2016 staan onder meer de uitwijking van informatiesystemen en het verbeteren van incidentdetectie en -preventie op het programma.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke rechtspersonen (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) waarin we een bestuurlijk en een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Omdat in de balans (financiële vaste activa) onderscheid gemaakt dient te worden tussen deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, zal dit onderscheid ook in deze paragraaf gehanteerd worden. Deelnemingen zijn die verbonden partijen, waarbij de provincie aandelen in een N.V. of in een B.V. heeft. Gemeenschappelijke regelingen zijn publiekrechtelijke samenwerkingsverbanden tussen bestuurlijke organisaties. Overige verbonden partijen zijn overige organisaties waarin we een bestuurlijk en een financieel belang hebben (commanditaire vennootschap, stichting, vereniging, etc.).

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Mei 2015 is de geactualiseerde Kadernota verbonden partijen in de integrale commissie besproken. In de loop van 2015 wordt hier besluitvorming op verwacht. De Nota verbonden partijen van 2008 is herzien en aangevuld op de aspecten governance (sturing en beheersing) en bestuurlijke vertegenwoordiging. Ook de positie van Provinciale Staten is verduidelijkt. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen. Met de aanbevelingen van de Rekenkamer (RRK) in het onderzoek naar verbonden partijen in de vier Randstedelijke provincies is rekening gehouden in de Kadernota verbonden partijen. In de verdere toepassing van deze kadernota volgt een evaluatie per individuele verbonden partij. In deze paragraaf wordt daar niet op vooruitgelopen. Aspecten die in de evaluatie aan de orde komen, zijn bijvoorbeeld de mate waarin de verbonden partij bijdraagt aan het publieke belang, de aan- of afwezigheid van een exitstrategie, aspecten van governance en risicomanagement en de toepassing van de Wet normering topinkomens.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert. Dit vraagt ook de nodige ambtelijke inzet en kwaliteit.

Lijst van verbonden partijen

Deelnemingen	Gemeenschappelijke regelingen (GR) en overige verbonden partijen
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (GR)
OMALA N.V.	Openbaar lichaam erfgoedcentrum Nieuw Land (GR)
Alliander N.V.	Randstedelijke rekenkamer (GR)
Enexis Holding N.V.	Inter Provinciaal Overleg (vereniging)
N.V. Afvalzorg Holding	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
Vitens N.V.	Stichting Landelijk Meldpunt Afvalstoffen
N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten	C.V. Airport Garden City
	Stichting DE-on

Wijzigingen in de lijst met verbonden partijen

In deze begroting is de Stichting IJsselmeer ziekenhuizen niet meer opgenomen. Door het stopzetten van de toezichtrelatie wordt zij niet meer als verbonden partij aangemerkt. In de strikte zin is DE-on geen verbonden partij. DE-on is opgenomen om Provinciale Staten te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

6.2 Overzicht verbonden partijen

6.2.1 Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.

Naam verbonden partij	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.omfl.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	J.N.J. Appelman	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	113	113
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)	500	500
Verwachte omvang eigen vermogen ³	8.531	8.688
Verwachte omvang vreemd vermogen	3.547	3.547
Verwacht financieel resultaat in 2016	157	
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)	0	

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Risico's

Er is een risico in de afwikkeling van het Europese project Kansen voor Flevoland dat een deel van de toegekende subsidie dient te worden terugbetaald als gevolg van verschillende accountancy inzichten tussen de Ministeries van Financiën en Economische Zaken.

Beheersmaatregelen

- Ten behoeve van het risico van een terugvordering van subsidie, welke tot bijna 1 mln. kan oplopen, zijn de beheersmaatregelen er op gericht te lobbyen dat de accountancy lijn van het Ministerie van Economische Zaken wordt gevolgd, zoals die ook door de Management autoriteit is goedgekeurd en door de OMFL conform is toegepast.
- Het risico van de lening wordt ondervangen door de OMFL extra tijd te geven te sparen, teneinde de lening alsnog te kunnen aflossen zonder dat het aan het Technofonds hoeft te worden onttrokken.

6.2.2 OMALA N.V.

Naam verbonden partij	OMALA N.V.	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.omala.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Lelystad Airport	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	J. Ladders & J.N.J. Appelman	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	25	25
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	219	228
Verwachte omvang vreemd vermogen	132	132

³ Verwacht eigen vermogen begin begrotingsjaar is het laatst bekende eigen vermogen + het verwachte resultaat huidig boekjaar. Het verwachte eigen vermogen aan het eind van het begrotingsjaar is dat van het begin + het begrote resultaat.

Naam verbonden partij	OMALA N.V.
Verwacht financieel resultaat in 2016	9
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)	0

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Risico's

- Op 31 maart 2015 heeft het Rijk het luchthavenbesluit genomen waardoor de luchthaven zich nu verder kan ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De noodzakelijke aanleg van provinciale infrastructuur en aansluiting van een afslag op de A6 de komende jaren versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA-gebied. Het risico op verdere vertraging van de ontwikkeling van OMALA is daardoor verminderd.

Beheersmaatregelen

- Door geregelde overleggen zijn de aandeelhouders goed op de hoogte van de ontwikkelingen bij OMALA en kunnen zij invloed uitoefenen op de bedrijfsstrategie van OMALA.
- De belangrijkste beheersmaatregel is sturing op de cashflow, waarbij ingezet wordt op fasering van aankoop en bouw- en woonrijp maken zodat de kosten zo dicht mogelijk op het moment van verkoop van de grond liggen.
- In 2015 wordt het Ondernemingsplan van OMALA herijkt waarbij de mogelijkheden worden onderzocht om andere investeerders bij de ontwikkeling van OMALA te betrekken.
- OMALA werkt nagenoeg volledig op inhuurbasis, waardoor er geen grote financiële verplichtingen zijn indien de organisatie onverhoopt ontbonden moet worden.

Deze deelneming is nauw verbonden met C.V. Airport Garden City (6.2.14). Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing.

6.2.3 Alliander N.V.

Naam verbonden partij	Alliander N.V.	
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	201	201
Verwachte omvang eigen vermogen	3.902.000	4.225.000
Verwachte omvang vreemd vermogen	4.093.000	4.093.000
Verwacht financieel resultaat in 2016	323.000	
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)	58	

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhouderschap risico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

6.2.4 Enexis Holding N.V.

Naam verbonden partij	Enexis Holding N.V.	
Vestigingsplaats	Den Bosch	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.enexis.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	32	32
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)	228	228
Verwachte omvang eigen vermogen	3.782.200	4.047.700
Verwachte omvang vreemd vermogen	2.900.300	2.900.300
Verwacht financieel resultaat in 2016	265.500	
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)	26	

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhouderschap risico in verband met het zeer beperkte aandeel in Enexis. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

6.2.5 NV Afvalzorg Holding

Naam verbonden partij	N.V. Afvalzorg Holding	
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	4	4
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	43.040	40.075
Verwachte omvang vreemd vermogen	112.264	112.264
Verwacht financieel resultaat in 2016	-2.965	
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)	125	

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's.

6.2.6 Vitens N.V.

Naam verbonden partij	Vitens N.V.	
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijke belang (zeggenchap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	250	250
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen ⁴	464.200	488.300
Verwachte omvang vreemd vermogen	1.263.300	1.258.500
Verwacht financieel resultaat in 2016		31.500
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)		12

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's.

6.2.7 N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten

Naam verbonden partij	N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bng.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijke belang (zeggenchap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	572	572
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	3.582.000	3.582.000
Verwachte omvang vreemd vermogen	149.923.000	149.923.000
Verwacht financieel resultaat in 2016		126.000
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)		96

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. De bankinstelling voldoet aan de hoogste (AAA) tot een na hoogste rating (Aaa) van drie ratingbureaus (S&P-AA+, Moody's-Aaa en Fitch-AA+). Daarnaast geven de aandelen een goed rendement.

^{4 4} De cijfers van het eigen en vreemd vermogen en het resultaat voor 2016 zijn gebaseerd op informatie verkregen van Vitens N.V.

6.2.8 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

Naam verbonden partij	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks Bestuur	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)		
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen ⁵	2.600	2.600
Verwachte omvang vreemd vermogen	3.800	3.800
Verwacht financieel resultaat in 2016		0

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's.

6.2.9 Openbaar lichaam erfgoedcentrum Nieuw Land

Naam verbonden partij	Openbaar lichaam Erfgoed Centrum Nieuw Land	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.nieuwlanderfgoed.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Cultureel Erfgoed	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder	M. Rijsberman	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)		
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	228	228
Verwachte omvang vreemd vermogen	7.266	7.266
Verwacht financieel resultaat in 2016		0

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Risico's en beheersmaatregel

- Bij calamiteiten kan een beroep worden gedaan op alle deelnemende overheden. Op basis van het percentage van financiële deelneming zal het beroep voor het grootste deel bij de provincie komen te liggen;
- De provincie staat garant voor een hypothecaire lening van het Erfgoedcentrum voor een bedrag van € 2,6 mln.

De operationele risico's zijn door het Erfgoedcentrum afgedekt met verzekeringen.

Het voornemen is de gemeenschappelijke Regeling (GR) Nieuw Land Erfgoedcentrum eind 2015 te wijzigen met als doel de taak van de GR te beperken tot de wettelijke archieftaken van de overheden. Het ligt in de bedoeling dat de overige taken van Nieuw Land Erfgoedcentrum overgaan naar het Erfgoedpark Batavialand.

⁵ De cijfers van het eigen en vreemd vermogen voor 2016 zijn gebaseerd op informatie verkregen van de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek.

Momenteel zijn de betrokken partijen in een proces om tot een goede overdracht van de overige taken naar Batavialand te komen.

6.2.10 Randstedelijke rekenkamer

Naam verbonden partij	Randstedelijke Rekenkamer	
Vestigingsplaats	Amsterdam	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.randstedelijke-rekenkamer.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Rekenkamer functie	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Programmaraad	
Betrokken bestuurder	Provinciale Staten	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>bijdrage</i>)	227	245
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	233	233
Verwachte omvang vreemd vermogen	513	513
Verwacht financieel resultaat in 2016	0	

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's.

6.2.11 Inter Provinciaal Overleg

Naam verbonden partij	Inter Provinciaal Overleg	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>bijdrage</i>)	1.400	1.400
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	0	0
Verwachte omvang vreemd vermogen	1.200	1.200
Verwacht financieel resultaat in 2016	0	

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Aan de hand van financiële (jaarrekening en halfjaarlijkse rapportages) en inhoudelijke rapportages (prioritaire IPO-agenda/Bestuurlijke cockpit, Europese prioritaire agenda en Midyear Reviews) wordt de voortgang gevolgd.

6.2.12 Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland

Naam verbonden partij	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon op basis van Wet milieubeheer	
Website	www.flevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en Milieubeheer	
Bestuurlijke belang (zeggenchap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen Bestuur	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg & J.N.J. Appelman (Dagelijks Bestuur) Voltallige college (Algemeen Bestuur)	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)		
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	796	n.n.b.
Verwachte omvang vreemd vermogen	n.n.b.	n.n.b.
Verwacht financieel resultaat in 2016		-356

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Financiële risico's

Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie. Verhalen op de exploitanten is dan niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) en wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn.

Dit risico speelt voornamelijk alleen voor Het Friese Pad, waar in 2011 de sluitingsverklaring is afgegeven. Op basis van historische rendementen evenals extern advies over de toekomstige (lange termijn) rendementsverwachting is in 2014 besloten de rendementsverwachting te verlagen naar 4,40% (was 5,06%). Door deze aanpassing ontstond een tekort in het doelvermogen van Het Friese Pad van € 1,6 mln. welke in 2014 door de provincie is aangevuld. Hierdoor worden op voorzienbare termijn geen bijstortingen meer noodzakelijk geacht.

Beheersmaatregelen

- Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds;
- Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats;
- We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO-rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen;
- In 2014 is de rekenrente bijgesteld en verlaagd naar aanleiding van extern advies over de reële rendementsverwachting. Het hierdoor ontstane tekort in het doelvermogen van Het Friese Pad is door de provincie in 2014 aangevuld. In 2015 zullen de consequenties voor de stortplaatsen Braambergen en Zeeasterweg worden vastgesteld, mede op basis van in 2015 verwachte geactualiseerde nazorgplannen en rekenmodellen. Indien nodig zal de bij de stortplaatsexploitant op te leggen nazorgheffing hierop worden aangepast.

6.2.13 Stichting Landelijk Meldpunt Afvalstoffen

Naam verbonden partij	Stichting Landelijk Meldpunt Afvalstoffen	
Vestigingsplaats	Utrecht / Rijswijk	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.lma.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Raad van Toezicht	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>bijdrage</i>)	86	86
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)		
Verwachte omvang eigen vermogen	2.904	2.904
Verwachte omvang vreemd vermogen	1.423	1.423
Verwacht financieel resultaat in 2016		0

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

De provincie Flevoland loopt geen substantiële risico's.

6.2.14 C.V. Airport Garden City

Naam verbonden partij	Airport Garden City C.V.	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.omala.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Lelystad Airport	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder	J. Lodders & J.N.J. Appelman	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)	3.253	3.253
Verwachte omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Verwachte omvang vreemd vermogen	9.929	9.929
Verwacht financieel resultaat in 2016		0
Verwacht dividend in 2016 (over 2015)		0

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Zie OMALA onder 6.2.2.

6.2.15 Stichting DE-on

Naam verbonden partij	Stichting DE-on	
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deon-flevoland.org	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijke belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder	A. Stuivenberg	
	Schatting per 1-1-2016	Schatting per 31-12-2016
Financieel belang van de provincie (<i>aandeel</i>)		
Financieel belang van de provincie (<i>lening</i>)	6.500	6.500
Verwachte omvang eigen vermogen	0	0
Verwachte omvang vreemd vermogen	6.741	6.741
Verwacht financieel resultaat in 2016		0

Bedragen x €1.000

Aanvullende informatie

Risico's en beheersmaatregelen

Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de Reserve strategische en ontwikkelingsprojecten een bedrag van € 6,5 mln. geormerkt.

7 Grondbeleid

In de provincie wordt actief grondbeleid ingezet ten behoeve van het realiseren van doelen op het gebied van integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie voert grondbeleid enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid). In beide gevallen is het grondbeleid een instrument om provinciaal beleid te realiseren en geen doel op zich.

Hierbij is het taakgebonden grondbeleid van de provincie Flevoland gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur en het gebiedsgerichte grondbeleid van de provincie Flevoland gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het omgevingsplan. Uitgangspunt is dat per ontwikkelingsproject zal worden bezien welk grondbeleidsinstrumentarium daartoe zal worden ingezet.

We hebben ons grondbeleid vastgelegd in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan 2006, het provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied 2007-2013 (p-MJP) en aankoopstrategieplannen (ASP's). Op basis van de Kadernota Grondbeleid, die op 2 december 2010 is vastgesteld door Provinciale Staten, zullen deze verder worden ontwikkeld en uitgebreid. In de kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd.

Deze beleidsuitgangspunten bestaan uit:

- Voor de grondverwerving ten behoeve van infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen - dat onderdeel is van de administratieve procedure - wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma de inzet van provinciale middelen ten aanzien van het actieve grondbeleid en daarbij behorende projectmatige aanpak te bepalen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van Provinciale Staten - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van door haar beoogde ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied OostvaardersWold. De boekwaarde van deze gronden bedraagt op 31-12-2014 totaal € 4,3 mln. (excl. voorziening). Deze gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstallen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal een (tijdelijke) vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Op 26 september 2013 is tussen de rijksoverheid en 12 provincies de Bestuursovereenkomst (BO) Grond gesloten. Centraal in de BO is de juridische overdracht van een groot deel van de grond welke in bezit was van BBL (en dus het Ministerie van EZ) lopende 2014 naar de provincies. Ter uitvoering van deze BO is per provincie een Vaststellingsovereenkomst met Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) gesloten. De overeenkomst bepaalt om welke gronden het gaat en maakt de overdracht van de juridisch eigendom van de gronden aan de provincie mogelijk. Aangezien deze gronden door de provincies eerder met ILG middelen zijn gefinancierd, staat hier geen geldelijke vergoeding tegenover. Op 3 september 2014 is voor de provincie Flevoland de akte van levering gepasseerd en heeft BBL de betreffende 112 hectare overgedragen aan de provincie. Het totaal aantal hectaren in eigendom van de provincie komt hiermee op 275 hectare.

Inzet gronden

Begin 2013 (Provinciale Staten van 20 maart 2013) heeft de provincie ervoor gekozen om de verbindingsfunctie van het voormalig plangebied OostvaardersWold los te laten. Hiervoor in plaats is het programma Nieuwe Natuur ingesteld met de opdracht om 'bottom up' in de hele provincie een uitvraag voor alternatieve projecten te organiseren. Op 17 december 2014 heeft PS 22 projectvoorstellen binnen alle gemeente grenzen van de provincie gehonoreerd. In 2015 zal een grondhandelingskader worden vastgesteld welke toegepast zal worden voor het sluiten van de realisatie overeenkomsten met de projectindieners, de inzet van de programma gronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programma gronden. De programma gronden zijn op dit moment in tijdelijke pacht uitgegeven, de pachtopbrengsten komen ten goede aan het programma Nieuwe Natuur.

Waardering gronden

Omdat onzekerheid bestaat over de terugverdienmogelijkheid van de huidige boekwaarde bij toekomstige inzet of verkoop van de gronden is bij de jaarrekening 2012 een voorziening getroffen, welke per 31-12-2014 nog € 1,1 mln. bedraagt.

Door middel van een onafhankelijke externe geveltaxatie is eind 2014 beoordeeld of er indicaties zijn voor een (verdere) waardevermindering van het bezit. Hiervan blijkt geen sprake, voor een aantal percelen is de waarde inmiddels gestegen. Gezien de nog bestaande onzekerheden over de exacte uitkomsten van de afwikkeling van het oude programma en de invulling van het nieuwe programma bestaat er echter nog onduidelijkheid over de inzet en daarmee de exacte terugverdien capaciteit van de gronden in eigendom. Met de verdere uitwerking van het nieuwe programma in 2015 alsmede het vaststellen van de grondstrategie zal hier meer duidelijkheid over ontstaan. Gezien deze onzekerheden en de per heden met de gronden samenhangende verplichtingen blijft de voorziening van 1,1 mln. gehandhaafd.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten geeft een totaalinzicht in de financiële consequenties van het voorgenomen beleid. Het saldo van de baten en lasten van de programma's, de algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en de stelposten vormt het geraamde saldo exclusief reservemutaties. Vervolgens vinden er toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats, waarna het geraamde resultaat 2016 zichtbaar wordt. De begroting 2016 is in evenwicht.

Naast het overzicht voor 2016 wordt ook het meerjarenperspectief gepresenteerd. Ten slotte wordt ingegaan op de incidentele baten en lasten en de bijdrage aan het EMU-saldo.

1.2 Overzicht baten en lasten 2016

Het overzicht van lasten en baten is hieronder weergegeven op programmaniveau. De programma's zijn onderverdeeld in programmaonderdelen. Hierop vindt de autorisatie van Provinciale Staten plaats.

Saldo lasten en baten per programma	Lasten 2016	Baten 2016	Saldo 2016
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	1.222	-470	752
2 Landelijk gebied en natuur	7.092	0	7.092
3 Economie	4.295	-32	4.263
4 Cultuur, samenleving en sport	6.463	0	6.463
5 Energie, milieu en klimaat	6.416	-603	5.813
6 Mobiliteit	76.416	-33.516	42.900
7 Gebiedsontwikkeling	12.069	-1.200	10.869
8 Kwaliteit openbaar bestuur	55.037	-151.802	-96.765
Saldo	169.011	-187.624	-18.612
Saldo beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	45.331	-26.719	18.612
Geraamd resultaat	214.343	-214.343	0

Bedragen x €1.000

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor 2016 (en 2017 t/m 2019) zijn geraamd op basis van de huidige inzichten (Perspectiefnota 2015-2019).

Rekenvariabelen	2016	2017	2018	2019
Loon- en prijsontwikkelingen:				
* Goederen en diensten (inkoop)	0,30%	1,00%	1,00%	1,00%
* Subsidies (instellingen)	0,30%	1,67%	1,67%	1,67%
* Salarissen	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente:				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	0	0	0	0
* Uitzettingen (overige uitstaande leningen)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
* Bespaarde rente nieuwe investeringen	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
Circulaire provinciefonds	Mei 2015	Mei 2015	Mei 2015	Mei 2015

In de meerjarenraming 2017-2019 zijn de ramingen tegen het prijspeil van 2016 opgenomen en is een stelpost opgenomen voor loon- en prijsontwikkelingen.

1.3 Detaillering baten en lasten in meerjarenperspectief

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	511	475	752	592	192	192
2 Landelijk gebied en natuur	6.289	7.252	7.092	8.704	7.015	7.015
3 Economie	4.260	4.757	4.263	2.805	2.602	2.541
4 Cultuur, samenleving en sport	7.732	8.750	6.463	6.355	6.304	6.304
5 Energie, milieu en klimaat	7.078	6.503	5.813	5.558	5.558	5.308
6 Mobiliteit	21.525	26.395	42.900	52.456	67.437	59.836
7 Gebiedsontwikkeling	5.841	20.578	10.869	7.379	6.206	3.286
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-64.940	-55.557	-96.765	-97.268	-96.163	-96.528
Saldo	-11.705	19.153	-18.612	-13.418	-849	-12.046
Toevoegingen/onttrekkingen reserves	11.705	-19.153	18.612	13.418	849	12.046
Geraamd resultaat	0	0	0	0	0	0

Lasten per programma	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	952	953	1.222	1.062	662	662
2 Landelijk gebied en natuur	6.307	7.252	7.092	8.704	7.015	7.015
3 Economie	4.465	4.861	4.295	2.838	2.634	2.573
4 Cultuur, samenleving en sport	54.443	8.750	6.463	6.355	6.304	6.304
5 Energie, milieu en klimaat	8.253	7.497	6.416	6.047	6.047	5.797
6 Mobiliteit	66.726	78.446	76.416	74.048	76.001	68.210
7 Gebiedsontwikkeling	6.779	23.837	12.069	7.658	6.385	3.465
8 Kwaliteit openbaar bestuur	58.246	61.327	55.037	54.321	56.461	57.652
Lasten	206.171	192.922	169.011	161.032	161.509	151.679
Beoogde toevoegingen reserves	53.112	37.460	45.331	33.104	22.457	22.381
Lasten incl. toevoegingen reserves	259.283	230.383	214.343	194.136	183.966	174.060

Baten per programma	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	-441	-478	-470	-470	-470	-470
2 Landelijk gebied en natuur	-18	0	0	0	0	0
3 Economie	-205	-104	-32	-32	-32	-32
4 Cultuur, samenleving en sport	-46.712	0	0	0	0	0
5 Energie, milieu en klimaat	-1.175	-994	-603	-489	-489	-489
6 Mobiliteit	-45.201	-52.052	-33.516	-21.592	-8.564	-8.374
7 Gebiedsontwikkeling	-939	-3.258	-1.200	-279	-179	-179
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-123.185	-116.884	-151.802	-151.588	-152.624	-154.181
Baten	-217.876	-173.770	-187.624	-174.451	-162.358	-163.725
Beoogde onttrekkingen reserves	-41.408	-56.613	-26.719	-19.686	-21.608	-10.335
Baten incl. onttrekkingen reserves	-259.283	-230.383	-214.343	-194.136	-183.966	-174.060

Bedragen x €1.000

1.4 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen (baten)	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
a. Provinciefonds	-66.881	-57.431	-92.995	-92.097	-92.046	-92.838
b. Opcenten motorrijtuigenbelasting	-49.857	-50.268	-51.268	-51.768	-52.268	-52.768
c. Dividend	-335	-234	-234	-234	-234	-234
d. Saldo financieringsfunctie	-3.765	-4.844	-4.576	-5.020	-5.607	-5.871
Totaal	-120.838	-112.777	-149.073	-149.119	-150.155	-151.711

Bedragen x €1.000

a. Provinciefonds

Het in 2011 ingevoerde nieuwe verdeelmodel Provinciefonds maakt onder meer onderscheid tussen zogenaamde beheertaken en ontwikkeltaken. Bij de introductie van het model is aangegeven dat de omvang en verdeling van het beheerdeel naar verwachting relatief stabiel zal zijn. Het ontwikkeldeel zal meer dynamiek vertonen en periodiek onderwerp kunnen zijn van herijking.

Naast de introductie van dit verdeelmodel zijn er besluiten genomen om twee grote geldstromen aan het Provinciefonds toe te voegen. Dit zijn de middelen voor de naar de provincies gedecentraliseerde taken op het gebied van Natuur en de brede doeluitkering voor Verkeer en vervoer.

Met het oog op deze ontwikkelingen is de 'Adviescommissie verdeelvraagstukken' ingesteld met mede als doel een voorstel te ontwikkelen voor een transparant verdeelmodel provinciefonds. Het eindrapport van de commissie, onder leiding van voormalig Commissaris van de Koning van Overijssel, de heer G. Jansen, wordt eind 2015 verwacht. Het advies van de commissie Jansen kan effect hebben op de uitkeringen uit het Provinciefonds voor 2016 en volgende jaren. Op een eventuele uitkomst daarvan wordt in deze programmabegroting niet vooruitgelopen. Overigens is een van de randvoorwaarden in de opdracht aan de commissie dat de totale herverdeeldeffecten zo beperkt mogelijk worden gehouden.

De in de programmabegroting geraamde uitkeringen voor 2016 en volgende jaren zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2015. De hogere baten zijn vooral het gevolg van de overheveling van de BDU uitkering naar het provinciefonds en de decentralisatie-uitkeringen voor het Natuurakkoord en het convenant Bodem en ondergrond. Daarnaast zijn de accressen van het Provinciefonds in de meicirculaire bijgesteld. Het netto begrotingseffect van de meicirculaire is verrekend met de ruimte voor nieuw beleid en de uitkeringen voor Natuurbeheer. Deze ontwikkelingen hebben tot gevolg dat de uitkeringen van het Provinciefonds in 2016 en latere jaren structureel hoger liggen.

De in de Programmabegroting 2016 geraamde Provinciefondsuitkering, veroorzaakt door de decentralisatie-uitkeringen en overige mutaties, wordt in onderstaand overzicht gespecificeerd.

Uitkering Provinciefonds	2016	2017	2018	2019
Uitkering Provinciefonds	92.995	92.097	92.046	92.838
Kader	53.890	53.946	54.146	54.146
Verschil t.o.v. kader	39.105	38.151	37.900	38.692
Convenant Bodem en ondergrond	426	426	426	426
Natuurakkoord	1.700	1.700	850	850
Verkeer en vervoer (overheveling BDU)	36.388	36.418	36.600	36.598
Overige mutaties, (o.a. accressen)	591	-393	24	818
Totaal	39.105	38.151	37.900	38.692

Bedragen x €1.000

b. Opcenten Motorrijtuigenbelasting

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. Op grond van het Coalitieakkoord is er een indexering van 1% op het tarief gehanteerd. Dit heeft een nadelig

effect op de begrotingsruimte van € 0,5 mln. per jaar. Voor de begroting en meerjarenraming wordt voorts verondersteld dat er geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigenbestand binnen de provincie. Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenduitkeringen van het boekjaar 2014 van de verbonden partijen zijn bekend. Voor de jaren 2016-2018 wordt verondersteld dat die gelijk zullen zijn aan de dividenduitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Saldo financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit drie componenten:

De bespaarde rente: Doordat de provincie beschikt over eigen liquide middelen kunnen daaruit investeringen (zoals de aanleg van provinciale wegen) en verstrekte geldleningen aan derden worden gefinancierd. Deze investeringen behoeven derhalve niet met vreemd vermogen te worden gefinancierd. Deze bespaarde rente wordt inzichtelijk gemaakt om een zuiver beeld te schetsen van de met de investeringen gepaard gaande lasten.

Rente provincie < jaar: Dit is het totaal van te ontvangen en/of te betalen rente over beschikbare en/of benodigde liquiditeiten en rentedragende vorderingen/schulden.

Overige rentebaten: Rente die de provincie ontvangt op overige langlopende verstrekte leningen en dividenden.

Saldo financieringsfunctie	2016	2017	2018	2019
Bespaarde rente	-4.174	-4.645	-5.258	-5.543
Rente provincie < jaar	-168	-144	-123	-101
Overige rentebaten	-235	-231	-227	-227
Totaal	-4.577	-5.020	-5.608	-5.871

Bedragen x €1.000

1.5 Stelposten en onvoorzien

Algemene dekkingsmiddelen (baten)	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
a. Onvoorzien	150	150	150	150	150
b. Stelposten	1.692	4.918	5.879	7.447	7.841
Totaal	1.842	5.068	6.029	7.597	7.991

Bedragen x €1.000

a. Post onvoorzien

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden. Deze post is bij de Perspectiefnota 2014-2018 vastgesteld op € 150.000.

b. Stelposten

In de Programmabegroting 2016 zijn stelposten opgenomen. Het betreffen schattingen van te verwachten lasten of baten die nog niet aan programma's zijn toegerekend. Hieronder is een overzicht en toelichting opgenomen.

Stelposten	2016	2017	2018	2019
b1. Stelpost Loon- en prijsontwikkeling	975	2.262	3.553	4.840
b2. Stelpost Nieuw beleid	3.028	2.252	2.079	985
b3. Stelpost Onzekerheden Perspectiefnota	925	1.375	1.825	2.025
b4. Stelpost OFGV bezuiniging automatisering	-60	-60	-60	-60
b5. Stelpost Af te dragen Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
Totaal	4.918	5.879	7.447	7.841

Bedragen x €1.000

b1. Stelpost Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. De stelpost is, conform de bestendige gedragslijn, geactualiseerd bij de Perspectiefnota 2015-2019. Bij het opstellen van de Begroting 2016 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2016 te brengen (zie tabel Inzet loon- en prijsontwikkeling op bladzijde 129). Het resterende deel in de stelpost in 2016 is beschikbaar voor de ontwikkeling van de salarissen van het provinciaal personeel (nieuwe cao per 1-1-2016) en ontwikkelingen in premies en sociale lasten. Voor de jaren 2017 en volgende is de raming bedoeld voor de kostenstijgingen ten opzichte van 2016 (prijspeil meerjarenraming) van salarissen, goederen en diensten en subsidies.

b2. Stelpost Nieuw beleid

De stelpost Nieuw beleid biedt begrotingsruimte om nieuw beleid te ontwikkelen. De financiële effecten van de voorstellen uit de Perspectiefnota 2015-2019 (waarin het Coalitieakkoord 2015-2019 ook reeds financieel was verwerkt) zijn eerder met deze stelpost verrekend. Bij het nader uitwerken van de Begroting 2016 zijn opnieuw voor- en nadelige effecten ontstaan, onder andere als gevolg van de meicirculaire Provinciefonds. Deze zijn, conform de in de Perspectiefnota 2015-2019 ingezette lijn, eveneens aan deze stelpost toegevoegd. Het verloop van de stelpost Nieuw beleid is als volgt.

Verloop stelpost Nieuw beleid	2016	2017	2018	2019
Kader (Perspectiefnota 2015-2019)	2.018	1.721	1.295	212
Mutaties stelpost Nieuw beleid 2016-2019:				
- Mutatie door verwerking Meicirculaire 2015	591	-393	24	818
- Overige mutaties 2016-2019 t.o.v. Perspectiefnota	419	924	760	-45
Totaal mutaties stelpost Nieuw beleid	1.010	531	784	773
Saldo van de stelpost Nieuw beleid	3.028	2.252	2.079	985

Bedragen x €1.000

b3. Stelpost Onzekerheden Perspectiefnota

In de Perspectiefnota 2015-2019 is een aantal onzekerheden genoemd. De stelpost Onzekerheden Perspectiefnota is hierop geactualiseerd. Voorbeelden van onzekerheden zijn: de onzekere ontwikkeling van de inkomsten uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting en eventuele nieuwe rijksombuigingen. Gebleken is dat de onzekerheid ten aanzien van de compensatiemogelijkheden BTW voor de omgevingsdienst zich niet voordoet. Ook is er inmiddels meer duidelijkheid omtrent de rentebaten. Daarom zijn deze onderdelen binnen de stelpost vervallen.

Onderstaande risico's zijn nog steeds actueel:

Componenten	2016	2017	2018	2019
Stelpost onzekerheid Perspectiefnota	925	1.375	1.825	2.025
Provinciefonds; aanpassing verdeelmodel, incl. integratie BDU en Natuurgelden	PM	PM	PM	PM
Provinciefonds; effect trap op, trap af	500	750	1.000	1.000
Opcenten MRB; ontwikkeling aantal voertuigen	200	400	600	800
Overdracht DLG taken	125	125	125	125
Cao provincies	100	100	100	100
Toevoeging pensioenvoorziening leden GS	PM	PM	PM	PM

Bedragen x €1.000

b4. Stelpost OFGV bezuiniging automatisering

In 2013 is de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) van start gegaan. De omgevingsdienst voert een aantal taken uit die voorheen door de provincie werden gedaan. Als gevolg hiervan is de provinciale ambtelijke formatie verminderd. Dit heeft eveneens gevolgen voor de noodzakelijke omvang van de ondersteunende afdelingen binnen de provincie. Uit het onderzoek naar de materiele overhead in 2014 (als onderdeel van de ombuigingen op de bedrijfsvoering) is gebleken dat een deel van die ombuigingen kon worden ingevuld en is de stelpost verlaagd. Het resterende bedrag zal moet nog worden gedekt (door het verder verlagen van de overige materiële lasten). De stelpost blijft om die reden gehandhaafd.

b5. Stelpost Af te dragen Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren. Op basis van de huidige stand van zaken is een impactanalyse gemaakt waaruit blijkt dat een zeer beperkt aantal activiteiten van de Provincie Flevoland onderworpen zal zijn aan vennootschapsbelasting. Omdat de hieruit voortvloeiende verschuldigde vennootschapsbelasting op dit moment lastig is in te schatten, is voorzichtigheidshalve een stelpost opgenomen van € 50.000.

1.6 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarden EMU-saldo

De EMU-grens voor medeoverheden wordt de macroreferentiewaarde genoemd en bedraagt momenteel 0,5% van het bruto binnenland product. Voor 2015 was de verdeling over gemeenten, provincies en waterschappen 0,34% bbp, 0,10% bbp en 0,06% bbp. De verdeling over 2016 moet nog door de koepels (VNG, IPO, UvW) worden vastgesteld. Daarnaast wil het Rijk eind 2015 in overleg met de koepels bezien of de norm kan worden teruggebracht naar 0,4% in 2016 en 0,3% in 2017, ter invulling van de ambitie die het kabinet heeft om het totale EMU saldo terug te brengen.

Op basis van de overeengekomen macroreferentiewaarde wordt per jaar (op basis van begrotingstotalen) een berekening gemaakt van de individuele referentiewaarden voor gemeenten, provincies en waterschappen. De referentiewaarde voor Flevoland bedroeg in 2015 € 19 mln. Zoals hierboven aangegeven is de referentiewaarde voor 2016 ten tijde van het opstellen van deze begroting nog niet bekend.

EMU-saldo 2016

	Rekening 2014	Ontwerp 2015	2016	2017	2018	2019
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	20.905	-5.116	18.613	13.418	849	12.046
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	3.460	3.875	4.156	4.002	4.653	5.146
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	9.935	9.265	9.348	9.688	9.862	9.928
- investeringen vaste activa	-22.394	-31.594	-45.792	-60.676	-36.491	-25.869
+ bijdragen van derden in investeringen	10.389	18.478	25.354	38.894	24.359	12.530
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-9.218	-7.454	-11.387	-10.414	-4.995	-11.394
Bijdrage aan EMU saldo (- =tekortverhogend)	13.077	-12.546	291	-5.088	-1.763	2.387

Bedragen x €1.000

1.7 Incidentele baten en lasten

De provincie is verplicht om in de begroting een meerjarig overzicht van incidentele lasten en baten op te nemen. Daarbij gaat het om baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen (zie toelichting artikel 19 BBV). Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. De reserves die hieronder vallen zijn de egalisatiereserve Activering vervangingsinvesteringen, de egalisatiereserve Mobiliteit, de reserve Beheer en ontwikkeling natuur en de reserve Gladheidsbestrijding. De in onderstaande tabel terug te vinden structurele onttrekkingen aan en stortingen in de reserves zijn dan ook aan deze reserves gerelateerd. Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten is opgenomen in bijlage D.

Lasten	Begroting 2016			Begroting 2017		
	Totaal	Waarvan:		Totaal	Waarvan:	
		incidenteel	structureel		incidenteel	structureel
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	1.222	502	720	1.062	402	660
2 Landelijk gebied en natuur	7.092	100	6.992	8.704	1.784	6.920
3 Economie	4.295	1.834	2.461	2.838	377	2.461
4 Cultuur, samenleving en sport	6.463	0	6.463	6.355	0	6.355
5 Energie, milieu en klimaat	6.416	300	6.116	6.047	0	6.047
6 Mobiliteit	76.416	6.778	69.638	74.048	5.630	68.418
7 Gebiedsontwikkeling	12.070	5.599	6.471	7.658	389	7.269
8 Kwaliteit openbaar bestuur	55.037	4.468	50.569	54.321	2.507	51.813
Totaal lasten	169.011	19.582	149.429	161.032	11.089	149.943
Baten						
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	-470	0	-470	-470	0	-470
2 Landelijk gebied en natuur	0	0	0	0	0	0
3 Economie	-32	0	-32	-32	0	-32
4 Cultuur, samenleving en sport	0	0	0	0	0	0
5 Energie, milieu en klimaat	-603	0	-603	-489	0	-489
6 Mobiliteit	-33.516	-136	-33.380	-21.592	-190	-21.402
7 Gebiedsontwikkeling	-1.200	-600	-600	-279	-100	-179
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-151.802	-1.723	-150.079	-151.588	-1.463	-150.125
Totaal baten	-187.624	-2.459	-185.165	-174.451	-1.753	-172.698
Totaal saldo van lasten en baten	-18.613	17.123	-35.735	-13.418	9.336	-22.754
Stortingen in reserves	45.331	17.947	27.385	33.104	17.880	15.224
Onttrekkingen uit reserves	-26.719	-26.719	0	-19.686	-19.686	0
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	18.612	-8.772	27.385	13.418	-1.806	15.224
Geraamd resultaat	0	8.350	-8.350	0	7.530	-7.530

Bedragen x €1.000

Lasten	Begroting 2018			Begroting 2019		
	Totaal	Waarvan:		Totaal	Waarvan:	
		incidenteel	structureel		incidenteel	structureel
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	662	2	660	662	2	660
2 Landelijk gebied en natuur	7.015	100	6.915	7.015	100	6.915
3 Economie	2.634	173	2.461	2.573	113	2.461
4 Cultuur, samenleving en sport	6.304	0	6.304	6.304	0	6.304
5 Energie, milieu en klimaat	6.047	0	6.047	5.797	0	5.797
6 Mobiliteit	76.001	6.344	69.657	68.210	2.769	65.440
7 Gebiedsontwikkeling	6.385	427	5.958	3.465	427	3.038
8 Kwaliteit openbaar bestuur	56.461	2.076	54.385	57.652	1.229	56.423
Totaal lasten	161.509	9.122	152.387	151.679	4.640	147.039
Baten						
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	-470	0	-470	-470	0	-470
2 Landelijk gebied en natuur	0	0	0	0	0	0
3 Economie	-32	0	-32	-32	0	-32
4 Cultuur, samenleving en sport	0	0	0	0	0	0
5 Energie, milieu en klimaat	-489	0	-489	-489	0	-489
6 Mobiliteit	-8.564	-190	-8.374	-8.374	0	-8.374
7 Gebiedsontwikkeling	-179	0	-179	-179	0	-179
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-152.624	348	-152.973	-154.181	-1.463	-152.718
Totaal baten	-162.358	158	-162.517	-163.725	-1.463	-162.262
Totaal saldo van lasten en baten	-849	9.280	-10.129	-12.046	3.176	-15.223
Stortingen in reserves	22.457	16.042	6.415	22.381	16.040	6.341
Onttrekkingen uit reserves	-21.608	-15.686	-5.922	-10.335	-9.197	-1.138
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	849	356	493	12.046	6.843	5.203
Geraamd resultaat	0	9.636	-9.636	0	10.020	-10.020

Bedragen x €1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2016 tot stand is gekomen. Het eindresultaat staat in paragraaf 2.1.2. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen.

Net als vorig jaar bevat dit hoofdstuk de uitkomst van de financiële diagnose (paragraaf 2.2). Aanvullend op de financiële diagnose zijn de financiële kengetallen weergegeven en toegelicht. Deze kengetallen zijn opgenomen naar aanleiding van gewijzigde wet- en regelgeving.

De overige onderdelen welke volgens het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) aan de orde dienen te komen, zijn opgenomen onder de paragrafen 2.3 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen, 2.4 Investerings in vaste activa, 2.5 Financiering en 2.6 Reserves en voorzieningen).

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2016

De basis voor de Programmabegroting 2016 is de Perspectiefnota 2015-2019, aangevuld met eventuele effecten van ingediende amendementen tijdens de Algemene Beschouwingen en de effecten uit de Meicirculaire 2015. Op 1 juli jl. hebben Provinciale Staten de Perspectiefnota 2015-2019 behandeld. Daarbij zijn één amendement en vier moties aangenomen (bijlage A), welke vooralsnog geen financiële effecten hebben op de begroting. Over de afdoening van de moties zult u op de gebruikelijke wijze geïnformeerd worden. De verloopstaat, welke is opgenomen in bijlage C, geeft inzicht in de financiële verwerking van verschillende mutaties in de Begroting 2016 op programmaniveau.

De raming voor de Provinciefondsuitkering in de Ontwerpbegroting 2016 is gebaseerd op de Meicirculaire 2015. Het Collegeuitvoeringsprogramma 2015-2019 is gelijktijdig met deze begroting opgesteld. Dit heeft geen financiële effecten, aangezien het Coalitieakkoord 2015-2019 reeds financieel is verwerkt in de Perspectiefnota. Voor plannen waarvoor de middelen nog als oormerk in de reserves aanwezig zijn, zullen te zijner tijd separate voorstellen aan u worden voorgelegd. Voor de uitwerking zijn nog middelen binnen de stelpost Nieuw beleid beschikbaar.

2.1.1 Nieuwe inzichten 2016-2019

Na de Algemene Beschouwingen hebben zich ontwikkelingen voorgedaan of zijn nieuwe inzichten ontstaan die van invloed zijn op het financiële perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen inzichten binnen bestaand beleid en van technische aard maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte, reserves en voorzieningen en/of opgenomen stelposten. Onderstaande tabel geeft hiermee het financiële beeld van de begroting 2016. Door de diverse mutaties verbetert het financieel beeld ten opzichte van de Perspectiefnota 2015-2019 met € 1,0 mln. in 2016. Het voordelige effect wordt toegevoegd aan de stelpost Nieuw beleid. De opgenomen wijzigingen zijn voorzien van een korte toelichting.

Wijzigingen ten opzichte van kader (Perspectiefnota)	2016	2017	2018	2019
Majeure wijzigingen				
00. Accressen Meicirculaire 2015 (8.4)	-591	393	-24	-818
01. Salarisbegroting 2016-2019 (8.5)	-447	-692	-630	-583
02. Kapitaallasten 2016-2019	-228	-254	-223	198
03. Hogere lasten PAS (eenmalig) (5.2)	200	0	0	0
04. Lagere baten Passage Dronten (6.3)	0	0	0	190
05. Hogere rentebaten liquide middelen (8.3)	-90	-101	-101	-105
06. Loon- en prijscompensatie 2016 (8.4)	400	400	400	400
07. Stelpost Vennootschapsbelasting (8.4)	50	50	50	50
08. Stelpost Onzekerheden Perspectiefnota (8.4)	-360	-335	-310	-285
09. Opleidingsbudget GS (8.1)	0	0	0	128
10. Overige mutaties < 50.000	56	8	53	51
Subtotaal	-1.010	-531	-784	-773

Wijzigingen ten opzichte van kader (Perspectiefnota)	2016	2017	2018	2019
11. Stelpost nieuw beleid:				
- Mutatie door verwerking Meicirculaire 2015	591	-393	24	818
- Overige mutaties 2016-2019 t.o.v. het kader	419	924	760	-45
Subtotaal	1.010	531	784	773
Totaal	0	0	0	0
Mutaties ten laste van de reserves				
12. Fonds leefbaarheid landelijk gebied (2.1)	100	100	100	100
Bestemmingsreserve STROP	-100	-100	-100	-100
13. Onttrekking beheerslasten gronden (2.2)	0	1.684	0	0
Bestemmingsreserve STROP	0	-1.684	0	0
14. Bestemmingsreserve Bodem	133	83	83	83
Lagere lasten programmaonderdeel Bodem (5.2)	-146	-96	-96	-96
Saldo ten behoeve programmaonderdeel Water (1.2)	13	13	13	13
15. Decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer (8.4)	-36.387	-36.417	-36.599	-36.597
Bestemmingsreserve Mobiliteit	21.160	10.566	-2.910	1.874
Lagere baten BDU (6.1, 6.2, 6.3)	20.024	44.026	41.892	35.542
Diverse kosten ten laste van de decentralisatie-uitkering (6.1, 6.2, 6.3)	-4.797	-18.175	-2.383	-819
16. p-MIRT 2017 (6.3)	0	-383	0	0
Bestemmingsreserves Infrafonds / ZZL / STROP	0	383	0	0
17. Procesgelden t.b.v. Investeringsagenda (7.1)	300	0	0	0
Bestemmingsreserve Omgevingsplan Flevoland	-300	0	0	0
18. Wijziging in lasten en onttrekking IFA (7.3)	1.900	1.900	601	-2.300
Bestemmingsreserve IFA	-1.900	-1.900	-601	2.300
19. Schadeloosstellingen boeren	100	0	0	0
Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur	-100	0	0	0
20. OP West EFRO (8.1)	150	0	0	0
Bestemmingsreserve Cofinanciering EU projecten	-150	0	0	0
21. Stelpost frictiekosten (8.5)	0	200	0	0
Bestemmingsreserve personele frictiekosten	0	-200	0	0
22. Decentralisatie-uitkering Natuurbeheer	-1.700	-1.700	-850	-850
Oormerken voor Natuurbeheer vanuit de STROP	-1.449	0	0	0
Bestemmingsreserve Ontwikkelen en beheer van natuur	3.149	1.700	850	850
23. Uitgaven Fonds Verstedelijking Almere (7.3)	2.360	0	0	0
Bestemmingsreserve Inv. Verstedelijking Almere	-2.360	0	0	0
24. Overige mutaties t.l.v. reserves <100.000	8	8	8	8
Diverse reserves	-8	-8	-8	-8
Subtotaal	0	0	0	0
Overige budget neutraal mutaties				
25. Procesgelden Nieuwe Natuur (7.4)	168	0	0	0
Lasten pacht gronden OVW	103	0	0	0
Opbrengsten pacht gronden OVW	-271	0	0	0
26. Overige mutaties < 100.000	78	13	16	13
Overige mutaties < 100.000	-78	-13	-16	-13
Subtotaal	0	0	0	0
Totaal nieuwe inzichten	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000 (- = voordelig effect op de ruimte)

Majeure wijzigingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2015-2019

00. Meicirculaire 2015: Accressen en overige ontwikkelingen

De accressen zijn in de Meicirculaire 2015 bijgesteld. Dat leidt tot een hogere uitkering uit het Provinciefonds. Meer informatie over het Provinciefonds is te vinden in het onderdeel Financiële begroting, paragraaf 1.4.

01. Salarisbegroting 2016-2019

De salarissen liggen in 2016 naar verwachting lager als gevolg van fors gedaalde premies voor pensioenen en sociale lasten. Dit levert een voordeel op van € 410.000. De overige verschillen betreffen afrondingsverschillen en een lagere bijdrage uit de reserve Personele frictiekosten.

02. Kapitaallasten 2016-2019

De staat van activa is geactualiseerd. Hierbij is aangesloten op het actuele p-MIRT. Als gevolg van versnelde afschrijvingen van gebouwen en inventaris en lagere investeringen in onder andere ICT in voorgaande jaren liggen de afschrijvingen lager ten opzichte van het kader.

03. Hogere lasten PAS (eenmalig)

Met ingang van 1 juli 2015 is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Om te kunnen voldoen aan de afspraken met betrekking tot het verzamelen van gegevens en het opzetten van het verkeersmodel, is eenmalig € 200.000 nodig.

04. Lagere baten Passage Dronten

In verband met het vervroegd aanleggen van de Passage Dronten is afgesproken dat de gemeente Dronten de voorfinanciering hiervan voor haar rekening neemt. Deze bijdrage vervalt vanaf 2019.

05. Bijgestelde verwacht rendement liquide middelen

Op grond van de lopende leencontracten met andere overheden ligt de verwachte rentebate hoger dan het kader. Middelen die zijn ondergebracht bij de schatkist kennen een rentevergoeding van 0%. Meer informatie over de renteontwikkelingen zijn terug te vinden in paragraaf 4 Financiering.

06. Loon- en prijscompensatie 2016

In de Perspectiefnota 2015-2019 is de stelpost Loon- en prijsontwikkeling geactualiseerd en bijgesteld. Om de afzonderlijke budgetten 2016 op het gewenste prijspeil 2016 te brengen, heeft de vertaling en verwerking naar budgetniveau plaatsgevonden (ten laste van de daarvoor bestemde stelpost).

De volgende bedragen zijn -ten laste van de stelpost- toegekend:

Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling	2016	2017	2018	2019
Hoogte stelpost kader	735	2022	3307	4594
Toekenning aan goederen en diensten budgetten	-86	-86	-86	-86
Toekenning aan subsidiebudgetten	-73	-74	-68	-68
Toekenning aan salarisbudgetten	0	0	0	0
Subtotaal	-160	-160	-154	-154
Toevoeging t.b.v. cao ontwikkeling	400	400	400	400
Hoogte stelpost loon- en prijsontwikkeling	975	2.262	3.553	4.840

Bedragen x € 1.000

Het restantbedrag 2016 houden we -in afwachting van een nieuwe cao- aan voor een eventuele loonontwikkeling. Dit bedrag is opgehoogd met € 400.000. Dit is de budgettaire ruimte die is ontstaan in de salarissen als gevolg van de daling van de werkgeverspremie voor pensioenen. Deze ruimte zal, naast de overige verwachte ontwikkelingen, worden ingezet voor de cao.

07. Stelpost Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren. Op basis van de huidige stand van zaken is een impactanalyse gemaakt waaruit blijkt dat een zeer beperkt aantal activiteiten van de Provincie Flevoland onderworpen zal zijn aan vennootschapsbelasting. Omdat de hieruit voortvloeiende verschuldigde vennootschapsbelasting op dit moment lastig is in te schatten, is een stelpost opgenomen van € 50.000.

08. Verlaging stelpost Onzekerheden Perspectiefnota

In de Perspectiefnota was binnen de stelpost Onzekerheden Perspectiefnota een bedrag van € 250.000 opgenomen voor een mogelijk BTW risico in relatie tot de omgevingsdienst. Inmiddels is gebleken dat dit risico veel beperkter van omvang is (maximaal enkele tienduizenden euro's) en dat het niet op de provincie zal drukken. Daarnaast is in de stelpost Onzekerheden Perspectiefnota een bedrag opgenomen om eventueel tegenvallende rentebaten op te vangen. Gezien de huidige verwachting van de rentebaten, is dit onderdeel komen te vervallen. De ontwikkeling van de stelpost is te vinden in onderdeel 1.4 van de Financiële begroting.

09. Opleidingsbudget GS

Het opleidingsbudget van Gedeputeerde Staten wordt begroot in een verkiezingsjaar. Vervolgens wordt het restant van het budget ieder jaar via resultaatbestemming overgeheveld naar het volgende jaar. In 2019, het jaar van de volgende verkiezingen van Provinciale Staten, wordt opnieuw een opleidingsbudget opgevoerd.

10. Overige mutaties < 50.000

Diverse relatief kleine mutaties leiden tot het hier genoemde verschil.

11. Nieuw beleid 2015-2018

De hiervoor geschetste onderdelen zorgen voor uitwerkingsverschillen (per saldo voordelig) ten opzichte van de Perspectiefnota 2015-2019 waardoor het financiële beeld is verbeterd. We hebben de middelen toegevoegd aan de stelpost Nieuw beleid. Dat is overeenkomstig de lijn die we hanteerden bij de verwerking van de Meicirculaire 2015 en de Perspectiefnota 2015-2019. Op deze wijze bieden we een sluitende begroting aan met ruimte voor nieuw beleid in deze nieuwe bestuursperiode.

Aanpassingen ten gunste of ten laste van reserves

12. Fonds Leefbaarheid landelijk gebied

Het Fonds Leefbaarheid landelijk gebied is ontstaan naar aanleiding van het Coalitieakkoord 2015-2019. Het opgevoerde budget is in eerste instantie bedoeld om de benodigde kaders te ontwikkelen om invulling te kunnen geven aan het fonds. Het fonds is als oormerk opgenomen in de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten en wordt daaraan onttrokken, zodat de benodigde activiteiten uitgevoerd kunnen worden.

13. Onttrekking beheerslasten gronden

In verband met de overname van de doorlopende verplichtingen van Natuurbeheer van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en de andere boekingssystematiek die daarbij gehanteerd moet worden, worden in het jaar 2017 dubbele lasten hiervoor verwacht. Het bij de jaarrekening 2014 hiervoor gereserveerde bedrag zal in dit jaar aangewend worden.

14. Onttrekking bestemmingsreserve Bodem

In verband met de decentralisatie-uitkering voor Bodemsanering en Duurzaam Gebruik Ondergrond, welke gebruikt wordt voor het nieuwe Bodemprogramma 2016-2020, is de reeds geraamde onttrekking uit de reserve Meerjarenprogramma bodem niet meer nodig. Het voordeel ligt iets hoger dan de geraamde onttrekking. Het saldo wordt besteed aan programmaonderdeel 1.2 Water.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de bewegingen die het gevolg zijn van het ontvangen van de decentralisatie-uitkering voor Bodem en ondergrond en Natuurakkoord (zie ook mutatie 22, Decentralisatie-uitkering Natuurakkoord).

Decentralisatie-uitkering:	2016	2017	2018	2019
Convenant Bodem en ondergrond (8.4)	-426	-426	-426	-426
Natuurakkoord (8.4)	-1700	-1700	-850	-850
Subtotaal	-2126	-2126	-1276	-1276
Programmaonderdelen:				
5.2 lasten Natuurbeheer & bodem	280	330	330	330
1.2 lasten Water	13	13	13	13
8.6 Lagere onttrekking uit reserve Bodem	133	83	83	83
8.6 Storting reserve Natuurbeheer	1700	1700	850	850
Subtotaal	2126	2126	1276	1276
Saldo	0	0	0	0

Bedragen x €1.000

15. Decentralisatie-uitkering Provinciefonds t.b.v. verkeer en vervoer

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet BDU (Brede Doel Uitkering) Verkeer en vervoer afgeschaft en ontvangt de provincie een decentralisatie-uitkering voor Verkeer en vervoer via het Provinciefonds. De niet bestede BDU middelen uit het verleden dienen nog besteed te worden conform de Wet BDU Verkeer en vervoer. Deze middelen zijn nog toereikend om in 2016 en deels in 2017 de uitgaven voor het openbaar vervoer (programmaonderdeel 6.1) te bekostigen.

Vanaf 2016 zal de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer worden ingezet voor het bekostigen van diverse mobiliteitslasten en infrastructurele projecten, welke in de programmamiddelen 6.1, 6.2 en 6.3 zijn opgenomen. Deze activiteiten werden voorheen betaald uit de BDU-middelen, welke als een bate op deze programma-onderdelen werden opgevoerd. Als gevolg van de wetwijziging ontstaat er een saldo op de programmaonderdelen, wat gecompenseerd wordt door de decentralisatie-uitkering uit programmaonderdeel 8.4 (Algemene middelen). Omdat in de eerste jaren nog niet alle middelen worden ingezet, vanwege de nog te besteden BDU gelden, worden de overige middelen uit de decentralisatie-uitkering gestort in de nieuwe bestemmingsreserve Mobiliteit.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de bewegingen die het gevolg zijn van het afschaffen van de BDU en de overgang naar de decentralisatie-uitkering.

Overgang BDU - Decentralisatie-uitkering	2016	2017	2018	2019
8.4 Decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer	-36.387	-36.417	-36.599	-36.597
8.6 Storting Bestemmingsreserve Mobiliteit	21.160	10.566	3.012	3.012
8.6 Onttrekking Bestemmingsreserve Mobiliteit	0	0	-5.922	-1.138
6.1 Lagere baten BDU - Openbaar vervoer	0	12.069	25.316	25.491
6.2 Lagere baten BDU - Verkeersveiligheid en verkeersmanagement	292	308	264	264
6.3 Lagere baten BDU - Nieuwe infrastructuur	19.732	17.480	13.300	6.775
6.3 Lagere baten BDU - AROV	0	14.169	3.012	3.012
6.2 Lasten - Spitsmijden	100	0	0	0
6.3 Lasten - p-MIRT	2.351	-887	-1.556	7
6.3 Lasten - Bijdragen gemeente	-2.000	439	8	8
6.3 Lasten - Bijdragen busbaan Almere	-5.252	-3.750	2.000	2.000
6.3 Lasten - latere uitbetaling AROV	0	-14.169	-3.012	-3.012
6.1/6.2 Overige lasten t.b.v. de decentralisatie-uitkering (m.n. prijsontwikkeling OV)	4	192	177	178
Saldo Decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer	0	0	0	0

Bedragen x €1.000

16. p-MIRT 2017

Enkele verkeer- en vervoersprojecten worden (deels) gedekt uit de provinciale reserves; met name uit de reserves Infrafonds, Strategische en ontwikkelingsprojecten en de bestemmingsreserve Vervangende projecten ZuiderZeelijnGelden. Het betreft de volgende projecten:

- Capaciteitsuitbreiding Waterlandseweg (SBA);
- Capaciteitsuitbreiding Hogering (SBA);
- Ontsluiting Luchthaven Lelystad;
- Aanleg 2^e rijbaan Gooiseweg;
- Passage Dronten.

17. Procesgelden ten behoeve van de Investeringsagenda

Voor diverse speerpunten wordt jaarlijks budget voor procesgelden aan de begroting toegevoegd vanuit de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan. Conform vigerend beleid wordt 75% van het totale procesgeld toegevoegd. De overige 25%, evenals de procesgelden 2017 en verder, blijven beschikbaar in de reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan. Voor 2016 betreft het Noordelijk Flevoland (€ 75.000), IJmeer/Markermeer (€ 112.500) en Luchthaven Lelystad (€ 112.500).

18. Wijziging in lasten en onttrekking IFA

Omdat een deel van het oorspronkelijke IFA-programma (€ 31 mln.) wordt afgewikkeld via het Fonds Verstedelijking Almere is het bestedingsritme van de geraamde IFA-bestedingen hierop aangepast. De nog

lopende projecten worden afgerond in de jaren 2015-2018. Dit heeft een aanpassing in de onttrekkingen uit deze reserve tot gevolg.

19. Schadeloosstelling boeren

Binnen het programma Nieuwe Natuur is rekening gehouden met kosten als gevolg van vergoedingen en schadeloosstellingen in het kader van het voormalig OostvaardersWold. Voor 2016 wordt verwacht dat er nog een aantal dossiers afgerond dienen te worden. Hiervoor wordt een bedrag van € 100.000 onttrokken aan de reserve Nieuwe Natuur.

20. OP West EFRO

De uitgaven voor lopende projecten binnen het programma OP West Kansen voor Flevoland (inclusief TMI) 2007-2013 kennen een afnemend karakter in verband met de afloop van de verantwoordingstermijn per 31-12-2015. Voor de definitieve afwikkelingen is in 2016 naar verwachting nog een beperkt budget benodigd. De provinciale cofinanciering bedraagt € 150.000 en komt ten laste van de reserve Cofinanciering EU-projecten 2007-2013.

21. Stelpost frictiekosten

De reserve Personele frictiekosten is een gedelegeerde reserve (zie de bijlage reserves en voorzieningen). De onttrekking bestaat uit een bedrag bedoeld voor bestaande situaties en een stelpost voor nieuwe situaties die gedurende een begrotingsjaar kunnen ontstaan. Op deze wijze kunnen besluiten -die passen binnen het bestedingskader- worden gedekt. Deze stelpost is voor het jaar 2017 aangepast.

22. Decentralisatie-uitkering Natuurakkoord

Vanuit het Provinciefonds wordt de decentralisatie-uitkering ten behoeve van het Natuurakkoord ontvangen. Deze uitkering is ter dekking van de jaarlijkse kosten voor Natuurbeheer. Aangezien de kosten jaarlijks fluctueren, wordt de nieuwe egaliseringsreserve Ontwikkelen en beheer van natuur gebruikt. Zie ook het overzicht in de tabel bij punt 15. De reeds aanwezige oormerken in de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten die betrekking hebben op Natuurbeheer zijn eveneens overgeheveld naar deze nieuwe reserve.

23. Uitgaven Fonds Verstedelijking Almere

Voor het Fonds Verstedelijking Almere (FVA) is tot en met 2020 totaal € 31 mln. beschikbaar (€ 10 mln. uit IFA-2 en € 21 mln. uit IFA-3). De bijdrage is gebaseerd op projectvoorstellen waarover met de verschillende partners overeenstemming is bereikt en welke zijn opgenomen in het jaarprogramma. Voor 2016 betreft dit het transitieprogramma Stedelijke grondstoffen Almere, het projectvoorstel Zero emissie busvervoer, Versterking kennisinfrastructuur en MKB-financieringsfaciliteit. Aan de eerste drie projecten zal de provincie financieel bijdragen.

24. Overige mutaties ten laste of ten gunste van reserves < 100.000

Over de overige mutaties ten laste of ten gunste van de reserves wordt in de programmabegroting bij de programmaonderdelen verslag gedaan.

2.1.2 Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2016 kunnen presenteren. Ook de meerjarenraming 2017-2019 is sluitend. De ontwikkelingen leiden tot een verhoging van de stelpost voor nieuw beleid. Deze stelpost geeft hiermee ruimte voor het ontwikkelen van nieuw beleid in de nabije toekomst.

2.2 Financiële diagnose provincie Flevoland 2015

Sinds enkele jaren laten wij een externe partij (Deloitte) een beoordeling maken van onze financiële positie. Dit is vormgegeven in de vorm van een financiële diagnose (benchmark), die jaarlijks wordt geactualiseerd. Dit instrument geeft een aanvullend inzicht in de financiële positie.

In de diagnose wordt een aantal gegevens over de financiële positie van de provincie vergeleken met andere provincies en afgezet tegen algemeen geaccepteerde landelijke normen. De analyse 2015 heeft betrekking op

de cijfers uit de jaarrekeningen 2014 en de programmabegrotingen 2015 van alle provincies. De diagnose bestaat uit veel cijfermateriaal, dat is samengevat in een visueel overall overzicht dat een aantal (16) standaardelementen van de financiële positie bevat. Per element is door Deloitte een waardering gegeven, die kan uiteenlopen van zeer ongunstig tot zeer gunstig.

Totaalbeeld

Het totaalbeeld voor Flevoland op de beoordeelde 16 elementen is:

Scores	2012	2013	2014	2015
Zeer gunstig	2	2	2	2
Gunstig	9	11	11	11
Neutraal	4	3	3	3
Ongunstig	1	0	0	0
Zeer ongunstig	0	0	0	0

Oordeel

In zijn algemeenheid is het oordeel dat Flevoland een goede financiële positie heeft; alle waarderingen zijn neutraal of gunstiger. De waarderingen zijn de laatste jaren ongewijzigd gebleven. Er is wel gemiddeld sprake van lichte verdere verbeteringen op onderdelen van de financiële positie, maar deze worden niet zichtbaar in de waarderingen, omdat ze onvoldoende groot zijn om een overgang naar een hogere waardering te rechtvaardigen.

Toelichting

Hieronder worden de scores op de benoemde elementen vermeld en kort toegelicht.

Onderwerp	Waardering	Toelichting
Provinciale opcenten	gunstig	Belastingtarief ligt onder het landelijke gemiddelde; additionele bron van inkomsten is aanwezig
Weerstandsvermogen	gunstig	Verhouding risico's/weerstandcapaciteit is ongeveer 1 staat tot 4 (de geïdentificeerde risico's kunnen ruimschoots worden opgevangen uit de beschikbare weerstandscapaciteit).
Schuldpositie	gunstig	Er is een voordelig verschil tussen bezittingen en schulden, dat in 2014 verder is toegenomen
Aanwending externe financiering	zeer gunstig	Er is geen lang vreemd vermogen aangetrokken. Voorzieningen zijn volledig gefinancierd met eigen vermogen.
Reservepositie	gunstig	De reservepositie is goed te noemen en in 2014 toegenomen. Het gemiddelde bedrag aan eigen vermogen per inwoner ligt onder het landelijke gemiddelde.
Verhouding activa /reserves	gunstig	De reserves zijn hoger dan de boekwaarde van de activa (begroting niet beklemd door keuzes en lasten uit het verleden).
Voorzieningen	neutraal	Er zijn onderhoudsvoorzieningen aanwezig; de omvang is door de jaren heen is stabiel.
Gespaard voor onderhoud	gunstig	De omvang van de onderhoudsvoorzieningen is relatief hoger dan bij de andere provincies.
Garantstellingen	gunstig	Omvang van de garantiestellingen is beperkt. Financiële risico's zijn beperkt.
Rentelasten	zeer gunstig	Door de afwezigheid van langlopende leningen zijn er geen rentelasten.
Rentelasten eigen financieringsmiddelen	neutraal	Er wordt geen rente toegevoegd aan de reserves,
Rente (investerings en grondexploitatie)	gunstig	Er worden geen rentekosten geacitseerd. Alle rentekosten zijn gedekt in de exploitatie.
Grondexploitaties	gunstig	Geen risico's door de afwezigheid van eigen (actieve) grondexploitaties.
Niet in exploitatie genomen gronden	neutraal	Eigen grondpositie is beperkt. Kans op toekomstige voordelen en risico's zijn beperkt.
Begroting 2015-2018	gunstig	De begroting 2015 is structureel sluitend en het eigen vermogen neemt toe
EMU-saldo 2015-2018	gunstig	In de periode 2015-2018 wordt geen overschrijding van de referentiewaarde voor het EMU saldo verwacht

Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven die we als gevolg van wijzigingen in het BBV aan onze begroting moet toevoegen. Deze getallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Deze kengetallen geven immers een indicatie van de financiële positie van de provincie. Hoewel het BBV voorschrijft deze gegevens op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing hebben we ervoor gekozen om deze kengetallen hier te presenteren en in de paragraaf te verwijzen naar dit onderdeel.

Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze, welke is opgenomen in de Meicirculaire 2015, kunnen de waarden worden vergeleken met die van andere provincies.

Kengetal	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Begroting 2016
Netto Schuldquote	-33%	-27%	-27%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekke langlopende leningen	-34%	-28%	-28%
Solvabiliteit	60%	56%	66%
Grondexploitatie	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	13%	3%	4%
Opcenten	94%	93%	96%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekke langlopende leningen.

De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 27% negatief in 2016. Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Doordat we geen netto schuld kennen, is er een negatief percentage.

Na correctie voor de verstrekke langlopende leningen ligt dit percentage 1 procent lager. Wel dient hierbij te worden opgemerkt dat de hoogte van de overlopende passiva (uitstaande schulden) en activa (uitstaande vorderingen) moeilijk te voorspellen is. Daarom is dit kengetal voor een deel gebaseerd op de aanname dat deze posten, rekening houdend met de afbouw van het BDU-saldo (Brede Doel Uitkering) in de overlopende passiva, op gelijk niveau blijven.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves van de provincie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa is gefinancierd met eigen middelen. Voor Flevoland ligt de solvabiliteitsratio rond de 66%. De stijging van de solvabiliteit wordt veroorzaakt door het ontvangen van een decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer (eigen vermogen) in plaats van de BDU uitkering (vreemd vermogen). Met deze waarde is de provincie goed in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde (landbouwgrondprijs).

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel beleid, om bedrijfsvoeringlasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves hebben een structureel karakter, wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft.

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves te delen door de totale baten. Dit kengetal wordt uitgedrukt in een percentage. Uit dit positieve percentage blijkt dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Ten opzichte van 2014 daalt dit percentage als gevolg van de veranderingen binnen het onderdeel jeugdzorg (programma 4). In de jaren 2015 en 2016 dalen naast de uitgaven voor jeugdzorg ook de structurele kosten voor bedrijfsvoering (programma 8). De structurele lasten voor mobiliteit (programma 6) lopen niet alle jaren in de pas met de structurele baten voor dit onderwerp, hetgeen schommelingen in het percentage veroorzaakt.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om de structurele baten te verhogen. Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde komt. De belastingdruk wordt nader toegelicht in de paragraaf Lokale heffingen.

2.3 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het is voorgeschreven om specifiek inzage te geven in lasten waarvoor geen voorziening is genomen, vanwege het gelijkmatige karakter van het uitgavenpatroon. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting van het vakantiegeld niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar.

2.4 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft inzicht in de begrote boekwaarde op 1 januari van het betreffende jaar.

Activa	Begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019
Materiële vaste activa					
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
a. Verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	42.001	53.068	59.119	71.044	79.750
b. Kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	850	735	619	497	447
c. Openbare verlichting	989	889	783	672	556
d. Gronden en terreinen	3.484	4.007	14.750	20.249	20.249
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	47.324	58.699	75.271	92.462	101.002
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen:					
a. Provinciehuis	12.175	11.568	11.461	10.778	10.096
b. Steunpunten	470	452	432	411	387
Technische installaties, automatisering en meubilair	4.137	8.492	8.629	10.249	10.368
Overige materiele vaste activa	251	146	54	27	23
Totaal vaste activa met economisch nut	17.032	20.657	20.576	21.465	20.874
Totale materiële vaste activa	64.356	79.356	95.847	113.927	121.876

Activa	Begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019
Financiële vaste activa					
Verstrekte langlopende geldleningen	30.327	42.927	35.519	32.519	29.319
Kapitaalverstrekkingen	1.198	1.198	1.198	1.198	1.198
Uitzettingen > 1 jaar e.a.	927	0	0	0	0
Overige uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0
Bijdragen aan activa van derden	0	0	0	0	0
Totale financiële vaste activa	32.452	44.125	36.717	33.717	30.517
Totaal vaste activa	96.808	123.481	132.564	147.644	152.393

Bedragen x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings)investeringen. De verminderingen betreffen de bijdragen van derden, onttrekkingen aan reserves en voorzieningen en aflossingen op leningen.

Overzicht van (vervangings)investeringen 2016-2019

Product	2016		2017		2018		2019	
	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Vermeer-deringen	Vermin-deringen
5.2.2 Duurzaamheid, incl. duurzaam bodemgebruik en DE-on	249	249	0	0	0	0	0	0
6.3.1 Investerings provinciale infrastructuur	20.843	18.639	42.357	35.390	27.567	23.859	14.582	12.154
6.4.1 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	4.988	0	5.880	0	6.112	0	9.547	0
7.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	0	0	0	200	0	400	0	200
7.2.3 Flevokust	17.000	6.257	8.703	3.203	0	0	0	0
7.3.1 Zuidelijk Flevoland	750	100	0	100	0	100		100
8.1.1 Provinciale Staten	30	0	30	0	30	0	30	0
8.2.2 Interbestuurlijk toezicht	0	108	0	0	0	0	0	76
8.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	0	7.200	0	2.700	0	2.700	0	2.700
8.5.5 Facilitaire zaken en financiële administratie	123	0	1.895	0	972	0	222	0
8.5.6 Informatievoorziening	1.810	0	1.810	0	1.810	0	1.488	0
Eindtotaal	45.792	32.554	60.676	41.594	36.491	27.059	25.869	15.230

Bedragen x € 1.000

2.5 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie, worden er geen middelen geleend om investeringen mee te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend conform het ingestelde treasurybeleid.

In de paragraaf Financiering zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.6 Reserves en voorzieningen

In 2016 nemen de reserves per saldo af met circa € 4,9 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 16,8 mln. staan onttrekkingen van € 21,7 mln. In 2016 neemt de omvang van de voorzieningen af met € 3,7 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen gaan rechtstreeks via de voorzieningen en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud aan landwegen en vaarwegen.

Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen in deze begroting. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende Nota reserves en voorzieningen 2011-2015. Eind 2015 wordt een herziening voorbereid die wordt voorgelegd aan Provinciale Staten.

Een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening (zie onderstaande tabel) is in bijlage B van deze begroting opgenomen.

Reserves en voorzieningen	Stand 1/1	Reserves en voorzieningen 2016			Oormerk
		Storting	Onttrekking	Stand 31/12	
A001 Algemene reserve	18.411	1.000	0	19.411	0
B003 Personele frictiekosten	8.749	900	-641	9.008	-6.175
B006 Grootschalige kunstprojecten	423	33	-29	427	-427
B008 Monumentenzorg	182	147	-29	299	-299
B009 Strategische/ontwikkelingsprojecten	23.914	5.396	-6.709	22.601	-22.601
B011 Sportaccommodaties c.a.	395	0	0	395	-395
B016 Vervangende projecten Zuiderzeelijn	5.586	0	-3.000	2.586	-2.586
B017 Technische bijstand Europa	963	18	0	981	-981
B020 Egalisatiereserve jeugdzorg	2.459	0	0	2.459	-2.459
B022 Cofinanciering EU-projecten 07-13	2.383	0	-150	2.233	-2.233
B024 Investeringsimpuls Flevoland Almere	11.405	0	-4.200	7.205	-7.205
B025 Proceskosten speerpunten Omgevingsplan	938	1.372	-1.195	1.115	-1.115
B026 Infrafonds	8.733	3.540	-6.326	5.948	-5.948
B027 p-MJP Landelijk Gebied	6.139	430	-1.030	5.539	-5.539
B028 GO-gelden	17	0	0	17	-17
B029 Meerjarenprogramma bodem	2.763	0	0	2.763	-2.763
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	500	0	0	500	-500
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	1.543	900	-900	1.543	-1.543
B032 Nieuwe Natuur	4.406	11	-150	4.267	-4.267
B033 Egalisatiereserve activering VVI	5.198	3.076	0	8.275	-8.275
B034 Flevokust	5.000	0	0	5.000	-5.000
B035 Almere 2.0	10.000	4.200	-2.360	12.415	-12.415
B036 Egal.res. jr. onderh. Infrastructuur	PM	PM	0	PM	0
B037 Mobiliteit	0	21.160	0	21.160	-21.160
B038 Ontwikkelen en beheer van natuur in Flevoland	0	3.149	0	3.149	-3.149
Totaal Reserves	120.107	45.331	-26.719	139.295	-115.604

Reserves en voorzieningen	Stand 1/1	Reserves en voorzieningen 2016			Oormerk
		Storting	Onttrekking	Stand 31/12	
V005 Grondwaterbeheer	711	0	0	711	n.v.t.
V011 NJO provinciehuis	1.606	350	-504	1.452	n.v.t.
V042 NJO infrastructuur	12.824	8.893	-10.476	11.241	n.v.t.
V015 Pensioen/uitkeringen GS	6.872	105	-105	6.872	n.v.t.
V018 Rechten van personeel derden	0	0	0	0	n.v.t.
V035 Oninbare vorderingen	105	0	0	105	n.v.t.
V036 Verkoop aandelen Essent/NUON	104	0	0	104	n.v.t.
V037 Oninbare Leningen	249	0	0	249	n.v.t.
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	1.162	0	-303	859	n.v.t.
V040 Gronden OVW Nieuwe Natuur	1.102	0	0	1.102	n.v.t.
V041 Voorziening nazorg Het Friese Pad	0	0	0	0	n.v.t.
Totaal Voorzieningen	37.559	9.348	-11.387	22.696	n.v.t.

Bedragen x € 1.000

Bestedingskader gedelegeerde reserves

Op 27 januari 2011 hebben Provinciale Staten de Nota reserves en voorzieningen 2011-2015 vastgesteld. Deze kaders zijn geactualiseerd in de Tussentijdse evaluatie Nota reserves en voorzieningen welke in 2014 door Provinciale Staten is vastgesteld. Een van de nieuwe elementen in deze Nota is het bestedingskader voor de zogenaamde gedelegeerde reserves⁶. Bij de vaststelling van de Nota is expliciet door Provinciale Staten besloten om de bestedingskaders voor gedelegeerde reserves jaarlijks te laten vaststellen bij de vaststelling van de programmabegroting. De opzet en inhoud van het bestedingskader is in samenwerking met de Statenwerkgroep Planning en Control (maart 2012) tot stand gekomen.

Door instemming met het bestedingskader machtigt u ons om de uitvoering ter hand te nemen. Deze uitvoering bestaat uit het aangaan van verplichtingen en het doen van uitbetaling conform de geoormerkte bedragen. Via de planning & control cyclus wordt gerapporteerd over uitvoering. In de jaarstukken wordt verantwoording afgelegd.

⁶ Het betreft hier de reserves: Jeugdzorg, Sportaccommodaties, Gladheidsbestrijding en Personele frictiekosten.

Bijlagen

A. Aanvaarde moties en amendementen algemene beschouwingen 2015

Amendement / Motie	Reg. nr	Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Amendement D	1771858	Vervangen tekst Vrijetijdseconomie in de Perspectiefnota 2015-2019: We zien zowel voor dag- als voor verblijfsrecreatie kansen voor promotie van Flevoland als toeristisch-recreatief merk met voorbeelden als een Flevokunstroute, Flevonatuurroute, een landschapskunstroute, wandel- en fiets knooppunten netwerken, lange afstand wandelroutes, en nog veel meer.	Geen.	Zie voor meer informatie programmaonderdeel 3.2 Recreatie en toerisme incl. gebiedspromotie.
Motie 2	1771860	Onderzoeken rol verbeteren eerste hulp bij reanimatie Verzoeken het college van GS: - In samenwerking met partners (GGD/ RAV Flevoland en eventueel gemeenten) te onderzoeken of een provinciale rol nodig is voor het verbeteren van de eerste hulp bij reanimatie. - Als blijkt dat een provinciale rol gewenst is, een voorstel te doen aan Provinciale Staten hoe deze rol vorm kan worden gegeven en in dit voorstel de leereffecten uit pilots en activiteiten uit andere regio's te betrekken.	PM	De provincie faciliteert in 2015 een startmoment voor de burgerhulpverlening. Een mededeling aan PS is in voorbereiding.
Motie 4	1771862	Bestemmingsreserve Jeugdzorg Dragen het college van GS op: - Het incidentele bedrag van € 2,5 mln. niet te laten vrijvallen ten gunste van de algemene middelen en e.e.a. derhalve niet te verwerken in de Zomernota medio 2015; - De voortgang van de transitie Jeugdzorg te monitoren en Provinciale Staten hierover (uiterlijk) voorjaar 2016 te informeren; - De financiële middelen tenminste tot behandeling van de Jaarrekening 2015 (voorjaar 2016) beschikbaar te houden voor de transitie Jeugdzorg.	Geen.	De reserve Jeugdzorg wordt voorlopig in stand gehouden. Dit heeft geen effect op de Programma-begroting 2016.
Motie 8	1771866	Aandacht voor behoud werkgelegenheid Dragen het college van GS op: Bij de uitwerking van de arbeidsmarktplannen nadrukkelijk	Geen.	Bij de ontwikkeling van de nieuwe Human Capital Agenda zal dit onderwerp worden meegenomen. Naar

Amendement / Motie	Reg. nr	Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
		aandacht te besteden aan behoud van werkgelegenheid in de breedste zin van het woord.		verwachting is deze medio 2016 gereed.
Motie 10	1771868	Mogelijkheden verdergaande klimaatdoelstellingen Dragen het college van GS op: <ul style="list-style-type: none"> - Urgenda en andere onafhankelijke experts uit te nodigen voor een beeldvormende sessie met GS en PS waarin de mogelijkheden van de provincie om verdergaande stappen te nemen tegen klimaatverandering op de agenda staan; - Binnen 6 maanden na deze sessie aan PS voor te leggen wat de mogelijkheden van de provincie Flevoland zijn om een bijdrage te leveren aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. 	PM	De planning is om begin 2016 een beeldvormende sessie te organiseren.

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Reserves en voorzieningen	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	18.411	1.000		19.411				20.411				20.411	
B003 Personele frictiekosten	8.749	900	-641	9.008	-6.175	900	-336	9.572	-9.572	900	-78	10.394	-10.394
B006 Grootschalige kunstprojecten	423	33	-29	427	-427	33		460	-460	33		493	-493
B008 Monumentenzorg	182	147	-29	299	-299	147		446	-446	147		593	-593
B009 Strategische/ontwikkelingsprojecten	23.914	5.396	-6.709	22.601	-22.601	5.396	-5.729	22.268	-22.268	4.561	-3.991	22.837	-22.837
B011 Sportaccommodaties c.a.	395			395	-395			395	-395			395	-395
B016 Vervangende projecten Zuiderzeelijn	5.586		-3.000	2.586	-2.586		-2.000	586	-586		-2.000	-1.414	1.414
B017 Technische bijstand Europa	963	18		981	-981	18		999	-999	18		1.018	-1.018
B020 Egalisatiereserve jeugdzorg	2.459			2.459	-2.459			2.459	-2.459			2.459	-2.459
B022 Cofinanciering EU-projecten 07-13	2.383		-150	2.233	-2.233			2.233	-2.233			2.233	-2.233
B024 Investeringsimpuls Flevoland Almere	11.405		-4.200	7.205	-7.205		-4.200	3.005	-3.005		-2.901	104	-104
B025 Proceskosten speerpunten Omgevingsplan	938	1.372	-1.195	1.115	-1.115	1.372	-835	1.651	-1.651	1.372		3.023	-3.023
B026 Infrafonds	8.733	3.540	-6.326	5.948	-5.948	3.473	-4.656	4.765	-4.765	3.471	-4.786	3.450	-3.450
B027 p-MJP Landelijk Gebied	6.139	430	-1.030	5.539	-5.539	430	-1.030	4.939	-4.939	430	-1.030	3.739	-3.739
B028 GO-gelden	17			17	-17			17	-17			17	-17
B029 Meerjarenprogramma bodem	2.763			2.763	-2.763			2.763	-2.763			2.763	-2.763
B030 Egalisatie gebiedsbestrijding	500			500	-500			500	-500			500	-500
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	1.543	900	-900	1.543	-1.543	900	-900	1.543	-1.543	900	-900	1.543	-1.543
B032 Nieuwe Natuur	4.406	11	-150	4.267	-4.267	11		4.278	-4.278	11		4.300	-4.300
B033 Egalisatiereserve activering VVI	5.198	3.076		8.275	-8.275	2.958		11.232	-11.232	2.553		13.785	-13.785
B034 Flexokust	5.000			5.000	-5.000			5.000	-5.000			5.000	-5.000
B035 Almere 2.0	10.000	4.200	-2.360	11.840	-11.840	4.200		16.040	-16.040	4.200		20.240	-20.240
B036 Egal res. Jf. onderh. Infrastructuur				PM									
B037 Mobiliteit		21.160		21.160	-21.160	10.566		31.726	-31.726	3.012	-5.922	28.816	-28.816
B038 Beheer en ontwikkeling natuur		3.149		3.149	-1.700	1.700		4.849	-4.849	850		5.699	-5.699
Totaal Reserves	120.107	45.331	-26.719	138.720	-115.029	33.104	-19.686	152.137	-131.726	22.457	-21.608	152.986	-132.575
V005 Grondwaterbeheer	711			711	n.v.t.			711	n.v.t.			711	n.v.t.
V011 NJO provinciehuis	1.606	350	-504	1.452	n.v.t.	350	-124	1.678	n.v.t.	501	-229	1.950	n.v.t.
V042 NJO infrastructuur	12.824	8.893	-10.476	11.241	n.v.t.	9.233	-9.888	10.586	n.v.t.	9.257	-4.370	15.473	n.v.t.
V015 Pensioen/uitkeringen GS	6.872	105	-105	6.872	n.v.t.	105	-105	6.872	n.v.t.	105	-105	6.872	n.v.t.
V018 Rechten van personeel derden					n.v.t.				n.v.t.				n.v.t.
V035 Oninbare vorderingen	105			105	n.v.t.			105	n.v.t.			105	n.v.t.
V036 Verkoop aandelen Essent/NUON	104			104	n.v.t.			104	n.v.t.			104	n.v.t.
V037 Oninbare Leningen	249			249	n.v.t.			249	n.v.t.			249	n.v.t.
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	1.162		-303	859	n.v.t.		-297	562	n.v.t.		-292	270	n.v.t.
V040 Gronden OVW Nieuwe Natuur	1.102			1.102	n.v.t.			1.102	n.v.t.			1.102	n.v.t.
V041 Voorziening nazorg Het Friese Pad					n.v.t.				n.v.t.				n.v.t.
Totaal Voorzieningen	24.735	9.348	-11.387	22.696		9.688	-10.414	21.969		9.862	-4.995	26.836	
										9.928	-11.394	25.369	

Bedragen x €1.000

Algemene reserve (NR: A001)

De Algemene reserve is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is. De Algemene reserve wordt - in voorkomende gevallen - gebruikt om geormerkte middelen van het ene naar het andere jaar over te hevelen.

Het vrij besteedbare deel van de Algemene reserve maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit van de provincie. De noodzakelijke minimumomvang van de Algemene reserve wordt mede bepaald door het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf weerstandvermogen in begroting en jaarstukken toegelicht.

Op basis van de Evaluatienota reserves en voorzieningen zullen bij deze jaarrekening alle oormerken overgeheveld worden naar de Reserve strategische en ontwikkelingsprojecten, waarna de Algemene reserve volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
A001 Algemene reserve	18.411	1.000	0	19.411	0	19.411

Bij

Terugstorting ivm voorfinanciering bedrijfsvoering PS13/06

1.000

1.000

Af

0

Reserve Personele frictiekosten (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor wij verplichtingen aan mogen gaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. Dit bestedingskader is hieronder incl. doel van de reserve weergegeven.

Doel (zoals opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2011-2015)

De reserve wordt ingezet voor:

1 (tijdelijke) bovenformatieve formatieplaatsen;

2 tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden);

3 personele knelpunten;

4 vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden);

5 complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten, incl. WW trajecten;

6 organisatieontwikkeling (waaronder transitie, tijdelijk 2012-2015).

7 transitiekosten

Besteding

De onttrekkingen aan de reserve voor de hierboven beschreven doelen zijn deels voorzienbaar (financiële afwikkeling van genomen besluiten) en deels afhankelijk van nieuwe besluitvorming binnen de doelstelling van de reserve.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B003 Personele frictiekosten	8.749	900	-641	9.008	6.175	2.833

Bij

Reguliere storting conform begroting

900

900

Af

Betreft bijdrage voor salariskosten

-206

Betreft WGA en WW kosten

-120

Betreft advieskosten P&O

-15

Betreft de stapel frictiekosten 2016

-300

-641

Oormerken

Niet bestede middelen transitie

1.084

Reorganisatie bedrijfsvoering

4.980

TBV geraamde onttrekkingen 2014-2017

111

6.175

Reserve Grootschalige kunstprojecten (NR: B006)

De reserve heeft twee doelen:

- Realisatie van landschapskunstwerken.
- Toepassing 1% kunstregeling bij investeringen in infrastructuur, verbouwing, nieuwbouw of aankoop van provinciale gebouwen door de provincie die een bedrag van € 10 mln. te boven gaan. '

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B006 Grootschalige kunstprojecten	423	33	-29	427	427	0

Bij

Reguliere storting conform begroting

33

33

Af

7e Landschapskunstwerk

-29

-29

Oormerken

7e Landschapskunstwerk

40

Saldo is volledig geoormerkt

387

427

Reserve Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie en onderhoud van rijks- en gemeentelijke monumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B008 Monumentenzorg	182	147	-29	299	299	0

Bij

Reguliere storting conform begroting

147

147

Af

restauratie Wijk 4-20 bakkerij Urk

-29

-29

Oormerken

Saldo is volledig geoormerkt

299

299

Reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die van strategisch belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie. Het gaat daarbij om majeure projecten die naar hun omvang niet binnen de jaarlijks in de begroting beschikbare middelen kunnen worden opgevangen. Gelet op de omvangrijke bedragen die veelal met het uitvoeren van majeure projecten zijn gemoeid en de noodzaak om tot verdere ontwikkeling van de provincie te komen, is een substantiële reserve de komende jaren noodzakelijk.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B009 Ontwikkelings/strategische projecten	23.914	5.396	-6.709	22.601	22.601	0

Bij

Reguliere storting	4.242
Terugstorting uit de reserve Speerpunten Omgevingsplan Flevoland	835
Effect lagere kapitaallasten voor Nieuwe Natuur	11
Resterende middelen zorginnovatie	308
	5.396

Af

p-MIRT 2013 projecten SBA (Waterlandseweg/Lasserweg)	-1.615
Technocampus Lelystad Airport	-155
Aanleg eerste fase marker wadden	-400
Dekking kapitaallasten fysieke werklocatie Floriade Werkt	-10
Inzet tbv nieuw beleid 2015-2018	-262
Wetensch. SteunFunctie Bibli. Almere	-50
Omgevingsvisie	-500
Monitoring natuur en landschap	-5
Herfasering kwaliteitsimpuls OV	-200
Herstructurering bedrijventerrein	-1.500
Middelen voor beleidsontwikkeling landelijk gebied	-100
Overheveling oormerken natuurbeheer naar reserve Beheer en ontwikkeling van Natuur	-1.449
BDU aanpassing	-463
	-6.709

Oormerken

Niet bestede middelen PHP Bedrijventerreinen 2010-2020	-214
Risico "Uitvoeringskosten afrekening EP2007-2013	-1.200
Notitie BG: Restant hoger onderwijs (na inzet voor doorstart RHA)	-70
Achtervang terugbetaalverplichting Lening De-on (20 jaar/2014)	-6.495
Bereikbaarheid Luchthaven (MOBLA)	-1.500
Kapitaallasten Fysieke werkplaats Floriade Werkt (na 2018)	-377
Tekort op provinciale cofinanciering van het EP 2007-2013 - PS11/15	-279
Oormerken Coalitieakkoord 2015-2019:	
Stimuleren hernieuwbare energie	-500
Nationaal Park Oostvaardersplassen	-750
Verbreiding sluizen Kornwerderzand	-500
Haalbaarheidsonderzoeken mobiliteit	-200
Verkeersmanagement en bereikbaarheid Oostrand	-500
Realiseren sluitend fietspadennetwerk	-2.000
Strategische gebieden en impulsen toerisme en recreatie	-150
Verbeteren aansluiting arbeidsmarkt op vraag bedrijfsleven	-1.500
Stimuleren innovatie en productketens	-1.500
Economische clusters	-2.000
Ondersteuning MKB	-500
Toeristisch recreatieve benutting Flevolandse monumenten	-150
Leefbaarheid landelijk gebied	-500
100 jaar Zuiderzeewet	-100
Overige oormerken	-1.616
	-22.601

Reserve Sportaccommodaties/grootschalige sportmanifestaties (NR: B011)

De reserve heeft tot doel het ondersteunen van de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan:

- de stimulering van een voor Flevoland toereikend sportvoorzieningsniveau
- subsidie voor sportaccommodaties met een provinciale of landelijke betekenis
- grote sportmanifestaties

Besteding

De bestedingsdoelen van de reserve zijn opgenomen in de Sportnota 2013-2016. De uitvoering van de sportnota is opgedragen aan GS. Aanvragen worden getoetst aan de Sportnota.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B011 Sportaccommodaties c.a.	395	0	0	395	395	0

Bij 0

Af 0

Oormerken

Saldo is volledig geoormerkt -395

Reserve Vervangende projecten Zuiderzeelijn (NR: B016)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond; daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2020).

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B016 Vervangende projecten Zuiderzeelijn	5.586	0	-3.000	2.586	2.586	0

Bij 0

Af
Cofinanciering Programma ZZL Noordelijk Flevoland -3.000
-3.000

Oormerken

Erfgoedpark Batavialand -1.950
Luchthaven Lelystd en baanverlenging -550
Saldo is volledig geoormerkt -86
-2.586

Reserve Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn, onder de noemer technische bijstand, middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten hebben geen gelijkmatig verloop. Met deze egalisatiereserve kunnen de schommelingen in de kosten van Technische Bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B017 Technische bijstand Europa	963	18	0	981	981	0

Bij
Reguliere storting conform begroting 18
18

Af
Uitvoering technische bijstand Europa 0
0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt. -981
-981

Reserve Jeugdzorg (NR: B020)

De reserve wordt gebruikt om niet bestede provinciale gelden voor de jeugdzorg beschikbaar te houden voor het opvangen van fluctuaties in vraag en aanbod voor het jaar 2014 en voor financiële ondersteuning t.b.v. de transitie in het jaar 2015.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B020 Egalisatiereserve jeugdzorg	2.459	0	0	2.459	2.459	0

Bij 0

Af 0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt. -2.459
-2.459

Reserve Cofinanciering EU-projecten 2007-2013 (NR: B022)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2007-2013 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B022 Cofinanciering EU-projecten 07-13	2.383	0	-150	2.233	2.233	0

Bij 0

Af

Cofinanciering EU-projecten 07-13 -150
-150

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt. 2.233
2.233

Reserve Investeringsimpuls Flevoland-Almere (NR: B024)

De provincie wil met het IFA in de periode 2007-2020 het volgende realiseren:

- krachtige impulsen voor de ontwikkeling van een uniek stedelijk klimaat in Almere en het versterken van de economische positie van Almere binnen de Noordvleugel van de Randstad.
- Impulsen voor ideeën, ondernemingen en mensen, waardoor Almere duurzaam aantrekkelijk blijft en waarbij het gaat om investeringen in de sociale, culturele en economische infrastructuur.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B024 Investeringsimpuls Flevoland Almere	11.405	0	-4.200	7.205	7.205	0

Bij

Reguliere storting conform begroting 0
0

Af

Uitgaven 2016 IFA -4.200
-4.200

Oormerken

Uitstaande lening Project Reedewaard (1603605) -1.950
 Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt. -5.255
-7.205

Reserve Proceskosten speerpunten Omgevingsplan (NR: B025)

Voor de uitvoering van de speerpunten is externe deskundigheid nodig, die kan wisselen afhankelijk van de fase waarin het speerpunt zich bevindt. Voor elk speerpunt wordt een bestuursopdracht door Provinciale Staten vastgesteld, waarbij een inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de speerpunten zullen worden gedaan. Vanwege het ongelijkmatig verloop van de uitgaven is een reserve ingesteld; hierdoor wordt het jaarlijks beslag op de begroting geëgaliseerd.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B025 Omgevingsplan Flevoland	938	1.372	-1.195	1.115	1.115	0

Bij

Reguliere storting (inclusief verlaging als gevolg van taakversobering PN2013-2017)	1.372
	<u>1.372</u>

Af

Actualisatie omgevingsbeleid	-60
Procesgelden Noordelijk Flevoland	-75
Procesgelden Luchthaven Lelystad	-113
Procesgelden Markermeer IJmeer	-113
Terugstorten in Reserve Strategische en ontwikkelingsprogramma's	-835
	<u>-1.195</u>

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.	1.115
	<u>1.115</u>

Reserve Infrafonds (NR: B026)

Het doel van het Infrafonds is om, op basis van de gestelde doelstellingen van Provinciale Staten in de nota Mobiliteit Flevoland, de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van de provincie Flevoland op lange termijn te waarborgen en te verbeteren.

De primaire functie van het Infrafonds is sparen. Gelet op de hoogte van de jaarlijkse dotatie versus het benodigde investeringsvolume op termijn worden de eerste jaren gebruikt om financieel volume te creëren.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B026 Infrafonds	8.733	3.540	-6.326	5.948	5.948	0

Bij

Reguliere storting (afhankelijk van opbrengsten MRB)	3.134
Natuurvriendelijke oevers - PS14/20	406
	<u>3.540</u>

Af

Nettering BDU (BTW)	-1.220
Bijdragen reserves in provinciale projecten	-4.540
Voorverkenningen mbt Infrastructurele projecten	-160
Middelen natuurvriendelijke oevers	-406
	<u>-6.326</u>

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.	5.948
	<u>5.948</u>

Reserve p-MJP/POP (NR: B027)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het p-MJP 2007-2013 beschikbaar te houden voor latere jaren zodat de afspraken uit de bestuursovereenkomst kunnen worden gerealiseerd. De provinciale cofinanciering voor het p-MJP is gelijkmatig beschikbaar over de jaren 2007-2013. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar. Om die reden is deze egalisatiereserve ingesteld.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B027 p-MJP/POP	6.139	430	-1.030	5.539	5.539	0

Bij

Extra storting i.h.k.v. POP-3

430

Af

Uitgaven p-MJP landelijk gebied

-1.030

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

5.539

Reserve GO-gelden (NR: B028)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede GO-gelden beschikbaar te houden voor latere jaren zodat de afspraken uit de CAO kunnen worden gerealiseerd.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B028 GO-gelden	17	0	0	17	17	0

Bij

0

Af

0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

17

Reserve Meerjarenprogramma Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten in het kader van het meerjarenprogramma Bodem. Het betreft bodemsaneringen en projecten in het kader van het programma duurzaam gebruik van de ondergrond. Dit ter uitvoering van het met het Rijk afgesloten Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en Aanpak Spoedlocaties. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten inclusief monitoringen zijn afgerond; daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2030 en zo veel eerder als mogelijk).

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B029 Bodem	2.763	0	0	2.763	2.763	0

Bij

0

Af

Meerjarige programma Bodem

0
0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

2.763

2.763

Egalisatiereserve gladheidbestrijding (NR: B030)

Voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	500	0	0	500	500	0

Bij

Jaarstukken 2014 (deel van de onderuitputting)

0

0

Af

0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

500

Reserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	1.543	900	-900	1.543	1.543	0

Bij

Beschikbare provinciale cofinanciering 14-20

900

900

Af

Provinciale cofinanciering 2016

900

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

1.543

1.543

Reserve Nieuwe Natuur (NR: B032)

Voor de realisatie van het programma Nieuwe Natuur en de afwikkeling van het OostvaardersWold zijn indertijd middelen beschikbaar gesteld tot een maximum van € 33,9 mln.

Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor Nieuwe Natuur/afwikkeling OostvaardersWold is het gewenst hiervoor één aparte reserve in te stellen. In deze nieuwe reserve worden de nog beschikbare middelen samengebracht (exclusief de middelen in de voorziening). Hierdoor worden tevens de transparantie van de reserves Strategische en ontwikkelingsprojecten en Proceskosten speerpunten Omgevingsplan vergroot.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B032 Nieuwe natuur	4.406	11	-150	4.267	4.267	0

Bij

Nieuwe natuur

11

Af

Procesgeld

-50

Verrekening kosten boeren

-100

-150

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

4.267

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingsarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B033 Egalisatiereserve Activering VVI	5.198	3.076	0	8.275	8.275	0

Bij

Koepelnota integraal infra beheerplan - besparing kapitaallasten

3.076

3.076

Af

0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

8.275

Reserve Flevokust (NR: B034)

Met het genomen investeringsbesluit Flevokust is besloten om de middelen die binnen de reserve vervangende projecten Zuiderzeelijn gereserveerd waren voor de ontwikkeling van de buitendijkse haven, in 2015 over te hevelen naar de nieuw ingestelde reserve Flevokust.

De exploitatieberekening die ten grondslag ligt aan het genomen Investeringsbesluit laat een onrendabele top zien. De met het project gemoeide kosten zijn hoger dan de te verwachten opbrengsten. De reserve dient ter dekking van deze onrendabele top, zodat het geen (aanvullend) beslag op de algemene middelen legt. De werkelijke omvang van de onrendabele top zal mede afhankelijk zijn van de uitkomsten van de aanbesteding alsmede te sluiten contracten voor de exploitatie.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B034 Flevokust	5.000	0	0	5.000	5.000	0

Bij

0

Af

0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

5.000

Reserve Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Tevens worden de middelen hiermee gescheiden van de afronding van het lopende IFA-programma zodat de omvang van de beschikbare middelen transparant blijft. Bestedingen ten laste van de reserve Almere 2.0 zullen plaatsvinden op basis van een door Provinciale Staten vastgesteld jaarprogramma Fonds Verstedelijking Almere (incl. eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B035 Almere 2.0	10.000	4.200	-2.360	11.840	11.840	0

Bij

t.b.v. plan Almere 2.0

4.200

4.200

Af

Jaarprogramma 2016Fonds Verstedelijking Almere

2.360

2.360

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

11.840

11.840

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Na afloop van de vierjaarlijkse periode valt het restant van de egalisatiereserve volledig vrij ten gunste van de algemene middelen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B036 Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	0	0	0	0	0	0

Bij

PM

Af

0

Reserve Mobiliteit (NR: B037)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede middelen uit de decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer beschikbaar te houden voor investeringen in latere jaren. Deze decentralisatie-uitkering is de vervanging van de Brede Doel Uitkering (BDU). Het betreft hier een gedelegeerde reserve, waarbij Gedeputeerde Staten bevoegd zijn de hoogte van de stortingen en onttrekkingen te bepalen op basis van de beschikbare middelen uit de decentralisatie-uitkering en de geprogrammeerde c.q. werkelijke uitgaven binnen de bestedingsdoelen van de reserve. Dit bestedingskader is hieronder incl. doel van de reserve weergegeven.

Doel (zoals opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen)

De reserve wordt ingezet voor waarborgen en verbeteren van:

1 openbaar vervoer;

2 bereikbaarheid

3 verkeersveiligheid;

Besteding

De reserve wordt ingezet ter dekking van de kosten voor openbaar vervoer, verkeers- en mobiliteitsmanagement, verkeersveiligheid en infrastructurele projecten. De bestedingsdoelen zijn identiek aan de bestedingsdoelen van de oude BDU-bestedingen en zijn opgenomen in het p-MIRT. Daarin wordt inzicht gegeven in de specifieke bestedingsdoelen van de middelen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B037 Mobiliteit	0	21.160	0	21.160	21.160	0

Bij

Decentralisatie-uitkering Verkeer en vervoer

21.160

21.160

Af

0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geoormerkt.

21.160

Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede middelen uit de decentralisatie-uitkering voor het Natuurakkoord beschikbaar te houden voor nog te maken kosten voor natuurbeheer en het ontwikkelen van natuur in Flevoland. Naast de middelen uit de decentralisatie-uitkering, worden ook de reeds geormerkte middelen voor dit doel toegevoegd vanuit de reserve Strategische en ontwikkelingsprojecten.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk	Vrije ruimte
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	0	3.149	0	3.149	3.149	0

Bij

Decentralisatie natuurbeheermiddelen

1.700

Overboeking oormerken uit reserve Strategische en Ontwikkelingsprojecten

1.449

3.149**Af**

0

Oormerken

Het saldo van de bestemmingsreserve is volledig geormerkt.

3.149

Voorzieningen**Voorziening grondwaterbeheer (NR: V005)**

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	711	0	0	711
Bij		0		
Af			0	

Voorziening niet-jaarlijks onderhoud Provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het Provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat op 16 oktober 2013 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2014-2017. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	1.606	350	-504	1.452
Bij: reguliere storting		350		
Af: Niet jaarlijks onderhoud provinciehuis cf onderhoudsplan			-504	

Voorziening niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V042)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden één maal per vijf jaar aangeboden aan Provinciale Staten. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V042 NJO infrastructuur	12.824	8.893	-10.476	11.241
Bij: reguliere storting		8.893		
Af: Niet jaarlijks onderhoud wegen cf onderhoudsplan			-10.476	

Voorziening Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioen aanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner, Loyalis Maatwerk Administraties. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag ($\pm 1,25\%$);
- Rentecurve van DNB per 31 december 2014;
- Prognosetafel 2012-2062 met starttafel 2015;
- Pensioenrichtleeftijd 65 jaar.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Specificatie Begroting 2016

V015 Pensioen/uitkeringen GS	6.872	105	-105	6.872
Bij: reguliere storting		105		
Bij: onttrekkingen			-105	

Voorziening Rechten van personeel derden (NR: V018)

In verband met de overname van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) van de Hulpverleningsdienst Flevoland door Bureau Jeugdzorg Flevoland (BJZF) in 2004 is er door provincie Flevoland een voorziening getroffen voor de financiële verplichting aan het AMK personeel, die voortvloeit uit de overgang van pensioenfonds bij vervroegde uittreding en de zogenaamde exit-kosten. De verplichting geldt voor een termijn van 15 jaar.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V018 Rechten van personeel derden	0	0	0	0
Bij		0		
Af			0	

Voorziening oninbare vorderingen (NR: V035)

Deze voorziening is bedoeld voor vorderingen op debiteuren waarvan de inbaarheid per balansdatum zeer onzeker is. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	105	0	0	105
Bij		0		
Af			0	

Voorziening verkoop aandelen NUON/Essent (NR: V036)

In de verkooptransactie aandelen Essent/Nuon is een aantal garanties en een vrijwaring opgenomen van de voormalige publieke aandeelhouders aan de nieuwe aandeelhouders. Het totale bedrag aan aansprakelijkheid voor de provincie Flevoland bedraagt € 379.000 en is onder de naam Escrow niet aan de aandeelhouders uitgekeerd, maar op een geblokkeerde rekening geplaatst. De maximale duur van de aansprakelijkheid bedraagt 5 jaar.

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat de vordering die bestaat op de Escrow niet tot uitkering komt. Conform advies van de Commissie BBV en accountant is deze voorziening opgenomen tegenover de vordering op de Escrow.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V036 Verkoop aandelen Essent/NUON	104	0	0	104
Bij		0		
Af			0	

Voorziening oninbare leningen (NR: V037)

Deze voorziening is bedoeld voor afdekking van de leningen waarvan verwacht wordt dat er geen terugbetaling plaats zal vinden.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Voorziening oninbare leningen	249	0	0	249
Bij		0		
Af			0	

Voorziening reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

De ambities ten aanzien van de bedrijfsvoering zijn verwoord in een visiedocument. Met dit document als uitgangspunt is een businesscase opgesteld. Onderdeel van deze businesscase is de halvering van het aantal ondersteunende afdelingen naar 3 afdelingen en een inkrimping van de formatie met 26 fte's. Dit moet er toe leiden dat er vanaf 2017 een structurele besparing van € 2,6 mln. kan worden bereikt. Om dat op een zorgvuldige manier te doen, zullen incidentele proces- en frictiekosten moeten worden gemaakt. Daarvoor is deze voorziening gevormd.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	1.162	0	-303	859
Bij		0		
Af:			-303	

Voorziening gronden OostvaardersWold/Nieuwe Natuur (NR: V040)

De voorziening is gevormd om het risico af te dekken dat de geactiveerde gronden OostvaardersWold met verlies (verkoopprijs lager dan de boekwaarde) worden afgestoten. De voorziening is gevoed met een eenmalige dotatie van € 1,1 mln. Dit bedrag is gebaseerd op een ingeschat risico van waardevermindering van maximaal 25% op de boekwaarde van de geactiveerde gronden (€ 4,8 mln.) per 31 december 2012. De dotatie maakt onderdeel uit van het totaal beschikbare initiële budget van (maximaal € 33,9 mln. voor OostvaardersWold/Nieuwe Natuur.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V040 Gronden OVW Nieuwe Natuur	1.102	0	0	1.102
Bij		0		
Af			0	

Voorziening Nazorg Het Friese Pad (NR: V041)

In de Jaarrekening 2013 is geconstateerd dat - op basis van historische rendementen alsmede extern advies omtrent de (lange termijn) rendementsverwachting - de rendementsverwachting ten aanzien van het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland omlaag moet worden bijgesteld. Daartoe is bij de Jaarrekening 2013 onderstaande voorziening getroffen.

Specificatie Begroting 2016

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V041 Voorziening nazorg Het Friese Pad	0	0	0	0
Bij		0		
Af:			0	

C. Verloopstaat 2015-2016

De verloopstaat maakt de aansluiting zichtbaar tussen de schijf 2016 uit de vastgestelde begroting 2015 na wijziging (kolom 1) en de Programmabegroting 2016. Met de verloopstaat wordt een aantal effecten beoogd. Zo maakt de verloopstaat de financiële verwerking van verschillende typen mutaties in de Begroting 2016 inzichtelijk. Dit betreft mutaties veroorzaakt door verwerking van de Perspectiefnota 2015-2019 (kolom 2) en aangebrachte begrotingsmutaties (kolom 4). De mutaties in die kolom zijn toegelicht in paragraaf 2.1 van onderdeel IV Financiële begroting. Tevens geeft de verloopstaat aan welke financiële mutaties wel (kolom 3) én nog niet (kolom 5) door Provinciale Staten geautoriseerd zijn. De kolommen 6 tot en met 8 geven totaalstellingen en inzicht in het nieuwe kader dat met de vaststelling van de Programmabegroting 2016 wordt vastgesteld.

Onderdelen begroting	Geautoriseerd door PS			Nog niet geautoriseerd door PS				
	Schijf 2016 uit begroting 2015 (na wijziging)	Perspectiefnota 2015-2019	Totaal geautoriseerd	Aangebrachte begrotingsmutaties	Totaal niet geautoriseerd	Totaal wel/niet geautoriseerd	Ontwerpbegroting	Vershil
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1 Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeleid	250	500	750	2	2	752	752	0
2 Landelijk gebied en natuur	6.894	78	6.972	121	121	7.092	7.092	0
3 Economie	3.932	310	4.242	21	21	4.263	4.263	0
4 Cultuur, samenleving en sport	6.724	-300	6.424	40	40	6.463	6.463	0
5 Energie, milieu en klimaat	5.318	0	5.318	494	494	5.813	5.813	0
6 Mobiliteit	28.207	-145	28.062	14.837	14.837	42.900	42.900	0
7 Gebiedsontwikkeling	8.177	-1.696	6.481	4.388	4.388	10.869	10.869	0
8 Kwaliteit openbaar bestuur	-59.503	1.254	-58.249	-19.904	-19.904	-78.153	-78.153	0
Totaal programma's	0	0	0	0	0	0	0	0

Bedragen x €1.000

D. Specificatie van incidentele lasten en baten 2016-2019

Product	Onderwerp	2016	2017	2018	2019
Incidentele lasten					
1.1.1 Omgevingsvisie	Actualisatie/uitwerken omgevingsplan	502	402	2	2
2.1.1 Leefbaarheid landelijk gebied	Beleidsontwikkeling landelijk gebied	100	100	100	100
	Stelselwijziging Natuurbeheer	0	1.684	0	0
3.1.1 Innovatieve en circulaire economie	Herstructurering bedrijventerreinen	1.505	134	0	0
	Projecten Innovatie	330	243	173	113
5.1.1 Milieu	Programmatische Aanpak Stikstof	200	0	0	0
5.2.2 Duurzaamheid, incl. duurzaam bodemgebruik en DE-on	Duurzaamheid en energie	100	0	0	0
6.2.1 Mobiliteit en verkeersmanagement	Voorverkenningen infrafonds	160	160	160	160
6.3.1 Investerings provinciale infrastructuur	Bijdrage reserves in provinciale projecten	6.618	5.470	6.184	2.609
7.1.1 Noordelijk Flevoland	Noordelijk Flevoland procesgelden	75	0	0	0
	Noordelijk Flevoland	2.600	100	0	0
7.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	Luchthaven Lelystad	113	0	0	0
7.2.3 Flevokust	Kapitaallasten	20	289	427	427
7.3.1 Zuidelijk Flevoland	Fonds verstedelijking Almere	2.360	0	0	0
7.3.2 Markermeer/IJmeer	IJmeer/Markermeer	113	0	0	0
7.4.1 Nieuwe Natuur	Verrekening kosten boeren	100	0	0	0
	Procesgelden Nieuwe Natuur	218	0	0	0
8.1.1 Provinciale Staten	Verkiezingen	0	0	0	130
8.1.2 Gedeputeerde Staten	Opleiding leden GS	0	0	0	128
	OP West Flevoland	410	0	0	0
8.1.5 Europees programma: Kansen voor West	Technisch Bijstand OP West Flevoland	87	87	87	87
	OP West 2014-2020	900	900	900	900
8.4.1 Onvoorzien en stelposten	Stelpost nieuw beleid	2.043	1.266	1.093	0
	Stelpost frictiekosten	300	200	0	0
8.5.1 Personeel en organisatie	Tijdelijk personeel	292	0	0	0
	Wachtgeld oud personeel	140	70	12	0
8.5.6 Informatievoorziening	Stelpost informatie in beweging	296	-16	-16	-16
	Algemene reserve	1.000	1.000	0	0
	Personele frictiekosten	900	900	900	900
	Grootschalige kunstprojecten	33	33	33	33
8.6.1 Mutaties reserves	Monumentenzorg	147	147	147	147
	Strategische- en ontwikkelingsprojecten	5.396	5.396	4.561	4.561
	Technische bijstand Europa	18	18	18	18

Product	Onderwerp	2016	2017	2018	2019
	Proceskosten speerpunten Omgevingsplan	1.372	1.372	1.372	1.372
	Infrafonds	3.540	3.473	3.471	3.469
	Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	900	900
	Nieuwe Natuur	11	11	11	11
	Almere 2.0	4.200	4.200	4.200	4.200
	p-MJP/POP	430	430	430	430
Totaal incidentele lasten		37.528	28.969	25.164	20.680
Incidentele Baten					
6.3.1 Investerings provinciale infrastructuur	Bijdragen in provinciale projecten	-136	-190	-190	0
7.1.1 Noordelijk Flevoland	Noordelijk Flevoland	-600	-100	0	0
8.1.5 Europees programma: Kansen voor West	OP West Flevoland	-260	0	0	0
	TB PB West Regio	-918	-918	-918	-918
8.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	Provinciefondsuitkering (Bodemsanering)	-427	-427	-427	-427
	Provinciefondsuitkering (Monumentenzorg)	-119	-119	-119	-119
8.6.1 Mutaties reserves	Personele frictiekosten	-641	-336	-78	-66
	Grootschalige kunstprojecten	-29	0	0	0
	Monumentenzorg	-29	0	0	0
	Strategische- en ontwikkelingsprojecten	-6.709	-5.729	-3.991	-2.215
	Vervangende projecten Zuiderzeelijn	-3.000	-2.000	-2.000	-2.000
	Cofinanciering EU-projecten 07-13	-150	0	0	0
	Investeringsimpuls Flevoland Almere	-4.200	-4.200	-2.901	0
	Proceskosten speerpunten Omgevingsplan	-1.195	-835	0	0
	Infrafonds	-6.326	-4.656	-4.786	-2.986
	Cofinanciering EU-projecten 14-20	-900	-900	-900	-900
	Nieuwe Natuur	-150	0	0	0
	Almere 2.0	-2.360	0	0	0
	p-MJP/POP	-1.030	-1.030	-1.030	-1.030
Totaal incidentele baten		-29.178	-21.439	-17.339	-10.660
Totaal incidentele baten en lasten		8.350	7.530	7.825	10.020

Bedragen x €1.000